

WESTERN ROMAN
LASO
cijena 480 broj 759

Edwin Booth

OTETI RANČ

Edwin Booth

OTETI RANČ

**VJESNIKOVA
PRESS
AGENCIJA**

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NISPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak) – OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/526-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NISPRO »Vjesnik«, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM

Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić

Edwin Booth: **Oteti ranč**
Naslov originala: Rebel's Return
Copyright: VPA
Recenzija: Branko Kosec
Prijevod: Marijan Krmpotić

Laso broj 759 izlazi 29. 4. 1988.
u nakladi od 60.500 primjeraka.

I

Poslije gotovo mjesec dana u sedlu i tridesetak noći pod otvorenim nebom, Nate Hammond je odjednom živnuo. Njegova koža – ili barem onaj dio koji nije bio zaštićen od žarka sunca njegovom iznošenom odorom vojske Konfederacije – izgubila je bljedocu. S vremenom, nadao se, možda će se njegova odjeća izvjetriti od smrada jenkijskog zatvora, smrada koji mu se uvukao pod kožu. Ali, premda će se smrada kad-tad osloboditi, nikada neće moći nadoknaditi tri godine koje je proćamio u zatvoru. Za tri godine mnogošta se moglo dogoditi u Novom Meksiku, pa su Hammonda neprestance salijetala nagađanja što ga sve čeka kad se vrati u staru domaju.

Granica između Teksasa i Novog Meksika nije bila ni čime označena, ali je Hammond po krajoliku razabrao da će za još jedan dan njegovu mukotrpnom putovanju napokon doći kraj. Već sutradan u to doba bit će opet na pašnjacima svog ranča »Bar-H«. Ta mu je nada okrijepila dušu, pa je na tren zaboravio i sumnje u vjernost Amy Briston koja mu je na rastanku obećala da će ga čekati dok se ne vrati, jer su u to vrijeme oboje mislili da će se on

vratiti za mjesec ili dva; dovoljno vremena da u Virginiji sredi poslove svog oca koji je iznenada umro, te da majci osigura udoban život.

Međutim, kad je stigao u Virginiju, majka je već bila mrtva, a njihov dom zgarište – za sve su to bili krivi Jenkiji. Bio je zacijelo budala zaslijepljena osvetom, kad se dobrovoljno javio u vojsku Konfederacije, ali u ono vrijeme to mu se činilo najpametnijim što je mogao učiniti. Kako i ne bi kad su mu bile samo dvadeset i četiri godine, što doista sve objašnjava. Ali tog dana, poslije tri godine tamnovanja u zarobljeništvu, te sedam godina stariji, nije u to bio baš posve siguran.

Katkada bi primio koje pismo od Amy, u kojima mu je obećavala da će ga čekati i do sudnjeg dana. Posljednje je stiglo na dan kad je bio promaknut u poručnika. No prije nego što je mogao na nj odgovoriti, napale su ih jake snage jenkijskog konjaništva i naprosto desetkovale njegovu četvu, a njega zarobile i odvele u zarobljeništvo.

Nikada više nije primio ni riječi od Amy, a on je za to krivio loše poštanske veze. Ipak, neki su drugi zarobljenici, pogotovo časnici kao on, od vremena do vremena prima-

li pisma iako stara i po nekoliko mjeseci. Ali Amy...

No kakva mu korist što o tome sada razmišlja? Ako je Amy, vatrena i neobuzdana žena, potražila zadovoljenje svojih strasti u naručju drugoga, nije imao pravo da joj to odveć zamjeri.

* * *

Šezdesetak kilometara dalje, Stace Reed, kršan i naočit muškarac od trideset godina, sjedio je u sedlu i osvrtao se oko sebe očima koje su se žarile od zadovoljstva. Jer, dokle god mu je oko dosizalo u bilo kojem pravcu, vidio je samo stada na ispaši, a sva su goveda imala na sebi njegov žig: »Lazy-R«. Građanski rat između Sjevera i Juga, u kojemu on kao pametan čovjek nije sudjelovao, donio mu je velik imetak. Obje vojske kupovale su govedinu, a on je s obje vojske nepristrano trgovao. Napokon, zlato je zlato bilo s koje strane fronte dolazilo.

Izvadio je debelu cigaru iz džepa, odrezao joj vrh srebrnim sjekačem, stavio je između poprilično mesnatih usana, pa rukama zaklonio šibicu koju je zapalio kresnuvši o sedlo. Pošto je pripalio cigaru, potegnuo je uzde, te podbo brzonogog vranca, usmjerivši ga prema kući.

* * *

U rano predvečerje idućeg dana Hammond je napokon stigao do ruba svog ranča. Zla slutnja uvukla mu se u srce i pokvarila mu vedro raspoloženje koje mu je galilo dušu zbog povratka kući — nigdje nije vidio ni jednog jedinog goveda sa žigom svog ranča »Bar-H«. Međutim je naišao na nekoliko krda sa žigom »Lazy-R«, Stacea Reeda.

Nedvojbeno, zacijelo je za to postojalo neko razložno objašnjenje, ali ga, nažalost, Nate Hammond ni-

kako nije mogao dokučiti. Jedino rješenje koje mu je palo na um nije mu se nipošto svidjelo, premda ga je sve više i više zaokupljalo i ispunjavalo neugodnim predosjećajem, tako da nije bio odveć iznenađen kad je ugledao Stacea Reeda kako u njega zatravljeno pilji s malena trijema ispred prednjih vrata kuće.

Ali Hammonda je najviše pogodilo u srce kad je vidio Amy koja je na časak izašla na trijem. Pokrila je rukom usta od zaprepaštenja kad ga je ugledala i odmah pobjegla natrag u kuću, poslušavši znak rukom koji joj je dao Stace Reed.

Reed se brzo pribrao od prvog iznenađenja. Sišao je s trijema i pošao ususret Hammondu koji je zategnuo uzde i zaustavio konja. Ne davši Hammondu vremena ni da ga pozdravi, Reed će kao iz topa:

— Gospode bože, otkud ti ovdje! Mislili smo da si poginuo!

— Vidim, nisam ćorav — odgovori mu Nate, kontrolirajući s napomom glas — jer inače ti ne bi živio u mojoj kući.

Došao je u napast da doda još nešto o Amy, ali se predomislio. Aryn bijeg s trijema zbog nečiste savjesti otkrio mu je više od svih riječi koje su se mogle izreći. Za objašnjenje, ako i bude potrebno, ima vremena i kasnije.

Stace Reed, ponovo potpuno sabran, reče pomirljivo:

— Ne uzrujavaj se, Nate. Znam kroz kakav si pakao prošao, ali nisam ja za to kriv. Strpi se, sve ću ti objasniti. Sidi s konja i udi u kuću da porazgovaramo kao dva razumna čovjeka.

— Baš si gostoljubiv kad me pozivaš u moju vlastitu kuću. Ali ja bih radije da mi sve objasniš ovdje. Najprije mi kaži zašto sva goveda koja sam danas vidio na pašnjaci-

ma imaju žig »Lazy-R«. Što se dogodilo sa žigom »Bar-H«?

Smiješak je začas nestao s Reedova lica. Obrazi su mu se zažarili. Dayno je tome kad se netko usudio tako s njim razgovarati. Podigavši glas, gotovo je povikao:

– Tvoja su goveda pocrkala u mećavi 1863. Što je ostalo, prodao sam da pokušam nekako platiti obroke banci za tvoju založnicu na kuću i ranč.

– Ako sam te dobro čuo, rekao si »pokušam«. Znači li to da nisi uspio? Da li zbog toga okolišaš da mi kažeš istinu? Prema našem ugovoru trebalo je da banci redovito dostavljaš uplate, čak ako bi to značilo da moraš prodati i koje grlo rogate stoke. Znam ja dobro koliko je za vrijeme rata skočila cijena govedu žive vage. Mogao si i banci vratiti dug i još bi ti ostalo poveće stado krava.

– Zaboravljaš mećavu – tvrdo glavo će Reed. – Rekao sam ti da...

– Kakva, pobogu, mećava! – upadne mu Nate u riječ. – Prejahao sam barem dvjesto kilometara u posljednja dva dana, a nisam nigdje vidio ni jednog jedinog kostura goveda. Nemoj mi još reći da su ovdje, otkada sam otišao, lešinari počeli žderati i kosti.

– Slušaj! – drekne uvrijeđeno Reed. – Želiš li ti to meni reći da ja lažem!

Čim je to rekao, skrenuo je na tren oči s Hammonda i bacio brz pogled preko ramena, a Hammond, slijedeći njegov pogled, opazi dva snažna kaubojka koja su očito privukli glasni povici. Izašli su iza ugla kuće. Obojica su nisko opasala koltove i sa zanimanjem promatrala prizor ispred trijema. Nate je bio odveć rasrđen da bi mu uopće palo na pamet zašto su se oni tamo pojavili.

– Ako nemaš bolje isprike koju

mi želiš podvaliti, onda si najveći lažac s kojim sam ikada imao posla – izdere se Hammond na Reeda.

Uvreda je odveć zapekla Reeda i on mu jarosno odbrusi:

– Dobro, ako baš hoćeš znati, kazat ću ti. Ovo više nije tvoj ranč! Banka je proglasila založnicu neisplaćenom i ranč ti je otišao na bubanj. Ja sam ga kupio na prinudnoj dražbi. Ao imaš nešto protiv toga, sjaši s konja i dodi da odmah sredimo račune!

Nate je bio svjestan toga da ih promatraju ona dva snažna kaubojka i pitao se gdje su njegovi kravari koje je ostavio na ranču kad je otišao u virginiju, ali ga je srdžba odveć zaslijepila i skoči sa sedla.

Kako Reed nije bio naoružan, Nate Hammond otkopča opasač i objesi ga na jabučicu sedla.

Nije bilo ničega časnog ni viteškog u toj tužnjavi. Reed je zamahnuo i odalamio Hammonda još prije nego što mu je ovaj okrenuo lice. Premda je udarac bio vrlo snažan, Hammond nije izgubio ravnotežu i pao na zemlju, nego se sagnuo i Reeda drmnuo šakom u prsa. Reed je tiho zastenjaio, ali kako je bio teži od Hammonda, začas je ponovo uhvatio dah. Nate je stekao bogato iskustvo u šakanju u zatvoru i vjerovao je da će Reeda prebiti na mrtvo ime. Hitro se ugnuo kad ga je Reed htio udariti nogom među noge, uhvatio Reeda za nogu i snažno je potegnulo. Sa zadovoljstvom se nacerekao kad je vidio da je Reed izgubio ravnotežu i tresnuo na leđa u prašinu.

Reed je ostao ležati ošamućen i da je Hammond htio, mogao ga je u tom času izudarati čizmama. Međutim, odstupio je za korak i čekao da se Reed ponovo digne, pa da mu zada konačan udarac. Sav bijes što se u njemu nataložio u tri godine

tamnovanja skupio se u tom udarcu namijenjenom Reedovoj bradi.

Međutim, taj udarac nije pogodio cilj. Jedan od Reedovih kauboj, koga Hammond nije mogao držati na oku, prikrao mu se sleđa. Zgrabio ga je u kliješta i sputao mu ruke uz tijelo. Reed se naceri, te stade snažno s obje šake udarati Hammonda po glavi sve dok kauboj koji ga je držao nije kazao:

— Dosta mu je to što je dobio, ako ne želite da ga ubijete.

Reed je trenutak oklijevao, a zatim ustukne za korak. Kauboj ispusti Hammonda i ovaj se skljoka na zemlju. Nije mogao odmah ustati, ali još je bio toliko pri svijesti da je opazio Amy kad je izašla na trijem i pogledala ga s gnušanjem. Zatim je dala čisti ručnik Reedu da obriše ruke i lice. Kad su pošli natrag u kuću i prije nego što će za sobom zatvoriti vrata, Reed zastane na pragu i dovikne Hammondu prijetecim glasom:

— Zapamti, vratiš li se i zateknem li te na ranču, proći ćeš kao svaki drugi uljez!

Na trenutak Hammond pogleda kauboj koji ga je držao dok ga je Reed mlatio. Kauboj mu se samo pakosno nacerekao, pa se vratio sa svojim drugarom odakle je bio i došao.

Hammond se napokon izvrne na trbuh, upre rukama o zemlju i najprije podigne na koljena, a zatim na noge. Otetura do konja. Naslonivši na njega glavu, duboko je dišao. Kad je skupio nešto snage, uhvati se grčevito za jabučicu sedla, stavi nogu u stremen i prebaci tijelo preko konja. Pomislio je da opashe kolt, ali mu se činilo da to nije vrijedno truda. Izgubio je ranč, Amy ga je iznevjerila s drugim, a on je bio sav pretučen. Boljela ga je svaka košćica. Bio je hrpa jada.

Podigao je uzde, petama dotak-

nuo slabine konja i izjahao iz dvorišta ranča.

II

Kako je Hammond dobro poznao te krajeve, bilo mu je lako naći pogodno mjesto gdje će prenoćiti. Ujahao je u malen lug starih cedara sa širokim krošnjama uz bistro vrelo. Trpio je velike boli, tjelesne i duševne. Srce mu je pucalo od jaro- sti zbog Reedove podlosti i Amyne nevjere, pa se u lugu doslovce srušio sa sedla. Ležao je u travi nekoliko trenutaka, dok mu se nije prestalo vrtjeti pred očima. Čim mu se vid malčice razbistrio, stišćući zube, rasedlao je konja. Umoran sjeo je na zemlju. Napor ga je toliko iscrpio da se opet onesvijestio.

Osvijestio se u mrkloj noći. U prvim se trenucima uopće nije mogao sjetiti gdje je i kako ovamo dospio. Pokušao je sjesti. Zastenjao je od boli, ali mu je pomogla da mu se razbistri um. Događaji prošlog dana ponovo su mu navrli u sjećanje. Uzdahnuo je i ispružio se u travi. Nekoliko je minuta ležao nepomično i zurio u nebo. Zašto su se svi okrenuli protiv njega? Svi kojima je najviše vjerovao. Stace Reed kome je povjerio svoj ranč na čuvanje i Amy Briston koja mu se zaklinjala na vjernost do groba.

Čim je prebolio taj trenutak samosažaljenja, obuze ga opet srdžba. Ne, neće on njima to oprostiti samo tako! Neće im dopustiti da od njega učine beskućnika i izopćenika! Čvrsto je odlučio da se što prije oporavi, osovi na noge i počne djelovati kao čovjek koji zna što hoće.

Sedlo je podmetnuo pod glavu i pokrio se gunjem, a da ni jedan tren nije pomislio na večeru.

Kad se probudio, sunce je već sjalo. Polagano, bez žurbe, skupio je suhog lišća i granja i zapalio vatru

na kojoj je skuhao lončić crne kave koja ga je okrijepila i razbudila.

Inače, u normalnim prilikama, obrijao bi se. To je radio redovito svaki dan otkako je izašao iz zatvora gdje su britve bile zabranjene stvari. Ali toga jutra bilo mu je lice toliko bolno da ga se nije usudio dotaknuti, a kamoli obrijati. Kad je u bistroj vodi potočića vidio kako izgleda, prestrašio se sam sebe.

Bilo je skoro podne kad je ujahao u glavnu ulicu gradića Mound City. Učinilo mu se, onako na prvi pogled, da se gradić nije baš mnogo promijenio od njegova odlaska, premda mu se činilo da je posljednji put jahao glavnom ulicom prije trideset, a ne prije tri godine. Trgovina mješovitom robom Karla Webera bila je ista kao i prije tri godine. Kroz izlog, koji je Weber držao uvijek besprijeckorno čistim, opazio je Webera kako ga promatra. Nije mu bilo drago što Weber nije izašao da ga pozdravi. Prije nego što je otišao u Virginiju, on i Weber bijahu dobri prijatelji.

Uz trgovinu mješovitom robom dizalo se lažno pročelje saluna »Silver Dollar«, gdje je Nate nekada znao dolaziti da popije koju čašicu sa znancima i prijateljima. Nigdje nije bilo ni traga vlasniku saluna Dukeu Thorneu, ali to nije bilo ništa neobično. Saluni ožive obično predvečer. Duke je vjerojatno u svom uredu ili možda još nije ni ustao iz postelje. Tko zna čije? Neki ostariji čovjek, koga Nate nije poznavao, meo je nogostup ispred saluna.

I to je neki povratak kući. Nije očekivao limenu glazbu i crveni sag, ali bilo bi mu drago da je barem netko od prolaznika podigao ruku na pozdrav.

I dok su Hammonda opsjedale takve i slične gorke misli, Frank Joy-

ce, propovjednik i župnik, izašao je iz gostionice »Columbine«. Oklijevao je trenutak, a zatim prišao rubu nogostupa i rekao uljudno:

– Vi ste Nate Hammond, zar ne? Nisam vas odmah prepoznao.

– Teško da bi me danas mogao prepoznati i moj najbolji prijatelj kako užasno izgledam – odvrati mu Hammond i pokuša se nasmijati – kad bih ga uopće imao, u što sumnjam. Karl Weber me je vidio, ali mi nije ni kimnuo na pozdrav.

– Meni je drago da ste se vratili, gospodine Hammonde. Hoćete li dugo ostati s nama?

– O da, velečasni, ostat ću za sva vremena – reče Nate i pogleda smrknuto u župnika, pa ga upita: – A tko vam reče da neću, velečasni?

Frank Joyce mu nije odmah odgovorio. Doimao se kao da bi mu bilo milije da ga Nate nije to pitao. Nate je pak nestrpljivo čekao da čuje župnikov odgovor, jer je znao da mu Joyce neće lagati. Napokon župnik prozbori blagim glasom:

– Nitko, zapravo. Pomislio sam samo kad već nemate više svoj ranč i kako vas je ...

– Odgovorili ste mi već na moje pitanje. Hvala – reče brže-bolje Nate, ne želeći da Joyce izusti ime Amy Briston. – Hvala vam što ste uopće htjeli sa mnom razgovarati. Sada se već više osjećam kao kod kuće... premda ja baš nisam neki veliki vjernik.

Joyce mu uzvratil smješkom.

– Ja nikoga ne silim da bude vjernik, ali vrata moje crkve svima su širom otvorena.

Nate mu kimne na pozdrav i podbode konja. Na nogostupu se već bilo okupilo nekoliko znatizeljnih građana dok je razgovarao sa župnikom, ali rijetko tko mu je kimnuo na pozdrav ili mu se nasmiješio u

znak dobrodošlice. Nata obuze tuga. Osjećao se kao da je izgubio mnogo više negoli ranč i ljubljenu ženu.

S druge strane ulice šerif Al Good stajao je ispred svog ureda i promatrao ga sumnjičavim očima. Nate mu uzvрати pogled bez riječi. Nikada još nije imao posla s šerifom u Mound Cityu. Smatrao ga je nedostojnim da nosi tu zvijezdu i stoga ga se klonio. Dakako, znao je predobro da ni on nije šerifu baš odviše prirastao srcu, kao i nitko drugi tko mu se nije ulagivao.

Stigao je do Zemljišnjog ureda. Sjahao je i savio uzde oko motke na privezištu. Kad je otvorio vrata ureda, Trine Beatty, pisar, podigne glavu sa stola. Oči su mu se razrogačile, usta razjapila.

— Pobogu, čovječe, otkud vi ovdje? Pomislio sam da vidim duha! Prestrašili ste me smrtno. Meni su rekli da ste vi poginuli — zaprepasteno je promucalo Beatty umjesto pozdrava.

— Čini mi se da je to vrlo rašireno mišljenje u ovom gradu — odvrati mu Nate dok je prilazio pultu koji je dijelio prostoriju u dva dijela: čekaonicu i Beattyevu pisarnicu.

— Ali jamčim vam svojom glavom da to nije istina. A kako vi živite? — upita ga na kraju Nate Hammond.

— Kojekako, ali bolje od vas, suđeci po vašem licu. Koja vas je nevolja dovela k meni?

Beatty, koji se malčice pribralo od neugodna iznenađenja prišao je pultu. Nate opazi da mu se lice znoji, premda u sobi nije bilo ni najmanje vruće.

— Ah, zapravo, nije vrijedno spomena — reče Nate i slegne ramenima, no pitajući se zašto li se taj Beatty toliko znoji. — Dakako, vi zacijelo znadete što mi je Stace Reed učinio iza mojih leđa. Drpio mi je

ranč, iskreno govoreći. Ja ga želim natrag, stoga mi treba moj primjerak ugovora koji je kod vas pohranjen. I također izvadak iz zemljišnih knjiga s potvrdom o vlasništvu ranča »Bar-H«, kad sam već ovdje — dodao je na kraju.

Beatty obliže usne, te izvadi rupčić i njime otare znojno čelo. Još se smješkao, ali smiješak je djelovao kao da je nacrtan olovkom na njegovu licu. Očito, Beatty je bio u neprilici što da kaže. Nate oćuti kako mu se stežu mišići oko želuca i upita pisara odrešito:

— Razumjeli ste valjda što sam vas zamolio, zar ne? Na kraju krajeva, prošle su samo tri godine da sam ga ovdje kod vas pohranio.

Beatty se zagleda mimo Hammondukao da se nadao da će u daljini ugledati neki izvor pomoći, a zatim će zabrinutim glasom:

— Bojim se, znate, ima još nešto što vi možda niste još čuli, gospodine Hammonde.

— Da čujem onda što je to — reče Nate i podigne upitno obrve. — Nemojte mi samo reći da se Reed dočepao i toga mog primjerka ugovora.

— Dakako da nije — uvjeravao ga je Beatty, trudeći se da djeluje čak uvriješeno. — Ja nikada nisam imao nikakvih poslovnih veza s gospodinom Reedom. Ali zar vi niste čuli za pljačkaške pohode svakovrsnih bandi u vrijeme rata?

— Onda mi vi kažite — odvrati mu Nate.

— I hoću, gospodine Hammonde — reče Beatty. — Možda još niste dovoljno dugo ovdje, pa o tome niste ne znate, ali oni su jednom upali u naš grad. Možete pitati koga hoćete ako mi ne vjerujete.

— Nastavite, molim vas — ponuka ga Nate Hammond.

— Vidite — nastavi Beatty nesigurnim glasom — oni su upali i u

moj ured i sve raznijeli. Kad su otišli, sve je ostalo u neredu, porazbacano. Čak su ispraznili i moju blagajnu.

Nateovi zglobovi na prstima pobijelješe, tako je grčevito šcepao rub pulta, ali je glas nekako obuzdao, te reče gotovo smireno:

— Vi mi hoćete reći da su vam dinamitom raznijeli blagajnu, zar ne?

— Još gore, gospodine Hammonde. Prisilili su me da im je ja osobno otovorim. Odonda se iskreno kajem, ali jedan mi je bandit držao revolver uperen u glavu, a ja, znate, nisam baš neki veliki junak, gospodine Hammonde. Vi me razumijete, zar ne? — odmucao je Beatty.

— Razumijem ja vas i predobro — odgovorimu Nate, pa ispruži ruke preko pulta i pograbi Beattyja za ovratnik njegova kaputa, privuče ga k sebi i unijevši mu se u lice nastavi: — Razumijem i znam da vrlo prozirno lažete! Možda je kakva banda doista upala u Mound City, jer zacijelo ne biste lagali o onome što se lako može povjerovati, ali razbojnici ne traže spise po Zemljišnim uredima, njima se hoće novaca i oružja, a kad se naloču i nažderu, onda i pokoja ženetina koja je toliko glupa da im izade na oči. Pucanja njima ona stvar u gaćama za vaše prašnjave spise!

— Ne tresite me! To me boli! — zacvili Beatty.

— Trebalo bi da vas ubijem, lažljivo pseto! — zareži Nate, te odgurne Beattyja, kao da ovaj posrne natraške i padne preko pisaćeg stola.

— Smilujte se, molim vas — zacvili opet Beatty.

— Čim doznam istinu, vratit ću se ovamo. U međuvremenu, ovo ću vam ostaviti za uspomenu — drekne Nate Hammond, sagne se, potegne objema rukama pult, istrgne ga

iz poda i izvali na zaplašenog čovječuljka.

Blijed od srdžbe koja ga je obuzela, Nate se okrene da pođe iz Zemljišnog ureda, kadli na pragu ugleda šerifa Ala Gooda. Stajao je na vratima i promatrao ga smrknuto s koltom u ruci.

— Čini mi se da si se vratio da nam po gradu praviš izgrede i uznemiravaš mirne i radišne građane, Nate — oglasi se šerif s očitim zadovoljstvom što ga je uhvatio u prekršaju. — Ne možeš poreći da te nisam uhvatio na djelu — doda i ispruži lijevu ruku. — Daj mi revolver, no ako ne želiš metak u trbuh, okreni držak prema meni.

Nate izvadi revolver iz korica i dade ga šerifu kako mu je i naredio, a ovaj ga zatakne sebi za pas.

— Sada kad imate moj revolver, što namjeravate sa mnom? Ustrijeliti me i tvrditi da ste pucali u samoobrani? — upita ga izazovno Nate Hammond.

Šerifovo se lice zažarilo i on mu odbrusi osorno:

— Odakle ti ta pomisao? Zatvorit ću te u tamnicu gdje ti je i mjesto, kao i svakom drugom izazivaču nereda. Znaš gdje je. Krećimo!

* * *

John Bullen, kauboj koji je držao Hammonda za ruke dok ga je Reed bubetao, motrio je kroz prljav prozor saluna »Silver Dollar« na Hammonda kad je ujahao u grad. Inače, Bullen nije običavao navraćati u grad u to doba dana jer je, uz ostale dužnosti za svoga gazdu, morao na ranču obavljati i svakodnevne poslove običnog kauboja. Tog jutra, međutim, Reed je, od straha što će Nate Hammond poduzeti da mu se osveti, poslao Bullena u Mound City. Zapovjedio mu je da ne skida oka s Hammonda. To je Bullenu bolje odgovaralo, jer mu se više sviđa-

lo ispijati viskije u hladovini saluna negoli po žarkom suncu jurcati za glupim kravama po travnatoj pre-riji. Uzeo je čašu punu viskija i stao uz prozor da bolje vidi što se zbiva na ulici.

Oko podneva ugledao je Hammonda. Najprije je razgovarao sa župnikom, što se Bullenu činilo nevažnim, a poslije je ušao u Zemljišni ured, što je itekako pobudilo Bullenovu pozornost jer je baš to moglo zanimati njegova gazdu.

Iz saluna, dakako, nije mogao čuti što Hammond i Beatty govore, ali uskoro su Bullenove uši čule viku i lomljavu. Vidio je šerifa Ala Gooda kad je žurno prešao ulicu i ušao u Zemljišni ured. Za koju minutu Hammond je izašao, a za njim i šerif Al Good s uperenim revolverom u Hammondova leđa. Obojica su ušla u šerifov ured. Bullen začas iskapi ostatak viskija i brže-bolje otrči do svog konja na privezištu ispred saluna. Odjezdio je u galopu na ranč. Nadao se da svom gazdi donosi dobre vijesti.

* * *

Stace Reed, pošto je poslao Bullena u grad, a ostala dva kauboja, Rafea Keeleya i Stuba Fratesa, da poprave spremnicu za vodu, nije izlazio iz kuće, gdje je nestrpljivo očekivao kakve će mu vijesti donijeti Bullen iz grada. Čekanje ga je obično činilo razdražljivim, a neizvjesnost što će sve Nate poduzeti kako bi dobio natrag svoj ranč napeli su mu živce poput struna. Nikako nije mogao zaboraviti da bi ga Hammond isprebijao na mrtvo ime da se na vrijeme u tučnjavu nije umiješao Bullen i šcepao Hammonda za ruke. Jer, Reed nije navikao da iz takvih okršaja izlazi poražen, pa mu je bilo neugodno što su njegovi ljudi bili svjedoci njegova poniženja. Nedvojbeno, Amy je to također

vidjela kroz prozor. Pitao se što je ta žena osjećala kad je vidjela da je njezin bivši dragan srušio na zemlju njezina muža.

Okrenuo se namrštena čela da pogleda u Amy — ona je skvrčenih nogu ispod sebe u mekom naslonjaču listala nekakav ženski pomodni časopis. Kako u tom trenu u blizini nije bilo nikoga drugoga na koga bi mogao istresti gnjev, Reed se okomi na ženu:

— Zar ti nemaš pametnijeg posla od listanja tog smeća? Kada si posljednji put pomela kuću? Kuća nam je kao svinjac!

Iznenadena, ali ne odveć, budući da su zadjevice i svade postale u posljednje doba dio njihova svakodnevna zajedničkog bračnog života, Amy se polagano osvrne oko sebe.

— Ja tu ne vidim nikakva smeća. K tome, da ga i ima, nitko ga ne bi vidio osim nas dvoje — dobacila mu je uz značajan pogled i dodala sugestivno: — Nikada se još nisi tužio na moje kućanske sposobnosti. Dosad su te više zanimale moje druge vještine.

Reedu je bilo jasno na što mu žena cilja, pa ju je na tren pogledao s izražajem požude u očima. No odmah se i savladao i odbrusio joj srdito:

— Ne razgovaramo sada o tvojim umijećima u postelji. Ja tvrdim da je ova kuća prljavija od staje u kojoj držim svoje konje!

— Onda uzmi svoje stvari i preseli se u staju. Nije mene strah biti sama u kući — dobaci mu Amy zajedljivo i lukavo mu se nasmiješi.

— Ne zasmijavaj me. Znam ja što ti hoćeš. Ne bih pravo ni zatvorio vrata za sobom, a tvoji bi ljubavnici uskočili kroz prozor da ti prave društvo kako te ne bi bilo strah noću. Gora si od ždrebece! Da mi je samo znati tko je taj tvoj pastuh. Si-

gurno jedan od mojih kauboja... Ili si se možda opet zaželjela Natea Hammonda i njegovih zagrljaja, pa bi htjela da ti se vrati? Vidio sam ja kako si ga jučer gledala.

Na sreću, svadu je prekinuo topot konjskih kopita ispred kuće. Reed požuri na trijem i pričeka dok Bullen nije zaustavio konja.

— Onda? Što ima novo? — upita nestrpljivo Reed.

— Svašta — odvrati Bullen samozadovoljno. — Hammond je otišao u Zemljišni ured, kako ste i pretpostavljali — nastavi Bullen. — Očito, nije mu se svidjelo što mu je rekao Baeatty, pa ga je malčice zdrmao i polomio mu namještaj u pisarnici. Ako ga želite pitati što se zapravo dogodilo, Hammond vam je sada u zatvoru kod šerifa Ala Gooda.

— Vidi vraga! — poviče Reed i veselo se nacereka. — Sve je ispalo bolje nego što sam se nadao. Šerif se s Hammondom uvijek ljubio kroz kamiš. Sigurno će mu zapapriti da će se sve prašiti. Možda to Hammonda opameti, pa ode odavde.

Bullen je zamišljeno promatrao svog gazdu.

— Zašto ste toliko navalili da otjerate odavde tog momka. Što vam je skrivio, ako smijem pitati?

— Ne smiješ — odbrusi mu Reed.

— Ti smiješ samo izvršavati moje zapovijedi, jer ti za to i dajem plaću, a ona je, slobodno mogu reći, veća od plaća koju ostali rančeri daju svojim kaubojima.

Bullenu je bilo na vrhu jezika da mu veli kako su njegove dužnosti drugačije od poslova koje obavljaju kauboји na susjednim rančevima, ali se radije ugrizao za jezik, jer je Reed bio vrlo ćudljivo raspoložen tog jutra. Pošto je dobacio pogled u kuću gdje je Amy stajala na vratima, okrene konja da će odjahati. Reed, kome nije promaknuo Bulle-

nov pogled, poviče za njim:

— Keeley i Frates krpaju spremnicu za vodu sjeverno od vjetrenjače. Požuri i pomози im!

Bullen kimne da je razumio, pa podbode konja prema sjeveru. Jednog dana prokljuvit će on što se krije iza te mržnje. Dakako, svi su znali da se Reed oženio Hammondovom dragom, ali je zacijelo postojao još i neki drugi, dublji razlog zbog kojega se Reed pošto-poto htio otarasiti Hammonda. Zacijelo nešto u vezi s rančom. Međutim, u tom trenutku Bullenu je bilo važnije da što kasnije dođe do spremnice za vodu u nadi da će je Keeley i Frates dotada već zakrpati. Jer, Bullenu je smrdio svaki posao koji se nije mogao obaviti revolverom.

Čim je Bullen odjahao, Reed je, umjesto da se vrati u kuću otišao u staju, osedlao vranca i odjezdio u grad.

* * *

Hammondova ćelija nije imala prozora koji bi gledao na ulicu ispred šerifova ureda, nego samo visoko u zidu maleno okno s rešetkama. Osim drvena ležaja sa slamarićem, u ćeliji je još bio malen čabar za vršenje nužde. Hammonda je ispunjavao osjećaj zadovoljstva pri pomisli kako šerif sigurno misli da se on osjeća u njoj kukavno. Međutim, to je za Hammonda bio vrlo raskošan smještaj u usporedbi sa zatvorom u zarobljeništvu, gdje su svi spavali na golom i prljavom podu ili se čak nisu usudili leći kako ih drugi ne bi zgazili i zgnječili.

Budući da cijeli bogovetni dan nije ništa okusio, Hammond se izvali na slamaricu, te što od umora, a što od gladi začas zaspao.

Probudili su ga glasovi iz šerifova ureda — šerifov i Reedov. Kad je čuo da se približavaju njegovoj ćeliji, Hammond ponovo zaklopi oči

i napravi se da spava.

— Baš ima lijepu facu taj kopian! — zlobno reče Reed kad su se zaustavili ispred Hammondove ćelije.

— Ne znam samo tko mu je tako nagrdio lice — odvrati mu šerif u smijehu.

— Ako ti on to nije rekao, onda pogledaj zglobove na mojim šakama — ponosno mu odgovori Reed.

— Dovraga, kako se to zbilo?

Glasovi su postali tiši kad su se šerif i Reed odšetali natrag u šerifovu sobu, ali je Hammond ipak mogao čuti što šerif i Reed govore.

— Hammond je došao jučer na moj ranč — počeo je Reed svoju priču. — Pokušao sam s njim ljubazno razgovarati, napokon, zašto i ne bih, sigurno se teško napatilo u vojsci. Ali me nije htio slušati. Zapravo, počeo me vrijeđati. Nećeš mi vjerovati, ali me je optužio da sam mu ukrao imanje. Svi znaju da sam ga kupio i pošteno platio. Do bijesa, pa i ti si bio tamo. Sjećaš li se?

— Kako ne! Njemu je sigurno pukla neka daska u glavi — reče šerif.

— Možda i jest — potvrdi Reed.

— U zarobljeništvu, znaš — nastavi uvjerljivo — ljudima živci popuste. Stoga mu nisam ni zamjerio ništa, sve dok nije počeo vrijeđati moju ženu. Sigurno se sjećaš da joj je on nekada udvarao. Tada sam mu rekao neka se tornja s moje zemlje. A on, umjesto da mirno ode, skočio je s konja i nasrnuo na mene, što mu je bila druga greška, kako vidiš.

Nate Hammond je čvrsto stiskao zube da slučajno ne bi viknuo na Reeda da prestane lagati, ali doista nije imalo smisla reći istinu šerifu Alu Goodu koji se očito ponizno klanjao Reedu.

— Moram natrag na ranč — reče Reed. — Što će biti s Hammondom? Što ti misliš poduzeti?

— Ohladjet će se on do prekосу-

tra kada se vraća sudac Lyman. Optužit ću ga za narušavanje reda i mira, ali poslije ovoga što si mi ti ispričao dodat ću još nešto teže, kao što je napad na tebe, na primjer.

— Ne, nemoj — reče Reed. — Ja mu to opraštam, jer se nadam da će se opametiti i otići od nas.

— Kako hoćeš — promrmlja Al Good — ali većina ljudi na tvom mjestu ne bi olako prešla preko takvih uvreda.

— Nisam ja zlopamtilo — odvrati mu Reed i doda uz smiješak: — Dovidjenja, šerife!

Nate je ostao ležati i buljiti u strop. Reed ga je ocrnio da nije više mogao. Čim šerif rastrubi tu klevetu po gradu, što će on zacijelo učiniti s užitkom, svi će ga gledati kao tvora koji je zalutao u crkvu za vrijeme mise.

Kad se smračilo, šerif se vratio sa svijećom i limenim tanjurom. Spustio ga je na pod i gurnuo čizmom ispod vrata od rešetaka u ćeliju.

— Tu ti je večera. Kad je pojedesh, gurni tanjur natrag!

Nate je šutio. Šerif je otišao i odnio svijeću sa sobom, ostavivši Hammonda u mraku. Na sreću, Hammond je bio naviknut na mrak, a i večera je bila ukusna.

III

Kad se idućeg dana ujutro Nate Hammond probudio, osjećao se znatno bolje, jer se dobro naspavao. U crijevima mu je krulilo od gladi, ali je bio preponosan da zamoli šerifa da mu donese zajutrak. Sunce je već bilo dobro odskočilo kad se napokon pojavio i šerif Al Good.

— Evo ti zajutrak — bilo je sve što je rekao Hammond.

— Hvala na brznoj podvorbi — posprdno mu dobaci Hammond.

Al Good ga pogleda začuđeno i slegne ramenima prije nego što je

otišao. U njega doista nije bilo ni malo duha, a kamoli smisla za šalu.

Doručak je bio hladan. Šerif je namjerno želio da mu napakosti. Ipak je Nate smazao sve do posljednje mrvice i ispio kavu do posljednje kapi.

Nije još pravo ni obrisao usta, kadli uđe ljepuška djevojka da pokupi posude.

— Oprostite, vratit ću se kasnije ako još niste pojeli.

— Samo naprijed, izvolite vaš pladanj — reče joj Hammond i gurne ga ispod vrata.

— Šerif mi je naredio da pokupim posude. On je otišao na svoj ranč.

— Nisam znao da Al Good ima ranč — začudi se Hammond.

— Tako mi je rekao. Ja sam Susan York. Radim u gostionici »Columbine«, tu preko puta, kod svoga ujaka Tillitsona, kao konobarica. Nisam dugo ovdje, pa ne znam ništa o tome.

— Poznam ja dobro Eda Tillitsona.

— Vi ste gospodin Hammond? — upita ga djevojka s nevjericom i odmjeri ga od glave do pete. — Pa vi uopće ne izgledate kakvim vas prikazuju. Je li istina da ste razbili pult u uredu gospodina Beattyja?

— To je istina, a sve drugo što si čula o meni sigurno su samo laži i klevete — otpovrže joj Hammond.

— Ja sama stvaram svoje mišljenje o ljudima koje upoznam — rekla mu je tihim glasom i dodala: — Sada moram požuriti natrag na posao. Zbogom, gospodine Hammonde!

— Zbogom, djevojko! — otpozdravi joj Nate Hammond.

Slušao je njezine korake kako odmiču niz hodnik. Nikako mu nije izlazio iz glave Al Good i njegov ranč. Pitao se odakle je šerif namakao novaca da ga kupi, jer mu je plaća

bila odveć skromna da bi od nje mogao uštedjeti koji dolar. A zbog te skromne plaćice nije se ni odveć pretrgao u obavljanju svojih šerifovskih dužnosti, što mu, dakako, nitko u gradu nije zamjerio. Niti se na to žalio.

* * *

Da je ostao živjeti na Istoku, sudac Lloyd Lyman dogurao bi i do Vrhovnog suda Sjedinjenih Država jer je imao sve vrline potrebne za tako visok položaj u pravosuđu. Na svoju nesreću, bolovao je na plućima i po savjetu liječnika ostao je živjeti na blagoj klimi Novog Meksika.

Šezdesetogodišnjak, visok, vitak i naočit muškarac sijede bujne kose, Lyman nije nikada zažalio što je ostao u Mound Cityu.

Kako je često putovao na zamjene sudaca u okolne kotarske sudove, uvijek se radovao povratku u Mound City, grad u kojem je posjedovao lijepu kuću gdje je jednu prostoriju upotrebljavao kao sudnicu za lakše prekršaje koji nisu zahtijevali porotu ili brojno slušateljstvo. Za porotno suđenje služio se dvoranom u zgradi u kojoj je nekada bilo uredništvo mjesnih novina.

Sudac se vratio kući u predvečerje, pa kako je bio umoran od puta, odmah je otišao na počinak poslije večere koju je sam skuhao, jer je bio neženja. Drugi dan ujutro, oko devet sati, probudilo ga je kucanje na vratima. Zagrnio se starim kućnim ogrtačem i otvorio ih. Na pragu je stajao šerif Al Good.

Sudac Lyman nije mnogo cijenio šerifa Gooda, smatrajući ga lijencinom i nepoštenjakovićem, ali ničim nikada nije to pokazivao.

— Dobro jutro, šerife! Udite! Upravo sam skuhao kavu — pozvao ga je sudac u kuću.

— Hvala vam — rekao je šerif.

Ušao je u kuću, držeći šešir u ruci. Uvijek se nelagodno osjećao u nazočnosti suca Lymana. U kuhinji je sjeo za stol i čekao u tišini da mu sudac natoči kavu u šalicu.

Pošto je otpio velik gutljaj tople kave, Al Good obriše rukom usta i reče:

— Oprostite što sam vas uznemirio rano ujutro, gospodine suče, ali imam zatvorenika i želio bih ga se što prije otarasiti da ga ne moram hraniti.

Sudac pomisli kako to nije loše što i šerif mora nešto raditi za svoju plaću, ali svejedno ga upita ozbiljna lica:

— Što je učinio da ste ga morali zatvoriti. Zar je nekoga ubio?

— Ne, ni govora. Polomio je namještaj u pisarnici gospodina Trine Beattyja.

— A zašto bi netko, pobogu, bez razloga to učinio? — začudi se sudac Lyman. — Poznajem li ja toga čovjeka?

— Mislim da ga poznajete. Zove se Nate Hammond — odgovori mu šerif Al Good.

— Hammond! — podigne sudac od iznenađenja obrve. — Zar on nije poginuo u ratu?

— Svi smo mislili da je poginuo, ali se vratio prije dva dana, posvađao s Beattyem i pokušao da mu porazbija namještaj u uredu.

— Je li napao samoga Beattyja?

— Ne, nije ga napao. Zdrmao ga je malčice, ali ga nije povrijedio — nevoljko je priznao šerif.

— Zašto su se posvađali?

Šerif zatrese glavom.

— Beatty mi nije rekao, a nije ni Hammond. Hoćete li da zatvorenika dovedem u vaš ured?

— Ne, neću! Najprije ću s njim porazgovarati u zatvoru. Htio bih čuti i njegovu priču prije nego što donesem bilo kakvu odluku. Doći ću čim se obrijem i obučem.

Nate je razrogačio oči od čuda kada je tog jutra dobio topao zajutrak. Šerif mu nije dopustio da se obrije, pa se Nate osjećao poput neuredne skitnice. Zašto je dobio topao zajutrak i zašto se nije smio obrijati, sinulo mu je čim je ugledao suca Lymana na vratima svoje ćelije. Topao zajutrak trebalo je da uvjeri suca Lymana kako šerif postupi po propisima sa svojim zatvorenicima, a neobrijana brada da se pred njim nalazi neuredni prestupnik.

Sudac, koga je Nate poznavao otprije, zagleda se zabrinuto u Hammonda, a zatim mu se nasmiješi i pruži mu ruku kroz rešetke.

— Dobrodošli kući, gospodine Hammonde. Drago mi je što vas vidim živog i zdravog, a bilo bi mi milije da smo se sreli na nekom drugom mjestu.

— I meni, vjerujte mi. Zapravo, otkad sam se vratio, kao da su se svi urotili protiv mene — reče mu Hammond uz gorak osmijeh.

— Može biti — reče sudac, pa nastavi: — Samo, najprije vi meni kažite što se dogodilo u Zemljišnom uredu. Ah, pričekajte — reče kao da se toga naknadno sjetio — moram pozvati šerifa da i on to čuje.

Nate je htio ispričati sucu Lymanu što se zapravo dogodilo u Zemljišnom uredu, ali se predomislio kad je sudac pozvao i šerifa, pa je samo kazao:

— Porječkao sam se s Beattyem i odveć sam se ražestio, pa sam izvrnuo pult na njega. Ali, obećavam vam, to se više nikada neće ponoviti. Što moram učiniti da bih izašao odavde?

Sudac pogleda u šerifa Ala Gooda.

— Je li Beatty podnio prijavu protiv ovog čovjeka?

— Ne, nije — reče šerif. — Pitao sam ga hoće li je podnijeti, a on mi

je odgovorio da se ne želi zaplesti u neke beskonačne parnice.

Hammondu se učinilo da je sucu Lymanu odlanulo kad je to čuo, ali sudac ipak reče:

— Ako je tako, znači ostaje još samo prijava o narušavanju reda i mira. Globa za to iznosi deset dolara!

Sudac se okrene da će poći kadli mu Hammond reče:

— Ali, gospodine, ja nemam deset dolara. Imam samo šest. To mi je sve i ako...

— ...smanjim globu — završi rečenicu sudac umjesto Hammonda.

— Oprostite, ali ja to ne mogu učiniti. Zar nemate prijatelja koji bi vam mogli posuditi novac?

— Nažalost, nemam nikoga, gospodine suče. Čini mi se da su me se odrekli svi koje sam nekada smatrao svojim prijateljima. Netko me je ružno oklevetao ili se možda ljudima ne sviđa da mrtvac šeta ulicama našeg grada.

— To je loše za vas — reče mu sudac iskreno. — Zar nemate baš nikoga tko bi htio...

— Ima, ima! Kako da nema! Ja ću platiti globu za njega! — začuo se grubi glas iz hodnika.

Neki čovjek neuredne vanjštine, neobrijan i neodređene dobi, dode pred ćeliju. Na sebi je imao mastan janjeći kožuh, na glavi klempavi klobuk uprljan od znoja, na nogama mekane mokasine, pa mu stoga nisu čuli koraka dok im je prilazio. Nate se od srca nasmijao kad ga je čuo i vidio.

— Pa to je Jake Wolf! Zdravo da si, stari smrdljivi lešinaru! Bogami, nisam se nadao da ću te opet vidjeti!

Došljak im je pokazao zube požutjele od duhana kad je rastegnuo usta u nešto što je bilo nalik na srdančan osmijeh.

— Možda ti ja i izgledam kao stari lešinar, kako ti veliš, ali ja sam barem na slobodi! Doista si drzak kad si se usudio vratiti ovamo, a svi misle da si mrtav!

— Oprosti mi što sam te razočarao — reče Nate. — Doista nisam ja za to kriv, nego Jenkiji.

— Pa da — reče Jake i obrati se sucu. — Ako sam dobro čuo, vi spomenuste neku globu od deset dolara?

— Dobro ste čuli, gospodine — odvrati mu sudac dostojanstveno.

— Upravo sam spomenuo gospodinu Hammondu da negdje posudi deset dolara, a on mi reče da ovdje više nema prijatelja.

— Taj nedorasli žutokljunac uvijek je uživao lagati — zagunda Jake. — Ne smijete mu ništa vjerovati. Jake izvadi prijavu kožnatu kesu iz džepa. Potrese je, a zatim izbroji iz nje deset dolara u zlatu na dlan sunca Lymana.

— Je li vam to dosta da pustite onog ušljivog kopilana iz zatvora?

— Sasvim dosta — reče sudac i preda novac šerifu koga očito to nije odveć razveselilo, te mu reče: — Napišite priznanicu gospodinu Wolfu i pustite gospodina Hammonda iz zatvora.

— Dobro — reče šerif i vrati se u svoj ured.

Sudac se zatim nasmiješio Hammondu i rukovao s Jakeom.

Desetak minuta poslije toga Nate i Jake izašli su na ulicu. Nate je nekoliko puta duboko udahnuo punim plućima svježeg zraka i nasmijao se od sreće Jakeu.

— Hvala ti, stari lupežu! Pobrinut ću se da ti što prije vratim tih tvojih deset dolara što si mi ih posudio.

— Doista? A kako, da mi je znati? Rekli su mi da si ostao bez ranča i bez prebite pare. Kladim se da nemaš ni krova nad glavom.

— Imam konja i revolver, a ja sam sviko spavati pod vedrim nebom.

— Gdje ti se svaka šušnja može prišuljati i ubiti te na spavanju.

— A tko bi mene htio ubiti, molim te?

— Nitko! Dobro, nema veze, možeš, ako hoćeš, stanovati sa mnom u mojoj šupi. Nije bogzna što, ta moja ruševna straćara na Parkero-
vom ranču, ali barem nećeš kisnuti. Hoćeš ili nećeš?

— Hoću, hvala ti. Vrlo si ljubazan — odvrati mu Nate. — Premda mislim da me želiš držati na oku dok ti ne vratim onih deset dolara. I slušaj, odakle tebi toliki novci? Radiš li za koga?

Jake pljune na zemlju.

— Nikada nisam htio raditi neki posao za plaću, ako izuzmeš hvatanje štetočina za novac. A to mi je sve što mi je ostalo otkako više nema lova na bizone. Ova prokleta zemlja postala je odveć civilizirana. Kada stari lovac na bizone poput mene spadne na trovanje hijena i hvatanje u stupice vukova i lisica, onda je vrag odnio šalu. Hajde, krenimo! Ja se u gradu uvijek osjećam nelagodno.

Kad su izjahali iz grada, odjednom će Nate Hammond, pošto se okrenuo na sedlu i zagledao u oči Jakea Wolfa:

— Što si ti zapravo htio reći kad si mi spomenuo da me netko može ubiti na spavanju?

Jake mu nije odmah odgovorio. Jahali su još nekoliko minuta prije nego što je Jake prozborio:

— Ništa, zapravo. Ništa u što bih mogao pokazati prstom. Ali, ako želiš poživjeti, da budeš stari gundavi jarac kao ja, onda poslušaj moj savjet. Ne vjeruj nikome, čak ni meni! To je sve što sam ti htio reći i ne pitaj me više ništa.

Hammonda su zaprepastile Jakeove riječi. Jer, ako mu Jake nije prijatelj, onda doista može očekivati da će uskoro dobiti nož u leđa.

IV

Najkraći put od grada do Jakeove kolibe išao je prečacem preko Reedova ranča »Lazy-R«. Nate se sjetio da mu je Reed zabranio da više dolazi na njegov posjed, ali je držao da se na to ne smije obazirati.

Kad su već dobrano zagazili na ranč »Lazy-R«, Nate gotovo nagon-ski okrene konja udesno. Jake ga začuđeno pogleda.

— Kamo ćeš?

— Idem pogledati zašto se Reed uselio u moju kuću kad je njegova bolja i ljepša.

Jake kao da mu je htio nešto kazati, ali se predomislio. Poslije desetak minuta jahanja došli su do dvorišta ranča »Lazy-R«. Nate zaustavi konja i razrogači oči od iznenadjenja. Na mjestu gdje je nekada bila Reedova kuća, ostalo je samo zgarište s crnim gredama i pepelom. Korov je već proklijao oko njih. Nate pogleda smrknuto u Jakea.

— Zašto mi nisi prije rekao?

— Nisi me ni pitao — kratko će Jake.

— O bože! — uzdahne Nate i okrene oči. — Sada te pitam, kaži mi.

— Zacijelo se još sjećaš Leftya Grogana?

— Dabome da se sjećam. Lefty je radio kod mene kad sam otišao u Virginiju. Mislio sam da ga je Reed najurio kad mi je drpio ranč. Reed nije čovjek koji bi imao samilosti za jednog ćopavog starca. I uzeo sam zdravo za gotovo da je otjerao i Kidu.

— Kid je otišao svojom voljom — objasni mu Jake — a ono što si ka-

zao za Reeda je točno... ili gotovo točno. Reed ga je pokušao otjerati, ali se Grogan nije dao. Tvrdio je da ti je obećao čuvati ranč dok tebe nema. Suprotstavio se Reedu kad je počeo rasprodavati tvoje stado. Reed ga je prebio kao vola u kupusu. Znaš ti Reeda kad ga netko raspali. Starac je poslije pobjegao s ranča.

– Reed je gnjida koju valja zgnječiti – zasikće Nate Hammond.

– Ali stari mu ćopavac nije htio ostati dužan. Vratio se jedne vjetrovite noći i... – reče Jake, te mu pokaže rukom na zgarište.

– Zar Grogan? Nadam se da se spasio.

– Nije. Uhvatio ga je Reed sa još trojicom svojih ljudi. Ubili su starca.

Hammondu je za tren srdžba zatomila glas. Grogan je bio previše pošten i odan prijatelj i to ga je stajalo glave.

– Ako si se dosta nagledao, mogli bismo poći dalje – javio se Jake, prekinuvši neugodnu šutnju.

Nate kimne i podbode konja. Dugo su jahali bez riječi, svaki zabavljen svojim mislima.

– Spomenuo si trojicu, a ja sam vidio samo dvojicu kad sam stigao – prvi progovori Nate.

– Vidio si vjerojatno Joea Bullena i Rafea Keeleya. Par smrdljivih tvorova što zaudaraju na kilometre. Treći se zove Stub Frates. Ne bih ga htio za prijatelja, ali u usporedbi s prvom dvojicom, on ti je sunce žarko.

– Šerif sigurno nije ni prstom maknuo da se kazne ubojice starog Grogana?

– I nije. Rekao je da je Grogan umoren izvan područja njegove sudbene ovlasti. A ionako, taj se ne bi usudio taknuti u Reeda. No kad već o tome govorimo, znaš li ti da

šerif ima malen ranč južno od grada?

– Ima li to neke veze? – upita Nate Hammond.

– Možda ima – odvrati mu Jake i poviče veselim glasom: – Stigosmo! Evo, to ti je ta guvernerova palača. Udi i osjećaj se kô doma.

Koliba je očito dugo vremena bila napuštena prije nego što se u njoj nastanio Jake Wolf, jer je izgledala ruševna koliko i Jake.

– Baš ljubazno od guvernera što nam je prepustio palaču dok se vrati iz Santa Fea – reče Nate pošto su zavezali konje za kuke u zidu ispred kolibe.

– Rekao je da samo ne smijemo dirati njegovu zalihu viskija – dodaje Jake.

– A smijemo li zapaliti vatru u ovoj peći? –animalo je Natea jer se limena pećica doimala kao da će se svaki čas srušiti.

– Svakako, ukoliko vjetar ne puše krivim smjerom. Onda malčice dimi, ali je zračenje na visini.

– Opazio sam – reče Nate koji je bacio letimičan pogled na jedan jedini prozorčić. – Baš lijepo od guvernera što je porazbijao sva stakla.

Obojica prasnuše u smijeh, a Hammond se nato sjeti kako se već dugo nije smijao.

– A što misliš, pozna li guverner nekoga tko bi zaposlio jednog vrsnog kauboja, da me preporuči?

– upita Nate kada su se prestali smijati.

Jake se počese po bradi.

– Pitaj Wynna Parkera. On je još i danas jedan od najvećih govedara u ovim krajevima. Zapravo, i ja obavljam za njega neke sitne poslice. Trujem prerijske svisce. Ti maleni lukavi vragovi iskopaju toliko rupa da moraš neprestance jahati gledajući jednim okom u zemlju,

inače ti konj lako može slomiti nogu.

— Nisam baš siguran da će se Parker razveseliti kad me vidi, čak i ako ima posao za mene — sumnjičavo će Nate.

Mislio je: to će biti zbog Sharon kojoj je dugo udvarao i ostavio je kad je upoznao Amy. Osjećat će se neugodno kad se opet vide poslije dugo vremena.

— Zašto ne bi? — začudi se Jake.

— Ti si vrstan govedar, on to zna, a jedini je u okolini koji te može zaposliti.

Doista, Nate je zaključio da bi mu Parkerov ranč »Rainbow Wynna« najbolje odgovarao, samo ako ga Parker bude htio uzeti, a ni on ne može cijelog života izbjegavati da se ponovo ne sretne sa Sharon.

— Idem onda — reče Nate i ustane.

— Do Parkera? — upita ga Jake. Nate potvrdno kimne.

— Ako Parker ima posla za mene, bolje da dodem tamo prije i preduhitrim dobre dušice koje bi se mogle pobrinuti da mi uzmu posao ispred nosa.

— To je pametno — složi se Jake.

— Držat ću ti palce.

* * *

Nate je ujahao u dvorište Parkerova ranča »Rainbow« s podosta zazora i strepnje u srcu. Dok je još udvarao Sharon, njezin ga je otac vrlo cijenio. Ali odonda se štošta promijenilo. Parker je bio i otac i majka svojoj kćeri i držao ju je kao kap vode na dlanu, pa je zacijelo sve što bi njoj nanijelo zlo zaboljelo i njega u duši. Ali, što je bilo bilo je, pa je sada prekasno o tome mudrovati.

Na svu sreću, Parkera je zatekao u staji. Pregledavao je bolnu nogu jednoj kolibi. Kad mu je Nate pri-

šao, Parker ga je pogledao s ravnodušnošću u očima.

— Čuo sam da si se vratio, Nate. Drago mi je što je obavijest o tvojoj smrti bila lažna.

— Znam da imate mnogo posla — počeo je Nate pošto se najprije malčice nakašljao da pročisti grlo — pa vas neću dugo zadržavati. Tražim posla, a Jake Wolf mi je rekao da najprije vas pitam.

— Možda ti neće biti lako raditi za drugoga, jer ti si jednom već bio svoj gazda. A odakle Jakeu misao da te baš k meni pošalje?

— Tako, mislio je, eto, možda me uzmete. Ništa onda. Hvala vam što ste me saslušali — odvrati mu Nate, pa se okrene da pođe.

— Pričekaj trenutak — dobaci za njim Parker. — Jednog mog radnika poslao je doktor Winston na operaciju slijepog crijeva u Santa Fe, pa ga možeš zamijeniti, ako hoćeš, naravno. Plaća je trideset dolara na mjesec.

— Ne tražim ja ni centa više nego što dobivaju i drugi. Kada hoćete da počnem raditi? — upita ga Nate, pokušavajući skriti radost.

— Sutra, ako ti odgovara.

— O, da, kako ne! Doći ću sutra u zoru.

— I zapamti, posao je privremen. Ja već imam sedam kauboja i nadzornika.

— Meni odgovara. Ja ću ionako pokušati dobiti natrag svoj ranč.

— To neće ići lako. Vjerujem da je Reed kupio ranč i na njega ima zakonsko pravo.

— Čuo sam nešto i o tome — odgovori mu Nate, pozdravi ga, pa izade iz staje.

Sharon je upravo išla preko dvorišta prema kući. Očito je vidjela Natea kad je dojahao u dvorište, jer se nimalo nije iznenadila kada ju je pozdravio i skinuo pred njom šešir.

– Zdravo, Sharon!
– Zdravo! – odgovori mu ona hladno, ali je li se to Nateu samo učinilo ili joj je doista sitan osmijeh zatitrao oko kutova usana.

– Ne moraš se osjećati nelagodno u mom društvu – rekla mu je.

– Mi bismo se prije ili poslije negdje sreli. Bolje onda što prije. Drago mi je što nisi poginuo u ratu.

– Hvala ti – tiho će Nate.

On je uvijek držao da je Sharon privlačna djevojka, ali u tom mu se trenu učinilo da se u ove tri godine što je nije vidio doista razvila u pravu ljepoticu.

– Oprosti, moram sada ići. Stvari su mi još u kolibi kod Jakea. Vidimo se sutra. Radit ću kod vas na ranču.

– Umjesto Mikea Lanea. Mora na operaciju. Žao mi je što si ostao bez svog ranča, Nate.

– I meni – iskreno je priznao Hammond.

– Dovidjenja onda i pozdravi Jakea – rekla mu je Sharon i zapuтила se prema kući.

Cijelim putem do Jakeove kolibe Hammondove su se misli motale oko Sharon Parker. Proklinjao je samoga sebe što je bio budala i ostavio nju zbog Amy, no sada je bilo prekasno da išta promijeni. Sharon je bila vrlo ponosita, previše ponosita, da bi zaboravila što joj je učinio i koliko ju je ponizio. K tome, što joj on može pružiti? Nema više ranča, nema novaca i jedva je dobio privremen posao kao običan kauboj na ranču njezina oca. Ali, neće to tako ostati! Dobit će on natrag ranč »Barn-H«, pa makar, i na kozi orao!

* * *

Nije bio prošao ni sat vremena da su Nate i Jake izjahali iz grada, a šerif Al Good već je izveo konja

iz konjušnice i odjezdio, ali zaobilaznim putem, kako ga nitko nepoželjan ne bi vidio. Pošao je prema ranču koji je Reed na nezakonit način prisvojio.

Poslije oduljeg traženja ugledao je Reeda s njegovim revolverašima uz vodospremnicu kod sjeverne vjetrenjače. Znajući dobro koliko su ti ljudi goropadni, šerif im je prišao tek kad je iz daljine opazio da su ga prepoznali. Reed je uzjahao vranca i pošao mu ususret.

– Hammond je izašao iz zatvora. Beatty ga nije htio tužiti, a sudac Lyman kaznio ga je samo globom – izvijesti ga šerif čim su izmijenili pozdrave.

Šerifu se nije činilo da je ta vijest odviše uznemirila Reeda.

– Nadam se da Hammond ima toliko soli u glavi da je odmah otperjao u potragu za mjestom gdje će ga srdačnije primiti – napomenuo je Reed svisoka.

– Nije – odsiječe šerif i zatrese glavom.

– Nego kamo je otišao? – ražešti se Reed.

– Otišao je s Jakeom Wolfom koji je i platio globu za njega. Po svemu sudeći, otišli su u Jakeovu kolibu na Parkerovoj zemlji.

Reedove oči otvrdnuše, a lice mu obli rumen srdžbe.

– Do bijesa! Što mu to znači? Hammond nešto smjera, inače se ne bi ovdje zadržao. Trebalo je da ga ubijem kad je došao. Vjerojatno i bih da nas nije promatrala moja žena. Nikad ne znaš što te čeka s tim ženama i što su sve kadre izbrbljati tužiocu kad ih malčice pritegne na klupi za svjedoke.

Šutio je neko vrijeme s napućenim usnama kao da duboko razmišlja, a onda reče:

– Ako je onaj stari lovac na bizonu za njega platio globu, znači da je Hammond švarc, a čovjek ne mo-

že živjeti bez novaca.

— Može se zaposliti — dometne šerif, ali Reed zatrese glavom.

— Ne ovdje! Ne pošto sam ga ocrnio kô vrag svoju mater pred cijelim svijetom. Osim toga, okupljanje stoke i gonidbe su prestale. Sada nitko više ne unajmljuje nove radnike. Dapače, svi otpuštaju stare.

— Svi osim Wynna Parkera — doda šerif. — On sve svoje kauboje drži cijelu godinu.

Reed se lukavo našmijulji.

— Zbog Parkera ne moramo sebi trti glave.

— Misliš, zbog tog što mu je Hammond ostavio kćer na cjedilu?

Reed nije na to mislio, ali je slegnuo ramenima i pomirljivo kazao:

— I zbog toga. Je li to sve što si mi došao reći?

— Pa... — šerif se nelagodno promeškolji u sedlu. — Morao bih kupiti vjetrenjaču za svoj ranč, pa sam mislio...

Reed se smrknuo, ali je pristao preko volje:

— Dobro, kupi, ali ne onu najskuplju.

— Ne, neću. Potražit ću nešto najjeftinije — obećao mu je šerif kome je pao težak kamen sa srca.

Reed mu samo kimne. Dugo je gledao za šerifom. Dobro je kad čovjek ima čuvara zakona u džepu, ali u posljednje doba Al Good ga je sve više stajao. Okrenuo je vranca i odjahao natrag prema spremnici za vodu. Pozvao je rukom Stuba Fratesa.

— Bullen i Keeley mogu i sami zakrpati spremnicu. Za tebe imam drugi posao. Idi po konja — reče mu Reed.

Frates je bio onizak čovjek širokih leđa i krivih nogu od dugogodišnjeg sjedenja u sedlu. Reed je baš njega odabrao da slijedi svaki Hammondov korak, jer Hammond je vidio drugu dvojicu njegovih

kauboja u dvorištu ranča »Bar-H«, a Fratesa nije još poznavao.

— Hoću da ne ispuštaš s oka Hammonda i pazi da on tebe ne opazi. Jesi li razumio? — zapovjedi mu Reed čim se Frates vratio na konju.

— Razumijem — odvrati Frates, ali nabra čelo u čudu. — Ali ja tog čovjeka nikada nisam vidio. Kako ću ga prepoznati?

— Jednostavno — odvrati mu Reed. — Visok je otprilike kao ja, nešto je mršaviji i na sebi uvijek nosi izlizanu odoru vojske Konfederacije. Naći ćeš ga u napuštenoj kolibi na Parkerovoj zemlji. Znaš na koju mislim?

Frates potvrdno zakima, a Reed mu daje rukom znak da može krenuti.

— Dobro otvori oči i odmah mi javi ako opaziš nešto sumnjivo!

Frates je odjezdio u galopu. Vratio se pred sumrak. Pokucao je na prednja vrata kuće. Reed dobaci iskosa pogled na Amy koja je, po običaju, čitala neki časopis, zavaljena u naslonjaču, a zatim izade iz kuće gdje ga Amy nije mogla čuti.

— Onda?

— Sve sam učinio kako ste mi naredili — počeo je Frates. — U kolibi je bio samo Wolf. Našao sam svježe tragove iza koliba, pa sam pošao za njima. Odveli su me na ranč gospodina Parkera.

— U vražju mater! — zasikće Reed. — Što će on tamo kad je mogao predmnijevati da ga neće Parkerovi dočekati raširenih ruku. I što je bilo dalje?

— Taj čovjek koga ste mi opisali izašao je iz staje i na dvorištu razgovarao s Parkerovom kćeri, a zatim je odjahao natrag u kolibu.

— Nisu valjda razgovarali, nego su se svadali!

— Ne, nisu se svadali. Ona mu je mahnula rukom na rastanku. On se

vratio u kolibu, a ja požurio da vam javim što sam vidio.

— Dobro. Sada idi u staju i osedlaj mog vranca. Moram obaviti neki posao.

* * *

Parker se lecnuo kad je čuo topot kopita po utabanoj zemlji na dvorištu. Označio je stranicu u knjizi koju je čitao prije nego što je ustao iz naslonjača i pošao da otvori vrata nezvanom gostu. Ostao je iznenađen, ali ne ugodno, kad je na pragu ugledao Reeda obasjana svjetlošću koja se prosula u mraku kroz otvorena vrata.

— Dobra večer, gospodine. Izvolite, udite — rekao mu je svojom uobičajenom uljudnošću.

— Hvala, neću. Radije bih s vama razgovarao vani na dvorištu.

— Može — odvrati mu Parker.

Kad se okrenuo da zatvori za sobom vrata, opazio je Sharon. Stajala je na pragu svoje sobe. Odšetali su prema koralu. Dok su prolazili mimo nastambe za kauboje i služinčad, pred njima se iz mraka pojavila krupna spodoba Boba Herskinda, nadzornika Parkerova ranča.

— Trebate li me, gazda?

— Ne, hvala, Bobe. Sve je dobro. Laku noć! — odgovori mu Parker.

— Laku noć! — odgovori Bob Herskind, očito smiren, te se vrati u spavaonicu.

— Ne moramo ići dalje. Konje zacijelo ne zanima što mi želite kazati — reče Parker s natruhom ironije u glasu.

Reed je imao odveć debelu kožu da bi osjetio žalac fine poruge Wynna Parkera, pa poče zboriti tihim glasom kao da je riječ o nekoj uroti.

— Čuo sam da je Hammond bio kod vas. Što je htio?

Reed u mraku nije mogao razabrati naglu promjenu u izrazu Parkerova lica, pa je nespreman dočeka oštar glas koji mu je osorno odgovorio:

— Prije nego što vam odgovorim na vaše pitanje, želim znati tko vam je rekao da je Hammond bio kod mene! Zar me vi uhodite?

— Ne, gospodine — izusti skrušeno Reed, osupnut Parkerovom iznenadnom jarošću. — Ne, ne vas — ponovio je. — Mene zanima samo Hammond, pa sam poslao Fratesa da ga slijedi.

— A zašto, molim vas?

— Kako zašto? — počeo je razjarenio Reed. — Znate valjda zašto? Hammond nije otišao odavde kad je pušten iz zatvora, što znači da ima neki razlog zbog kojega je ostao. Ja u tog klipana nemam povjerenja!

— Ne bih ga ni ja imao na vašem mjestu! — odvrati mu Parker. — Svejedno, ne morate ga se bojati. On vam neće pucati u leđa. Nije on takav tip!

— Možda i nije, ali zacijelo nešto smjera, pa sam mislio, možda je nešto o tome vama natuknuo dok ste razgovarali.

— Nije natuknuo, nego mi je otvoreo rekao. Tražio je posao.

— Neće ga taj ovdje tako lako naći. Ja ću se za to pobrinuti!

— Rekao sam vam da je tražio posao, što znači da ga više ne traži — reče Parker.

— Zar vi... hoćete reći... pobogu, zar ste ga vi zaposlili?

— Sutra počinje raditi kod mene. Reed prostački opsova.

— Zar ste ludi, gospodine? Ostat će ovdje zauvijek i praviti nam neugodnosti! Obojici!

— Obojici?

— Da, obojici. Kad ste od mene kupili njegove krave, znali ste da ja taj novac neću upotrijebiti za ispla-

tu pozajmice na njegov ranč i kuću, što će vam on zacijelo zamjeriti. Vi ste u govnama koliko i ja!

— Možda, ali ne duboko koliko vi — odvrati mu mirno Parker. — Točno, bio sam pohlepan za laku zaradu i učinio sam nešto što i sada žalim, ali vi ste mi dali svoju časnu riječ da je Hammond mrtav! I ja ne znam kojim ste se vi sve smicalicama poslužili da se dočepate njegova ranča i kuće.

— Zar vi mislite da će vam on to povjerovati? Mislit će da ste to učinili kako biste mu vratili milo za drago što je ostavio vašu kćer na cjedilu.

— Ne miješajte, molim vas, moju kćer u vaše mutne poslove! Ja sam unajmio Hammonda jer sam ga uvijek cijenio kao marljiva radnika, ali ako hoćete da na to gledamo i iz drugog kuta, onda je bolje da radi za mene nego za nekog drugog, kako bih ga je mogao držati na oku. A sada, molim vas, idite! — reče mu Parker i bez pozdrava odlučnim koracima krene prema kući.

Reed je smrknutim pogledom pijlio u Parkerova leđa. Ta stara budala ipak je morala odbiti Hammonda. Eto što ti se dogodi kad praviš poslove s čovjekom koji ima savjest! Dobro, ako se Parker i Hammond odviše sprijatelje, onda će on morati umiješati svoje prste.

Otišao je do mjesta uz ogradu koralu gdje je ostavio svog vranca. Odjahao je iz dvorišta ranča »Rainbow« u oblaku prašine.

Sharon je u međuvremenu čekala oca u sobi za dnevni boravak. Lice joj je bilo zabrinuto.

— Što je htio Reed?

— Ništa — odvrati joj otac i slegne ramenima. — Kasno je. Ja idem na počinak.

— Nije **toliko** kasno — otpovrne mu Sharon — da mi ne bi mogao

reći zašto je Reed htio s tobom razgovarati.

Parker je bio vrlo usplahiren. Znao je da ga Sharon čita kao otvorenu knjigu.

— Reed je htio znati, zašto je Hammond došao ovamo danas poslije podne. Čini mi se da prati svaki njegov korak — odgovori joj otac.

Sharon ga nije prekidala pitanjima. Više je voljela da joj otac sâm ispriča što ga mori.

— Sjećaš li se — nastavi Parker — kad sam onomad kupio ona goveda s ranča »Bar-H«? Reed mi je kazao da treba novaca za isplatu Nateove pozajmice banci, a ja sam mu povjerovao. Dakako, mislio sam da je Nate mrtav, ali ni to nije neka isprika. Mrzim sam sebe otada, jer sam se bio polakomio na veliku zaradu.

— Nisi učinio ništa protuzakonito, zar ne?

— Protuzakonito? Ne, mislim da nisam, ali znam da to nije bilo pošteno prema Hammondu. Samo sam računao koliko ću zaraditi na tim govedima — reče Parker i ispruži ruke prema kćeri, pa nastavi: — Sada sve znaš, a znaš također i to da proklinjem dan kad sam uopće čuo za Reeda.

— I ja! — doda Sharon. — Ali sada je prekasno popravljati što je učinjeno. U svakom slučaju, drago mi je što si mi to rekao. Već se dugo brinem zbog tebe. I ne uzbuđuj se mnogo zbog Natea. Ne boj se, neće on propasti.

— Nadam se da neće, ali Reed će učiniti sve što je u njegovoj moći da ga upropasti.

— Znam — rekla je Sharon i poljubila oca u čelo, poželjevši mu laku noć.

Kad je došla u svoju sobu, obrvao ju je val sažaljenja za oca, ali ga je

odveć poštovala da bi mu to i pokazala.

V

Zora je upravo svanula kad je Nate ujahao u dvorište ranča »Rainbow«. Našao je prazan pregradak u staji, rasedlao konja, napojio ga i nabacao mu vilama svježeg sijena u jasje. Kad je izašao iz staje, već se iz dimnjaka ljetne kuhinje dizao tanak stupić dima.

Ušao je u kuhinju. Stari Meksikanac naborana lica podigao je pogled sa štednjaka. Nasmijao se veselo.

— Senjor Hammond! Buenas dias!

— Buenas dias, Juan — pozdravi ga Nate.

Juan Guerva postao je već inventar na ranču »Rainbow«, koliko ga se dugo Nate sjećao.

— Još uvijek kuhaš onu pišalinu što zoveš kavom?

— Si — reče Juan u smijehu. — Ali kad je tako loša, jamačno je nećete piti.

— Pokušat ću. Možda mi neće naškoditi. A kako ti živiš?

— Bueno — odgovori veselo Juan, pa se zagleda u oči Hammond. — Sada radite za senjora Parkera?

— Privremeno — reče Nate i pogleda u vrata. Čuo je korake iza sebe.

Čovjek koji je ušao u kuhinju bijaše visoka rasta, širokih ramena i uskih bokova. Sudeći po njegovu licu, mogao je biti godinu ili dvije stariji od Hammonda i po nastupu se vidjelo da nije običan kauboj.

Nate kimne umjesto pozdrava.

— Vi ste sigurno gospodin Herskind, nadzornik na ranču gospodina Parkera? — upita ga Hammond.

— Da — potvrdi Herskind. — A sudeći po vašoj odori, ja bih rekao da ste vi Nate Hammond. Gospodar

mi je kazao da vas je od danas unajmio da radite za nas.

— Drago mi je što sam vas upoznao — reče Nate.

Osjetio je neku odbojnost u tom čovjeku. Međutim, ipak mu je pružio ruku. Herskind ju je prihvatio poslije kraćeg krzmanja. Kada je ponovo progovorio, glas mu je bio uljudno hladan.

— Gospodin Parker inače meni prepušta da unajmljujem i otpuštam radnike na ranču, ali ovo je njegov ranč i ja ga moram slušati. Stoga, otvoreno ću vam kazati: da je mene pitao, vi ovdje ne biste radili. Ali kad ste već ovdje, ja ću se pobrinuti da ne dangubite. Nadam se da znate dokle se protežu mede našeg ranča.

Nate bez riječi potvrdno kimne, a nadzornik nastavi:

— Opazio sam mnogo junaca s ranča »Lazy-R« na našoj zemlji. Odjašite tamo i otjerajte ih natrag. Može?

— Može — potvrdi Hammond, pa doda: — Nadam se da nemate ništa protiv toga da prije odlaska popijem kavu?

Tanahan osmijeh zategne Herskindove usne kad mu je kimnuo. Nate pomisli kako bi se možda pod drugim okolnostima i sprijateljio s tim čovjekom. No nije ga mogao kriviti što mu Hammondova nazočnost na Parkerovu ranču nije bila po volji ako je točno da je Herskind zaljubljen do ušiju u Sharon.

Još je nekoliko kauboja došlo u kuhinju na zajutak. Neke je Nate poznavao otprije i uljudno se s njima pozdravio, ali bez neke prisnosti. Već je bio uguglao na takav hladan prijem otako se vratio u Mound City.

Sat vremena kasnije jahao je već uz među ranča »Lazy-R«. Naišao je uskoro na omanje krdo goveda sa

žigom ranča »Lazy-R« i odmah ga otjerao preko međe, kako je bio i običaj, nešto dublje na području ranča »Lāzy-R«.

Upravo kad je htio poći natrag, začuo je iza sebe topot kopita. Okrenuo se. Odmah je prepoznao, čak na toj daljini, Reeda na njegovu crnom pastuhu. Jahao je u pratnji jednoga svog kauboja.

Čim su mu se približili na domet revolvera, Reed i njegoy pratilac se razdvojiše kako bi mu prišli iz dva suprotna pravca. Protiv dvojice, u takvu položaju, Hammond se nije usudio potegnuti revolver.

Zaustavili su se desetak metara od Hammonda.

— Hammonde, ja sam te lijepo opomenuo da ne dolaziš više na moje imanje. Zar ne znaš gdje počinju moje međe? — prvi se oglasio Reed prijetecim glasom pošto su se koju minutu šutke promatrali.

— Znam bolje nego što ti znaš gdje je međa između mog ranča »Bar-H« i tvoga »Lazy-R« — odvrati mu Hammond.

— Gade jedan! — zareži Reed.

— Možda ja i jesam gad, ali ti nisi samo gad, nego i kukavica!

— Kako to misliš? — drekne uvrijedeno Reed.

— Pa posljednji put morao me je tvoj sluga držati kako bi me ti mogao izmlatiti. Danas si pak doveo revolveraša iza mojih leđa. Nekada, sjećam se, nisi bio takav. Šteta što si postao kukavica.

Reedovo se lice zajapurilo i zažarilo kao da je progutao ljutu papriku.

— Sjaši da ti pokažem da te se ne bojim! — poviče u srdžbi.

Nate je otkopčao opasač. Objesio ga je za jabučicu sedla. Sjahao je.

Reed, pošto je najprije dobacio značajan pogled svom kauboju, učini isto.

Stajali su trenutak sučelice jedan drugome i mjerkali se. Reed je prvi zamahnuo. Nate ispruži lijevu ruku i podlakticom odbije Reedovu šaku, a desnom sune kao munja i zvizne Reeda po nosu s toliko snage koliko je u njemu bilo mržnje. Pod šakom je osjetio kako je puknula hrskavica. Reeda u trenu oblije krv iz nosa. Zateturao je, ali nije pao. Pokrio je dlanom nos. Oči su mu se zasuzile od boli.

Hammond uto začu škljocaj napinjanja obarača na revolveru iza svojih leđa.

Prasnuo je hitac, ali Nate nije osjetio da je pogoden. Okrenuo je glavu. Vidio je Reedova kauboja kako se i on osvrće iza sebe. Nije zapucao.

Tridesetak metara iza njih Jake Wolf je sjedio hladnokrvno na svom mustangu. Iz cijevi njegove puške vijao se tanki vitičasti dim.

— Taj ti je revolver zacijelo težak. Zašto ga držiš. Baci ga na zemlju, Keeley — reče Jake osupnutom kauboju.

Keeley ispusti revolver i on padne u travu. Jake nato spusti pušku, gledajući u Hammonda i Reeda.

— Ako gospoda nisu završila tučnjavu, neka se ne daju smetati — dovikne im.

Reed čija je košulja bila natopljena krvlju iz nosa, okrene Hammondu leđa i pođe prema svom vrancu. Nos mu je počeo oticati, ali ni otekline nije mogla sakriti da mu je ostao svinut na jednu stranu.

— Platit ćete mi krvavo za ovo ... obojica! — dovikne im prije nego što je krvnički podbo vranca i odjurio u vratolomnom galopu.

Nate pokupi sa zemlje Keeleyev revolver, isprazni ga, metke spremi u džep, a revolver vrati Keeleyu.

— Kako je to biti dadilja kukavici koja sa sama boji obračunati sa

svojim protivnicima? – upita Nate Keeleya.

– Posao je dobro plaćen. Smijem li sada otići? – kratko će Keeley.

– Samo ti idi i gledaj da uštediš koji dolar od te svoje dobre plaće, kako bih ti mogao kupiti lijep nadgrobni spomenik – odvrati mu po-drugljivo Hammond.

Čim je Keeley odjezdio za Reedom, Hammond se okrene Jakeu Wolfu.

– Čini mi se da ovo što sam upravo rekao vrijedi i za mene. Da se nisi pojavio, odoh ja pod leдинu! Koji te je vrag doveo ovamo?

– Pazim ja na tebe. Slutio sam da bi ti se nešto slično moglo dogoditi.

– Do bijesa, zar ti nemaš pametnijeg posla? Zar misliš da sam slabouman, pa se ne mogu brinuti sam za sebe? Misliš li da i meni treba dadilja? – prilično se osorno istresao Nate na Jakea Wolfa, no odmah je to i požalio, ali je već bilo kasno.

– Kako hoćeš, ali odsada si sam kao prst na ruci i idi lijepo k vragu – odbrusi mu uvrijeđeni Jake i okrene svog mustanga.

U istom trenu Nate se oćuti kao nezahvalna budala. Poviće Jakeu da ga prićeka, ali se Jake napravio da ga ne ćuje.

Umoran i snužden, Nate se vratio u dvorište ranća »Rainbow«. Glava mu se malćice razbistrila i na um mu padne vrlo neugodna pomisao. Namršti se. Zar je doista bila puka slučajnost što su ga Reed i Keeley presreli na suprotnoj strani meće već prvi dan ujutro? Nagonski je, dakako, odmah posumnjao u nadzornika Herskinda koji mu je otvoreno nabio na nos da ga tamo ne želi. Ako je toćno da je Herskind zaljubljen u Sharon i ako se bojao da bi Nate opet mogao...

Bilo mu je previše tih AKO, pa je

pokušao da tu cijelu zbrku istisne iz glave. No bio je siguran da će ga Reed, koji je bio vrlo tašt ćovjek, proklinjati svaki put kad se pogleda u zrcalo, što mu je ipak prićinjalо kakvo-takvo zadovoljstvo.

* * *

Čim se umio na pojilu, Hammond se ponovo vratio na posao. Znao je da se Reed toga dana više neće vratiti, iako će kad-tad nešto poduzeti kako bi vratio izgubljen ugled pred svojim ljudima.

Tek što je minulo podne, sjahao je i sjeo uz stijenu da pojedе u hladovini i na miru rućak, komad kruha i hladnog pećenja, koji mu je Juan dao prije polaska, kadli opazi oblaciće prašine na obzorju iz pravca Reedova ranća.

Kad je progutao i posljednji zalogaj kruha i mesa, laknulo mu je, jer je u daljini razabrao osamljenog jahaća. No ćim se prašina slegla, ćelo mu se namršćilo. U pohode mu je došla glavom Amy. Sprema li mu to Reed novu neku smicalicu?

Amy mu je dojahala posve blizu. Zaustavila je konja. Gledala ga je zavodnićkim pogledom dok mu se ljubazno smiješkala. Na sebi je imala traperice, Hammond su se ućinile pretijesne za njezine obline, te bluzu koja je sapinjala njezine velike grudi, pa se Hammond poboјao da će iz nje svaki ćas iskoćiti. Amy je oćito voljela kupovati odjeću za jedan broj manju nego što joj treba. Sešir široka oboda visio joj je na lećima, vezan tankom vrpćom oko vrata. Hoćeš-nećeš, Nate je morao sam sebi priznati da mu se još ni-kada nije ućinila toliko poželјnom i neodolјivom.

– Vrlo si negostolјubiv, Nate. Zar me nećeš pozvati da sjašem? – upita ga promuklim baršunastim glasom poslije kraće šutnje tijekom

koje su se zabezeknuto gledali.

Natea su prošli srsi kad je poslije tri godine zarobljeništva ponovo čuo njezin glas.

– Oprosti, mislio sam da si samo u prolazu. Nisam znao s kojim si namjerama došla. Mislio sam da mi samo donosiš poruku svog muža.

Amy mu se zamamno nasmiješi.

– Bojim se da bi svaka poruka Stacea Reeda za tebe sadržavala takve riječi koje se ni jedna žena ne bi usudila ponoviti. Zaista, Stace nije baš odviše oduševljen s tobom u ovom času. Pomozi mi da sidem sa sedla, molim te – dodala je s natruhom srdžbe u glasu.

Nikada prije nije od njega tražila da joj pomogne da side s konja, ali joj to Nate nije spomenuo ni jednom riječi. Podigao je ruke i uhvatio je oko struka, te je podignuo sa sedla. Ona mu se pak posve prepustila, pa kad je nogama dotaknula zemlju, kao da je izgubila ravnotežu, malaksalo je klonula u njegov naručaj, pritišćući ga svojim velikim grudima dok je usnama tražila njegove. Nate nije mogao da je ne prihvati, ali je okrenuo glavu. Premda opijen njezinom toplinom i mirisom, oteo se napasti i odstupio za korak od nje.

– Ako te muž nije poslao, zašto si onda došla? Dug je put od moje kuće dovde – upita je on, nastojeći da mu po glasu ne dokuči kolilko je uzbuđen od njezina dodira.

Amy je ili hinila da nije čula riječ »moje« ili ju je prečula i nije joj uopće doprla do mozga, jer su joj se po glavi motale druge misli. Bilo kako bilo, rekla je spokojnim glasom:

– Došla sam, jer sam te htjela vidjeti. Izgledaš bolje od Stacea. Zašto si mu razbio nos? Što se zapravo dogodilo?

– Pitaj svog muža, ako želiš znati

– odvrati joj Nate poprilično osorno, a Amy odmahne nehajno rukom kao da se to nje zapravo ništa ne tiče.

– Već ga treći put zaredom spominješ kao mog muža. Zar si zaboravio njegovo ime? – upita ga Amy i pogleda iskosa da vidi učinak svojih riječi na Hammonda.

– Trudim se iz petnih žila da ga zaboravim. Uostalom, on je tvoj muž, zar ne?

– O da! – odgovori mu Amy. – On je moj jedini zakoniti muž. Vjenčali smo se u Santa Feu i otišli u St. Louis na bračno putovanje i medeni mjesec. Bilo je predivno... dok je trajalo.

Očito, bio je to uvod u ono što mu je došla reći, ali ju je Hammond prozreo i pravio se da nije razumio značenja njezine izjave.

– Drago mi je da ti je bilo predivno i da si napokon dobila što si željela. Čestitam! – odvrati joj Nate.

Amy je zaboravila da mu se nato nasmiješi i zahvali na čestitkama. Njezino se lice zgrčilo u ružnu grimasu. No odmah se pribrala i rekla mu dražeći ga:

– Nemoj se pretvarati, Nate. Zar nisi čuo da sam ti rekla da je bilo predivno dok je trajalo?

– Čuo sam – odvrati joj suho Nate. – Ali ono što se zbiva u tujem braku, između muža i žene, mene se ni najmanje ne tiče. Doduše, nisam zaboravio kako smo se mi voljeli, ali to je bilo i prošlo.

– Za mene nije – otpovrgne mu Amy gledajući ga zavodnički ispod dugih trepavica. – Dozrela sam u međuvremenu. To što imam vjenčani prsten na ruci za mene baš ništa ne znači. Brak nije sputao Stacea da se zabavlja s drugim ženama.

– I to se mene ne tiče – odvrati joj Nate.

Amy se osvrne oko sebe i doda:
– Ova je krajina široka. U njoj ima mjesta i za nas. U njoj možemo sazdati i svijet naše sreće.

Počela je otkopčavati puceta na bluzi, ali zastane kad je susrela pogled njegovih očiju.

– Ti me želiš, zar ne? Zar nisi maštao o meni cijelo vrijeme dok si bio u zarobljeništvu?

Nate stisne šake i zube. Bacila mu je istinu u oči. Sanjao je o njoj svake noći. Ali u njegovim snovima Amy bijaš uzor čistoće, a ne razvratna namiguša koja je u tom trenutku stajala pred njim. Zatrese glavom.

– Imao sam tada prećih briga na pameti – lagao joj je. – Zaboravio sam te mnogo prije nego što su me pustili na slobodu. A sada idi kući! Mene čeka moj posao. Dosta sam dangubio. Stace zacijelo brine gdje bi mogla biti njegova nevjerna žena.

Lice joj se zgrčilo. Odalamila mu je pljusku, tako da mu je zazvonilo u ušima.

– Glupane! Požalit ćeš ti još što si me odbio!

Gledajući za njom dok je odmicala sve dalje od njega preko prerije, Nate se upitao nije li bio odveć bezobrazan s Amy. Prezrena žena, kako veli poslovica, gora je od najljucijeg dušmanina. Pa što, jedan neprijatelj više ili manje ne čini neku veliku razliku.

Prionuo je zdušno na posao. I dok je tjerao Reedove junce natrag preko međe na ranč »Lazy-R«, osjećao se u srcu spokojnijim negoli ikada prije dok je mislio na Amy.

* * *

Kad se uvečer vratio s posla, većina je kaubojica već bila večerala i otišla iz ljetne kuhinje. Vucarali su se naokolo po dvorištu ili pušili posljednje cigarete prije nego što po-

du na počinak. Kako su bili po navici šutljiva čeljad, nisu mnogo pričali. Oni koje je Nate poznavao otprije, kimnuli bi mu ili podigli ruku na pozdrav. Očito, nisu ga smatrali prijateljem i sebi ravnim, ali im nije bio ni neprijatelj.

Hammondu je to odgovaralo premda nije nikako mogao poimati zašto su ga se klonili kao šugava psa. Zar zbog toga što je svojevremeno prekinuo sa Sharon? Ili im je netko napunio uši lažima o njemu?

Nadzornik ranča Herskind došao je u ljetnu kuhinju zajedno s nekim čovjekom koga Nate nije nikada prije vidio. Herskind je pažljivo promotrio Hammonda s pitanjem u očima.

– Hammonde, konjušar mi reče da ste se jutros vratili s posla na pojilo da se umijete.

– Točno, ali nema veze – odvrati mu Nate i slegne ramenima, te nastavi: – Stace Reed i njegov kauboj Kelley presreli su me na zemljištu ranča »Lazy-R« kad sam tamo otjerao njegova zalutala goveda. Reed me je optužio da sam bespravno upao na njegovo imanje. I riječ po riječ, po riječ, potukli smo se. Da li to zadovoljava vašu znatiželju?

– Ne posve – odvrati mu Herskind. – Ja poznajem Reeda, a poznajem i Kelleya. Da su vas oni napali, vi jamačno sada ne biste bili živi i sa mnom razgovarali.

– Pomogao mi je prijatelj – priznao je Hammond.

– Dobro, ja vam vjerujem i neću vam o tome više postavljati pitanja.

– Ali ostaje još jedno pitanje – reče Nate, a Herskind zastane prije nego što će izaći iz kuhinje. – Naime, zanima me kako je Reed znao gdje će me naći.

Herskind stisne vilice i procijedi kroz zube:

— Optužujete li vi mene da šurujem s Reedom i da sam s njime u dosluhu?

— Nikoga ja ne optužujem — odvrati mu Nate mirno. — ali koliko je meni poznato, samo smo vi i ja znali što ću i gdje ću danas raditi. Jeste li to još kome spomenuli?

Herskind, koji očito bijaše srdit kao ris, uspio se svladati da ne pragne gnjevom.

— Možda sam nešto o tome i spomenuo u spavaonici za kauboje. Doista, kad o tome bolje promislim, čini mi se da jesam. Napokon, to nije bila nikakva tajna.

— Možda je netko iz vaše družine Reedov doušnik? — nije popuštao Nate. — Možete li se zakleti da su svi vaši ljudi toliko pouzdani da me nitko nije prijavio Reedu?

Herskind se trenutak zamislio, a zatim odlučno zatrese glavom.

— Dabome da ne mogu. Ja ih sve dobro poznajem, ali nisam vidovnjak koji može čitati tuđe misli.

— Nisam ni ja — priklopi Nate. — Tako, nismo se maknuli dalje od početka, zar ne? Neki vaši ljudi nekada su sa mnom prijateljevali, a danas me se klone. Ne znam što im se dogodilo dok mene ovdje nije bilo. Možda više nemaju potrebe za mojim prijateljstvom. Možda jednoga od njih plaća Reed. Jeste li možda zapazili što sumnjivo?

— Da sam zapazio, ja bih o tome odmah obavijestio gospodina Parkera.

— Svakako — složio se Nate. — Zapravo, ja nemam uopće pravo da vas ispitujem. Mislim da su mi živci malčice odviše napeti. Što se događa na ovom ranču zaista me se ne tiče, ukoliko nije upereno protiv mene.

Nate se zatim osvrne oko sebe. Opazio je da ga Juan pozorno promatra kao da pomno sluša svaku

njegovu riječ. Možda ga je prijavio Juan? A ne, ludo je to i pomisliti! Ponovo je svu pažnju usredotočio na Herskinda.

— Kad se već uplićem u vaše poslove, onda mogu biti i s vama otvoren — nastavio je Hammond. — Vi niste ničim pokušali skratiti činjenicu da vam nisam baš drag. To je vaša povlastica, ali ja mislim da su krive vaše pobude zbog kojih me ne volite. Morate stoga znati da Sharon Parker i ja...

— Molim vas, ne miješajte Sharon u naše razmirice!

— Vidite - otpovrne mu Nate i ustane, jer je želio biti u položaju da može uzvratiti udarac, ako ga Herskind pokuša napasti. — Samo sam spomenuo njezino ime, a vama je već pao mrak na oči. Ja nju i ne miješam u ovo što vi nazivate našim razmiricama, jer mislim da među nama i nema razmirica, pa nju i njih i ne mogu miješati. Ja samo želim izbjeći nespোরазum s vama. Morate znati da sam ja za nju samo običan kauboj i skitnica. Ili možda još nešto gore. A ne vaš suparnik u borbi za njezinu naklonost. A sada ako hoćete, udarite me. Ali opominjem vas, vratit ću vam milo za drago.

Začudo, hitar osmijeh zategne Herskindova usta. Ali samo za trenutak, što je bilo dovoljno da Hammond spozna pravi karakter tog čovjeka, crtu koja mu se svidala u nadzorniku Herskindu. Herskind zatrese glavom.

— Ne, neću vas udariti, Hammonde. Kad se ne bih mogao svladati, nikad ne bih bio dobar nadzornik družine na ovom ranču. Oh, nemojte me me krivo razumjeti. Mi ćemo se prije ili poslije šćepati za vrat, ali to neće biti odmah poslije neke druge vaše tučnjave. Hoću da budete u pravoj formi za taj obračun.

— Pošteno i svaka vam čast — odvrati mu Nate Hammond. — Kako rekoste, vjerojatno ćemo se jednog dana dohvatiti. Nemam ništa protiv toga, ali kad se dohvatimo, neka to bude zbog pravog razloga.

Herskind kimne i bez riječi izađe iz kuhinje.

VI

Čim je Herskind izašao, Hammond sjedne za stol. Večera u se ohladnjela dok je razgovarao s nadzornikom. Juan mu je htjede podgrijati, ali Hammond zatrese niječno glavom.

— Navikao sam ja na hladno jelo. Samo ti nastavi prati posuđe.

Juan ga pogleda kao da mu želi nešto reći.

— Kaži što te muči? — reče mu Hammond.

Kuhar baci pogled na vrata, a zatim se nagne preko stola i reče mu tihim glasom: — Mislim da znam tko te je prijavio Reedu.

— Čekaj malo! — reče brže-bolje Nate.

Hitro je ustao od stola i prišao otvorenim vratima kuhinje. Opazio je sjenu nekog čovjeka nasuprot osvijetljenim prozorima spavaonice za kauboje. Nije ga mogao prepoznati u mraku. Davši znak rukom Juanu da se ne miče, Nate izađe u noć. No zakasnio je. Ni traga čovjeku koji je prisluškivao njegov razgovor s Juanom. Nate žurnim koracima pođe u spavaonicu.

Nekoliko je ljudi već bilo u posteljama. Dvojica su igrala šah. Podigli su glave i pogledali u Natea.

— Je li tko od vas vidio Herskinda? — upitao ih je.

— Pa znaš valjda da on ne spava ovdje. On ima sobu u...

Čovjek je naglo zašutio — prekinuo ga je pucanj.

Nate je kao strijela izjurio kroz vrata, a ona dvojica što su igrala šah za njim. S osjećajem zebnje u duši Nate je ušao u kuhinju. Juan je ležao na podu ispred štednjaka. Krv mu je tekla iz rane na glavi.

— O bože! — zavapi jedan od igrača šaha dok je skamenjeno buljio razrogačenim očima u mrtvog Juana.

Uskoro su i ostali kauboji nahrupili u kuhinju. Svi su se ugnuli da propuste Herskinda.

— Kako se to dogodilo? — upita Herskind Hammonda.

— Nemam pojma — odvrati mu Hammond dosta otresito. — Ja sam bio u spavaonici kad sam čuo pucanj. Pitajte ovu dvojicu ako meni ne vjerujete.

Herskind pogleda u dvojicu kaubojica koji su prekinuli partiju šaha da bi dotrčali u kuhinju za Hammondom. Obojica su potvrdno kimnuli.

— Odmah upregnite kola. Odvezite Juana u grad liječniku — naredio im je, zatim se okrene prema Hammond. — vi pođite sa mnom. Moramo obavijestiti gospodina Parkera, a vi ste posljednji vidjeli Juana živoga.

— Osim ubojice — dodao je Nate Hammond.

— Osim ubojice — ispravi se Herskind.

Hammond kimne i pođe za Herskindom. Svjetiljke su gorjele u velikoj kući. Parker ih je dočekao na pragu ulaznih vrata. Uveo ih je u sobu za dnevni boravak.

— Čuo sam već što se dogodilo. Znate li tko ga je mogao ubiti? — upita Parker nadzornika Herskinda.

— Ne, ne znam. Ja sam bio u svojoj sobi kad sam čuo pucanj. Hammond je prvi dotrčao u kuhinju.

Parker pogleda u Hammonda. Lice mu je bilo blijedo kao krpa. Nate

je znao koliko je Juanova smrt pogodila Parkera. Juan je radio na njegovu ranču više od dvadeset godina.

– Što ti znaš o tome, Nate?

– Ne baš mnogo – počeo je Hammond. – Bio sam u spavaonici kad sam čuo pucanj.

Odlučio je da ne spominje sjenu koju je opazio ispred kuhinje, jer ništa nije mogao dokazati, a nije im htio ni otkriti o čemu su on i Juan razgovarali. Koliko je u tom trenutku znao, ono je mogla biti i Herskindova sjena.

Sharon je ušla u sobu. Došla je u spavaćici preko koje je zagrnula kućni ogrtač. Pogledala je iznenađeno u Hammonda, a zatim u Herskinda, ali su njezine riječi bile upućene ocu.

– Što se dogodilo, oče? Neka nesreća?

– Nešto gore od nesreće, dijete moje – odgovori joj otac, duboko uzdahne i tiho reče: – Juan je mrtav. Ubijen.

– Oh, ne! Za boga miloga! – gotovo krikne Sharon. – Zašto baš Juan? Njega smo svi voljeli. Nije imao neprijatelja.

– Imao je barem jednoga, premda samo bog zna tko bi taj mogao biti – reče Herskind, pa se obrati Hammondu: – O čemu ste vi i Juan razgovarali pošto sam ja otišao iz kuhinje?

Nate je trenutak krzmao, a onda ipak odluči da Parkeru kaže istinu.

– Znao, Stace Reed i njegov kauboj Keeley zaskočili su me jutros dok sam tjerao Reedova goveda preko međe na ranč »Lazy-R«. Reed i ja smo se potukli. Poslije toga počelo me je mučiti pitanje odakle je Reed mogao znati gdje će me naći. Posumnjao sam da je netko iz naše družine dojavio Reedu kamo sam otišao. Vaš nadzornik – Ham-

mond je glavom pokazao na Herskinda – nije tome pridavao neke važnosti, ali je Juan čuo što smo gošpodin Herskind i ja razgovarali.

– To nije razlog da ga netko ustrijeli u čelo – upadne mu u riječ Herskind.

– I nije – složio se Hammond. – Ali pošto ste nas vi ostavili nasamo, Juan mi je rekao da on misli da zna tko je od naših kauboj u dosluhu s Reedom. U tom sam času čuo korake u dvorištu ispred vrata kuhinje. Kad sam istrčao, vidio sam samo sjenu nekog čovjeka nasuprot osvijetljenog prozora spavaonice. Kako je bilo odveć mračno, sjena se izgubila u tmini. Ušao sam u spavaonicu da vidim tko još nije došao na počinak. Da sam saslušao Juana dokraja, ne bi bilo razloga da ga itko ušutka.

– Ne krivite sebe zbog toga. Da vam je Juan odao njegovo ime, vjerojatno bi ustrijelio i njega i vas – reče mu Parker, pa se obrati Herskindu: – Vi znate što valja činiti. Istražite tko nije bio u spavaonici u času kad je Juan ubijen.

– Dobro, gospodine, ali to će biti teško, bojim se, zbog meteža koji je tada nastao. Ja ću ih ipak sve ispitati...

– I neka s vama pođe gospodin Hammond. Možda on prepozna ubojicu – naredi Parker.

Kao što je Herskind i slutio, ni jedan član družine nije se mogao točno sjetiti tko je izašao iz spavaonice prije nego što su čuli pucanj. Dakako, dva kauboj već su bila otišla. odvezli su mrtvog Juana u grad, pa njih nisu mogli ispitati.

– Čini mi se da mi je gospodin Parker rekao, kada sam ga došao pitati za posao, da ima sedam kauboj. Ja vidim samo trojicu. Uz mene i onu dvojicu što su odvezli Juana, nedostaje još jedan.

Herskind se namršti.

– Zna li netko gdje je Barstad?
– upita strogo.

Svi su počeli odmahivati glavama. Napokon jedan reče:

– Ja ga nisam vidio otkada smo izašli iz kuhinje poslije večere. Evo, tu je njegov ležaj – pokaže prstom na praznu postelju – ali kako vidite, nije u nj večeras ni legao.

Herskind pride praznom ležaju.

– Nema ni njegovih stvari. Danklere, pogledaj je li njegovo sedlo u staji!

Dankler se za tren oka vratio.

– Nema ga. Nema ni njegovog riđana.

– Vjerojatno je pobjegao dok smo svi bili okupljeni u kuhinji oko mrtvog Juana – reče Herskind, pa se okrene i pogleda u Hammonda.

– Moram vam se ispričati. Barstad je vjerojatno bio Reedov doušnik.

– Nemate se zato meni ispričavati – odvrati mu Nate Hammond.

– Mene samo boli što je siroti Juan poginuo zbog mene. Svojim bijegom Barstad nam je potvrdio naše sumnje.

– Možda se kanio uvući u spavaonicu prije nego što se vratimo, ali ga je obuzela panika. Čim svane, poći ćemo u potjeru. A sada idemo. Htio bih sustići kola s Juanovim tijelom prije nego što stignu u grad. Moram prijaviti ubojstvo šerifu i sve srediti za pokop Juana.

– Smijem li i ja poći s vama? – upita ga Hammond.

– Možete ako hoćete – odvrati mu Herskind i slegne ramenima.

Jahali su šutke neko vrijeme, a zatim se oglasi Nate Hammond:

– Kakav je čovjek taj Barstad?

– Dobar kauboj. Pokoravao se naredenjima bez pogovora, a to je sve što ja tražim od svojih ljudi. Inače, nije se mnogo družio s ostalima

– odgovori mu Herskind.

– Čijim naredenjima? Vašima ili

Reedovima? – zajedljivo ga upita Nate Hammond.

Herskind mu nije odgovorio.

Uskoro su stigli kola. U gradu su stali ispred malene kuće u glavnoj ulici, gdje je stanovao liječnik Winston. Unijeli su Juanovo tijelo u kuću. Položili su ga na stol u Winstonovoj ordinaciji.

Winston je bio stariji muškarac i očito je patio od kostobolje, ali mu oči bijahu žive. Zaplamtjele bi žarom kad bi nekoga pogledao.

– Ne treba vam liječnik da vam kaže da je ovaj čovjek mrtav. Imali on neke rodbine?

– Nema, koliko ja znam – odgovori mu Herskind. – Troškove ukopa platit će gospodin Parker. Kada ga možemo pokopati?

– Sutra u pola tri poslije podne. Budući da je sutra nedjelja, na sprovod će doći mnogo svijeta. Vi prijavite njegovu smrt šerifu, a ja ću razgovarati s ukopnikom i grobarima – reče im Winston.

– Hvala vam, doktore – reče Herskind, pa naredi svojim ljudima: – Momci, vozite kola kući. Hammonde, hoćete li vi s njima ili sa mnom?

– Radije bih s vama. Zanima me što će vam šerif reći. On je moj stari prijatelj, znate – odvrati mu Hammond.

– Dobro, od volje vam, ali ja ću razgovarati sa šerifom – opomene ga Herskind.

Sjahali su ispred šerifova ureda. Konje su zavezali za privezište i ušli. Iza prozora šerifova ureda gorjela je svjetiljka. Ala Goda su zatekli za njegovim pisaćim stolom. Namrštio se čim je ugledao Hammonda, ali se obratio ljubazno Herskindu.

– Kako to, gospodine Herskinde, da ste ostali tako kasno u gradu?

– Upravo smo dovezli Juana Guervu k liječniku Winstonu. Umo-

ren je večeras poslije večere.

– Umoren! A tko ga je ubio?

Čim je postavio pitanje, šerif baci brz smrknuti pogled na Hammonda, pogled koji je Herskind sebi ispravno protumačio, jer je odmah odmahnuo glavom.

– Hammond je bio u spavaonici s ostalim kaubojima kad se to dogodilo. Mislim da ga je ustrijelio jedan kauboj iz naše družine. Zove se Barstad. Nestao je zajedno s konjem i svojim stvarima.

– To nije dobro – napomene zamišljeno šerif. – Mislim da sam vidio tog Barstada jednom tu u salunu, ali nikada nisam s njim razgovarao. Što mislite, zašto bi on ubio kuhara Juana?

Hammond se nadao da Herskind neće spomenuti Reeda. I doista, nije ga razočarao.

– Ne znam, doista, šerife. Juan i Barstad nikada jedan drugome nisu rekli ružnu riječ. Juana su svi voljeli. Sutra ujutro pokušat ćemo pronaći Barstadove tragove. Možda ga uhvatimo. Hoćete li i vi poći s nama u potjeru?

– Svakako – potvrdi Al Good. – Doći ću sutra u osvit zore na ranč »Rainbow«.

Herskind potvrdno kimne, ali kad je htio krenuti, Hammond ga uhvati za nadlakticu.

– Ja bih htio postaviti jedno pitanje šerifu. Smijem li?

– Pitajte. Nemam ništa protiv toga.

– Hvala – reče Hammond, pogleda šerifa u oči i reče: – Dok sam bio u ratu i zarobljeništvu, ubijen je hromi Lefty Grogan koji je radio za mene na mom ranču »Bar-H«. Ništa niste htjeli poduzeti kako biste uhvatili i kaznili njegove ubojice, tvrdeći da Grogan nije bio ubijen na području vaše sudbene ovlasti. Točno?

– Dovraga! Grogan je zapalio

kuću Sracea Reeda! – zagrmi šerif Al Good.

– Nisam mislio na to – odvrati mu Nate Hammond. – Riječ je zapravo o tome da ste maločas rekli da ćete sutra u osvit zore doći na ranč »Rainbow« kako biste sudjelovali u potjeri za ubojicom Juana Guerve, a ranč »Rainbow« je dalje od grada nego što je bilo mjesto na kojem je bio umoren Grogan. Kako to da ste odjednom proširili granice svoje sudbene ovlasti?

Zanimemio, šerif Al Good zapilji se u Hammonda.

– Dobro – nastavi Hammond – budući da ste izgubili dar govora, ja ću odgovoriti umjesto vas. Grogana je ubio Stace Reed i vi ste ga zaštitili. No imam za vas vrlo neugodnu vijest. Kad uhvatimo ubojicu Juana Guerve, možda će on priznati da je plaćenik Stacea Reeda, a tada ćete se naći u nebranom grožđu.

– Tornjaj se iz mog ureda! – drekne strogo na Hammonda šerif Al Good i ustane iz svoje stolice.

– Sa zadovoljstvom – otpovrgne mu Nate Hammond.

Došao je natraške prema vratima iz šerifova ureda, spreman da potegne revolver. Šerif se toliko znojio da su mu svaki čas mogli pustiti živci.

Herskind je izašao za Hammondom iz šerifova ureda. Kad su se udaljili koji kilometar od grada, Herskind reče suho:

– Trudite se iz petnih žila da ljude učinite svojim neprijateljima, zar ne?

– Hammond ga pogleda na blijeđoj mjesecini koja ih je obasjavala.

– Milije mi je da su mi neki ljudi neprijatelji nego prijatelji. Taj smrdljivi tvor je jedan od njih!

– To je vaša briga, gospodine, no ne smijete zaboraviti da su tvorovi vrlo opasni kad pobijesne.

– U tom ih slučaju valja ustrije-

liti — odrešito mu odvrati Nata Hammond.

Ostatak puta projahali su u noćnoj tišini koju je narušavao samo topot kopita njihovih konja i zveckanje njihovih ostruga.

VII

Stace reed bio je vrlo mračno raspoložen kada je usred noći čuo lupanje na vratima svoje kuće. Premda mu je liječnik Winston namjestio slomljeni nos, ipak ga je upozorio da bi mu nos mogao ostati zauvijek iskrivljen, kad mu jednom skinu zavoje. Glavobolja i nesanica toliko su mu rastrojili živce da je planuo gnjevom kad je otvorio vrata i na trijemu ugledao Berstada.

— Boga ti tvoga, jesam li ti rekao da mi ne dolaziš u kuću! — izdere se Reed iz svega glasa.

— Oprostite, molim vas — promuca skrušeno Barstad i nagoniski ustukne za korak od straha da ga Reed ne odalami po zubima — ali moram vam javiti da sam ubio Parkerova kuhara Juana Guevru.

— Štooo! — izbeći u njega Reed oči.

— Morao sam! Nanjušio je da radim za vas.

Reed se napokon sabrao. Spustivši glas, upita:

— Je li te tko vidio?

— Ne, nije. Bio je mrak. Pucao sam kroz prozor.

— Zašto si onda došao ovamo? Ako te nitko nije vidio, nemaš se čega bojati!

— Nisam baš siguran da me Juan nije odao onom Hammond. Razumijete li me?

— O da, predobro — kiselo će Reed. — Razumio sam da si ti idiot kakvom nema premca! Zašto nisi ostao tamo i pretvarao se da ništa ne znaš, budalo jedna?

— Nisam se usudio — ponizno će

Barstad. — Da nas je slučajno Herskind postrojio da nam pregleda revolvere, odmah bi vidio da sam ja pucao. Nisam imao vremena da ga očistim.

— Zašto onda nisi ubio i Hammonda? — upita ga Reed kao da je to nešto najjednostavnije na svijetu.

— Da si njega uklonio, bilo bi svejedno što mu je Juan rekao.

— To mi nije palo na pamet — ispričavao se Barstad. — Ali još nije prekasno. Mogu se vratiti i ubiti ga.

— Gluplji si nego što sam mislio — izgrdi ga Reed. — Sada već svi tamo znaju da si zbrisao. To je gore nego da si potpisao svoju smrtnu osudu.

— Što ću sada? Poći će u potjeru za mnom čim grane sunce. Ja ne mogu ...

— Zaveži. Pusti me da razmislim na miru!

Reed je razmotrio sve mogućnosti. Najprije je pomislio da se otaraši Barstada kao konja koji je svoje odslužio. Ali to je bilo odveć pogibeljno u tom trenutku. Parkerova potjera slijedit će njegov trag, a taj trag ne smije završiti u dvorištu njegova ranča!

— Slušaj što ću ti reći! Otidi u kuhinju, uzmi nešto hrane za popudbinu, pa bježi što dalje odavde! U staji ćeš naći mustanga koji nema na sebi nikakva žiga. Prebaci na njega svoje sedlo, a svog konja potjeraj preko prerije. On će se sam vratiti u Parkerovu staju i nitko neće znati odakle je došao, a tebi će se zamesti svaki trag.

Barstad kimne i pohita u kuhinju. Koji trenutak kasnije uzjahao je mustanga i odjezdio prema istoku.

* * *

Kako je i obećao, šerif Al Good stigao je na ranč »Rainbow« s izla-

skom sunca. Doručkovao je sa svim ostalim kaubojima u ljetnoj kuhinji. Svi su bili na okupu. Juanova smrt unijela je tugu među njih, premda je to mračno raspoloženje donekle ublažila nazočnost Sharon koja im je priredila doručak umjesto pokojnog Juana.

Svi su uglavnom šutjeli. Odahnuli su kad je Parker došao u kuhinju.

— Znam koliko vas je rastužila Juanova smrt. Dakako ne možemo ga oživjeti, ali bit će nam veliko zadovoljstvo predamo li njegova ubojicu u ruke pravdi — reče im Parker i nastavi. — Šerif je bio toliko ljubazan da nam je ponudio svoju pomoć, premda mi nismo na području njegove sudbene ovlasti.

Nate Hammond skrene pogled i opazi da ga šerif Al Good promatra slavodobitno. Lukavo i bez riječi uzvratio mu je odgovor na sinoćnje pitanje.

— Sprovod Juana Guevre je danas poslije podne u pola tri — javio je svima Parker. — Znam da biste svi htjeli poći zajedno sa mnom i mojom kćeri da ga otpratite na vječni počinak. Međutim, ne smijemo ostaviti prazan ranč. Stoga netko od vas mora ostati ovdje. Bilo bi dobro kada bismo ubojicu našeg Juana uhvatili prije sprovoda. Kada kažem mi, ja mislim vi, jer ja ostajem ovdje. Stoga, što prije podete u potjeru, to bolje.

Kad je Parker izašao iz ljetne kuhinje, Herskind pričeka trenutak, a zatim reče odlučno: — Dobro. Osedlajte konje. Polazak je za petnaest minuta!

Svi su pošli prema vratima. Herskind uhvati Hammonda za nadlakticu.

— Vi ostajete ovdje na ranču — naredi mu Herskind.

— Nemojte, molim vas. Zar ste zaboravili koliko mi je stalo da uhva-

timo ubojicu — prosvjedovao je Hammond.

— Ja nisam zaboravio što se dogodi svaki put kad se vi i Reed sretete, a tragovi će najvjerojatnije ići preko ranča »Lazy-R« — odgovori mu razložno Herskind.

— Vi mislite da je to Reedovo djelo?

— Nisam stoposto siguran, ali nemam nimalo povjerenja u onu dvojicu kaubojia koje Reed drži kao svoje tjelesne stražare. Dovraga, vi još radite za ranč »Rainbow«, a ja sam ovdje nadzornik. Ako se ne želite pokoravati mojim naredbama, kupite svoje stvari i idite!

Nate je bio svjestan toga da Sharon sluša njihov razgovor. Zatrese niječno glavom i reče:

— Nije mi ni na kraj pameti. Kako rekoste, vi ste gazda. Ima li što posebno što želite da obavim dok se vi ne vratite?

Herskind je ostao iznenađen Hammondovim odgovorom. To mu se vidjelo na licu, ali se nije osjetilo i u glasu.

— Ima ovdje dosta posla za vas. Može se dogoditi da se Barstad vrati kad vidi da smo svi odjahali. Ne bih želio da nam potpali sjenike.

— Sijeno ćete naći nedirnuto kad se vratite — odvrati mu Nate Hammond i izađe iz ljetne kuhinje.

Poslije desetak minuta potjera je izjahala iz dvorišta ranča »Rainbow«. Netko, vjerojatno najbolji čitač tragova, našao je otiske Barstadova ridana. Činilo se da su svi bili sigurni u kojem pravcu moraju udariti. Nate je bio razočaran kad je vidio da nisu pošli prema ranču »Lazy-R«. Sharon se bez riječi vratila u veliku kuću. Hammond je cijelo prijepodne obilazio gospodarske zgrade i razmišljao o vladanju Sharon. Ako doista ima nešto između Herskinda i nje, onda se očito tru-

dila da ne izazove Herskindovu ljubomoru.

Zvonki glas trgne ga iz misli čim su se otvorila vrata na velikoj kući. Sharon mu dovikne s trijema: – Otac te poziva na objed s nama!

Nate je trenutak oklijevao, a onda joj odgovori:

– Doći ću čim operem ruke!

Vrata mu je otvorio Parker. Hammond se ponovo zaprepastio kada je vidio koliko se Parker postarao u tih nekoliko dana. Sa svojih četrdeset i pet godina doimao se kao da je navršio šezdesetu. Parker mu se otužno nasmiješi.

– Sve nas je rastužio Juanov nagli odlazak, zašto onda ne bismo i tugovali zajedno. Sharon je rekla da ćemo jesti u kuhinji.

– Hvala vam što ste me pozvali – reče mu Hammond.

Pođe za Parkerom niz hodnik. Kad je ušao u kuhinju, srce mu obuzeše uspomene na sretne dane kada je u toj kuhinji bio rado viđen gost.

Sharon je upravo bila postavila stol. Nasmiješila mu se kada je ušao. Bio je to neusiljen smiješak, ali ne topao.

– Izvoli, sjedni i ponudi se! Kao što znaš, mi ne držimo mnogo do formalnosti – rekla mu je.

Hammondu je umalo izmaknulo da joj kaže kako se svega sjeća. No bolje je da je ne podsjeća na prošle dane dok su bili sretan zaljubljeni par. Počeo je jesti. Nije ga iznenadilo što je hrana jednostavna, ali vrlo ukusna. Iznenadilo ga je s kakvim je tekom jeo. Još prije pola sata svaka pomisao na hranu izazivala je u njegovu želucu osjećaj mučnine.

Čim su poobjedovali, Nate odgurne stolicu i ustane.

– Hvala. Objed mi je doista išao u tek. Sada moram natrag na posao.

– Čekaj, idem i ja s tobom da malko protegnem noge poslije jela – reče mu Parker.

Na dvorištu, dok su hodali jedan pokraj drugoga, Parker mu reče:

– Promatrao sam te jutros kroz prozor. Bio si podosta nervozan. Zašto?

– Vaš nadzornik misli da bi se Barstad mogao vratiti i potpaliti nam sijeno.

– A ti si siguran da je Barstad ubio Juana, zar ne?

– Ne, nisam. Ja i ne poznajem tog Barstada. Herskind misli da ga je Barstad ubio, a Herskind rijetko kad griješi.

– Herskind je vrstan nadzornik. Zna kako valja postupati s ljudima. Ja se oslanjam na njegovo mišljenje. Stoga sam i sada zabrinut – odgovori mu Parker.

– Zašto ste zabrinuti, molim vas?

– u čudu će Nate.

– Vidiš, Herskind misli da nam netko krade junad s pašnjaka. Kad smo ih posljednji put okupljali, bilo ih je mnogo manje nego što smo očekivali.

– Znači da ih je netko ukrao prije nego što ste ih žigosali. Ali, ako vam netko krade junad, onda vam krade i krave, jer telići ne mogu bez svojih majki. A krave su žigosane, zar ne, nije ih teško prepoznati.

– Najprije ih moraš pronaći. A dosad nam to nije pošlo za rukom – odgovori mu tihim glasom Parker.

– Jeste li ih potražili na ranču »Lazy-R«?

– Ti si doista zaslijepljen mržnjom na Reeda, zar ne? Ja razumijem da ne možeš preboljeti što ti je oduzeo ranč i kuću, doista suosjećam s tobom, ali mi ništa protuzakonito nismo mogli dokazati. I ja osobno ne vjerujem da se Reed sro-

zao toliko nisko da bi mi krao moja goveda.

— Možda doista u svakom nepoštenom činu vidim Reedove prste. Možda se on i nije poslužio protuzakonitim smicalicama da mi uzme imanje, ali to što mi je učinio, ipak nije od njega pošteno. Nisam mu smio vjerovati. A što se tiče Barstada, mislite li vi da on nema veze s krađom vaših telića?

— Na to pitanje ja ne bih znao odgovoriti. Ako je u to upetljan, onda je zacijelo imao i pomagače — odgovori mu Parker.

Nate se u sebi složio s Parkеровом pretpostavkom, samo što je on znao zasigurno tko su Barstadovi pomagači, ali se nije usudio da ih imenuje, jer bi ga Parker zacijelo ponovo prekorio da je opsjednut mržnjom na Reeda.

— Dobro — reče poslije kraće šutnje Parker. — Idem natrag. Uskoro moramo krenuti na Juanov sprovod.

Da, gospodine. Hvala vam još jednom što ste me pozvali na objed.

Parker kimne. Kad se okrenuo i pošao prema velikoj kući, Nate opazi da se zastor na jednom prozoru pomaknuo. Tako znači, Sharon ih je cijelo vrijeme promatrala. Ali, na kraju krajeva, ne mora to baš ništa značiti. No ipak i može.

* * *

Još Parker nije pravo ni ušao u kuću kadli u dvorište utrči kasom konj riđe dlake bez jahača. Otišao je kroz otvorena vrata ravno u staju. Na sebi nije imao ni sedla ni oglavka, a ni žig Parkerova ranča »Rainbow«.

Začuden, Hammond pođe za konjem u staju. Konj je ušao u prazan ogradak. Očito, bijaše to mjesto na koje je životinja bila navikla. Hammond mu je vilama nabacao sijena

i donio mu vedro svježe vode.

Kad je ponovo izašao iz staje, ugledao je Herskinda i Gooda na čelu čete koja se vratila iz potjere. Po izrazu na njihovim licima znao je da nisu uhvatili ubojicu. Ipak je upitao Harskinda:

— Je li vas pratila sreća?

Harskind zatrese glavom.

— Izgubili smo trag na kamenjaru. Vodio nas je prema vašem bivšem ranču. Kad smo tamo stigli, Reed nam je rekao da nikoga nije vidio osim svoja tri kauboja. Barstad je sada već nekamo daleko odmaknuo.

— Dedite i pogledajte u staju — pozvao ga je Nate.

Šerif je stajao dosta blizu, pa je mogao čuti svaku njihovu riječ. Ušao je zajedno s Herskindom u staju. Začas su se vratili na dvorište.

— To je Barstadov ridan. Gdje si ga našao? — upita Herskind Hammonda.

— Nisam ja našao njega, nego je on našao nas — odgovori mu Hammond.

— Bez sedla i oglavka?

— Bez sedla i oglavka. Barstad je negdje dobio svježeg konja. Reed vam se sigurno nije potužio da mu manjka jedan konj u staji?

— Ne, nije. A možda ga i nije dobio od Reeda. Bez obzira na to koliko ga ti mrziš, nije kriv baš za sve što se ovdje dogodi.

— Možda i nije, ali ja ipak glasam za njega — otpovrne mu Hammond.

Šerif se odjednom osjeti ponukanim da upita Hammonda:

— Imaš li ti za to dokaza? Ili je to samo plod tvoje bujne mašte?

— A imate li vi možda neku bolju maštu? — odvrati mu Hammond.

Šerif slegne ramenima, a Herskind će nato vrlo pomirljivo.

— Nemojmo više o tome. Idemo

nešto na brzinu pojesti, inače ćemo još zakasnuti na Juanov sprovod.

— I ja bih rado pošao na sprovod. Juan mi je bio dobar prijatelj — reče nato Hammond.

— Može. Zamijenit će vas ovdje netko drugi — odgovori mu Herskind.

Povorka je bila podugačka. Iza kočije, u kojoj su se vozili Sharon i otac, jahali su Herskind i šerif Al Good, a ostali za njima. Nitko nije bio raspoložen za razgovor. Juanova smrt i uzaludna potjera podosta su ih sve učinili potištenima.

No u gradu je raspoloženje bilo posve drugačije. Malo je ljudi u gradu poznavalo Juana, pa stoga nisu ni bili rastuženi njegovom nenadnom smrću. Njegova ih je smrt samo učinila znatizeljnim. Bila je dobar povod za ogovaranja i nagadanja. Hammonda je to malko smetalo, premda je sam sebi priznao da bi se i on možda isto tako osjećao da je na njihovu mjestu.

Župnik Frank Joyce, poslije dogovora s Parkerom, održao je kratak obred za što mu je Hammond bio zahvalan. Sprovodi su mu uvijek bili nalik na poganske običaje s jatom lešinara oko pokojnikova groba. Ugodnije je kad čovjeka pokopaju u nazočnosti samo onih koji ga iskreno oplakuju.

Čim je u raku bila bačena prva lopata zemlje na lijes od jelovih dasaka, okupljeni se svijet počeo užurbano vraćati u grad. Kako je bila nedjelja, poslije podne, svi su nagnuli u salun »Silver Dollar« na neku vrst karmina, gdje su pili za pokojnikovu dušu uz umovanje tko ga je i zašto ubio.

Hammond, pošto je pričekao da Sharon i Parker krenu natrag kući na ranč, također je otišao u salun zajedno s ostalim kaubojima s račna »Reinbow«. Juan je umro, ali je

život tekao dalje.

Na izlasku iz saluna Hammond se gotovo sudario s Reedom. Reed je imao širok zavoj oko glave i preko nosa, toliko debeo da mu je šešir pokrivao glavu pod smiješnim kutom. Iza zavoja njegove su oči zlokobno zrikale u Hammonda. Hammond je pričekao trenutak da čuje što će mu Stace Reed kazati, ali kako nije izustio ni riječi, Hammond ga upita:

— A gdje ti je Keeley? Zar te nije strah šetati naokolo bez svog čuvara?

— Kopile! — zareži Reed.

Nate Hammond odjednom se uozbilji.

— Slušaj, ovo je već drugi put da me tako nazivaš i vrijeđaš. Nazoveš li me još jednom tako, onda odmah zovi u pomoć Keeleya.

Prije nego što mu je Reed dospio odgovoriti, šerif, koji je očito kroz prozor svog ureda vidio susret dvojice protivnika ispred saluna, istrčao je na ulicu i postavio se između Reeda i Hammonda.

— Što se tu događa?

Nate Hammond ga pogleda posve bezazleno.

— Što bi se događalo? Ništa se ne događa, šerife. Reed i ja samo prijateljski ćaskamo. On me je nazvao kopilanom, a ja sam ga opomenuo da mu je to posljednji put što me tako naziva, jer ću mu inače nasa-punati usta. Je li tako, Reede?

— Ti usrani... — zausti Strace Reed, a naglo zašuti.

— Da? Što si htio reći? — upita ga Hammond.

— Idi dovraga! — odbrusi mu Reed i pođe u salun, gurnuvši tolikom snagom krila vrata da ih je gotovo izbio iz šarki.

Hammond pogleda u šerifa i nacerka mu se.

— Vaš je prijatelj danas nešto ne-

razuman, šerife. Bog zna zašto?

– Samo se ti cerekaj, ali zapamti, s Reedom nema šale. U njega je kratak fitilj. Odmah prasne.

– A još mu je kraće pamćenje. Zaboravio je da otplaćuje obroke banci za moju pozajmicu. Ali što ja to vama pričam, gospodine šerife, kad vi, dakako, znate točno što se dogodilo.

– Što ja to znam? – zaškilji šerif u Hammonda.

– Sve što vama pogoduje. Ah, skoro zaboravih! Čuo sam da ste nedavno i vi kupili ranč. Čestitam! Sigurno ste grdno štedjeli. Svi znamo koliko malo grad plaća našeg šerifa – odvrati mu Nate Hammond.

– Slušaj ti! Što ti to meni podmećeš? Strpat ću te u zatvor zbog kleveta! – zajapuri se od jarosti Al Good.

– Ma nemojte? Zar zbog toga što sam vam čestitao kako ste dobro štedjeli? Vi to nazivate klevetom? Kad biste me zbog toga zatvorili, to bi doista bilo više negoli smiješno – razložno mu odgovori Nate Hammond.

Šerif mu, dakako, na to nije ništa odgovorio.

Nate mu je okrenuo leđa. Uzjahao je konja i odjezdio iz grada. U tom je trenutku bio oduševljen sam sa sobom kako je dobro odbrusio i Reedu i šerifu. Ali prije nego što je odmaknuo koji kilometar, njegovo je oduševljenje odjednom splasnulo. Jer, time nije ništa dobio. Nije bio ni centimetar bliže svom cilju da dobije natrag svoj ranč koji mu je Reed ukrao tako reći ispred nosa. Možda je čak bio i dalje nego ikada prije. I Ala Gooda je okrenuo protiv sebe, premda nije nikada ni očekivao od njega neku pomoć.

I još nešto mučilo je Hammondu savjest. Jake Wolf nije došao na Juanov sprovod. A Nate se nadao

da će to biti prilika da ga ponovo vidi, prilika da izgadi nespornost sa starim prijateljem.

VII

Život je na ranču »Rainbow« po-
slije sprovoda Juana Guevre, od ne-
djelje do četvrtka, ponovo ušao u
svoju svakodnevnu kolotečinu. Par-
ker je dotada već bio unajmio no-
vog kuhara, nekog Kineza koji se
zvao Hogan Wong. Sharon je tako
bila oslobođena dužnosti kuharice i
više se nije pojavljivala u ljetnoj ku-
hinji, pa ju je Hammond samo ov-
de-onde vidio i nije bio u prilici da
s njom porazgovara. A nije imao ni
razloga da je oslovi.

Još je radio sam. Stražario je uz
međe Parkerova ranča i tjerao za-
lutala grla koja su dolazila s Reedo-
va ranča »Lazy-R«. Reed i njegovi
kauboji nisu ga se više usudili pre-
sresti. Međutim, za njega to ipak ni-
je značilo da ne mora biti vrlo op-
rezan. Reed je zacijelo smišljao ka-
ko da mu napakosti na neki gori
način nego što su bili njihovi obra-
čuni prsa u prsa.

Ugodno se osjećao dok je bio sam
na poslu. Uvijek je volio raditi s go-
vedima, a jahanje na svježem zraku
u prirodi godilo je njegovu zdravlju.
Posve se bio oporavio od svoje dvije
posljednje tučnjave s Reedom. Do-
lazio je čak u napast da se okani
borbe i otpiše gubitak svog ranča
»Bar-H«, te da se negdje skrasi i na-
stavi živjeti mirnim životom. Ali
svaki put kada bi ga obuzele takve
misli podsjetio bi se kako ga je
Reed namagarčio i ukrao mu ranč,
pa bi se u njemu ponovo rasplam-
sala želja za osvetom.

Jamačno, postojao je neki način
da dobije natrag svoj ranč, samo ga
se on nikako nije mogao dosjetiti.
Stoga je odlučio da prvi put kad do-
đe u grad posjeti suca Lymana i za-

moli ga za pravni savjet. Lyman je bio, po svemu sudeći, čestit čovjek, a činilo mu se i da mu je naklonjen.

Već iduće subote, kada je imao slobodan dan, Hammond je pokušao na vrata suca Lymana. Poslužila ga je sreća. Suca je zatekao kod kuće. Sudac je uljudno odgovorio na Hammondov pozdrav i pozvao ga da uđe u kuću.

— Koja vas je golema nevolja, gospodine Hammonde, prisilila da pokucate na moja vrata? — upita ga sudac Lyman.

— Treba mi vaš savjet — odgovori mu Hammond.

U tom času, čim je prekoračio prag sučeve kuće, pobojavao se da nije možda pogriješio što je uopće došao, no kako više nije imao kamo, skrušeno je rekao:

— Ako biste mi savjet htjeli dati, Sudac Lyman se nasmiješi gotovo pokroviteljski.

— Doista, nemojte se skanjivati. Kažite mi što vas muči.

— Riječ je o mom ranču, znate — reče mu gotovo sramežljivo Nate Hammond. — Neki ljudi vele da sam odveć tvrdoglav i opsjednut samo jednom misli, ali ja bih svakako htio dobiti natrag svoj ranč »Bar-H«. Znate i sami, Stace Reed ga je kupio na prisilnoj prodaji. Mi smo imali pismeni ugovor. Po tom ugovoru on je morao otplaćivati obroke na hipoteku dok se ja vratim iz rata. Beatty veli da su je u Zemljišnom uredu uništili banditi za vrijeme rata. Osjećam se kao da sam na dnu bunara, a bez ljestava. Palo mi je na pamet da biste mi možda vi mogli dati savjet što da poduzmem. Platit ću vam, dakako, čim zaradim nešto novca.

— Ne tarite sebi glavu zbog plaćanja, gospodine Hammonde — reče mu sudac. — Ako želite stručni savjet pravnika, ja vam predlažem

da uzmete odvjetnika. Sad imamo jednoga u gradu. Zove se Will Goff. Ja vam ne znam mnogo o njemu, ali zašto ne biste s njim porazgovarali?

Sudac je na trenutak zašutio. Okrene Hammond u leđa i zagleda se kroz prozor. Zatim nastavi tihim glasom kao da govori sam sebi:

— Dakako, Goff je možda otišao službeno u Santa Fe. No ja pretpostavljam da znate da su prepisi svih sudskih ovjerenih spisa pohranjeni tamo u arhivi urudžbenog zapisnika sudbenog stola.

Zatim se sudac okrene od prozora i zagleda u Hammonda.

— Oprostite, gospodine Hammonde, ali moram vas otpraviti. Čeka me danas još mnogo posla. Žao mi je što vam ne mogu pomoći — rekao je Lyman poprilično odrešito.

— Hvala vam što ste me saslušali — skrušeno mu odvrati Nata Hammond, pa se okrene da će poći.

— Žao mi je što vam ne mogu pomoći — reče mu sudac pošto mu je namjerno kazao da se izvornik ugovora o ranču »Bar-H« može naći u arhivi urudžbenog zapisnika sudbenog stola u Santa Fe.

Prvi put nakon mnogo dana Hammond se vratio na ranč »Rainbow« s tračkom nade u srcu.

* * *

Stace Reed upravo se obrijao. Namrštio se na vlastitu sliku u zrcalu. Liječnik Winston skinuo mu je zavoj s nosa, ali unatoč svemu nos mu je ostao nakrivljen za sva vremena. Psujući na pasja kola Natea Hammonda u pola glasa, stavi birtvu na umivaonik i umije lice.

Kad je ušao u sobu za dnevni boravak, Amy je sjedila podvinutih nogu u svom dubokom i mekanom naslonjaču i pjenila se od srdžbe zbog poniženja kojem ju je izvr-

gnuo Nate Hammond. Nikad, ni u snu, nije joj palo na pamet da bi je Nate Hammond mogao odbiti, nju i njezinu ljubav. Nije njoj nedostajalo ljubavnog iskustva s muškarcima, osobito poslije udaje za Reeda, i nitko, baš **nitko**, nikada je još dotada nije odbio s toliko prezira.

Odlučila je stoga da mu vrati milo za drago, ali još nije bila smislila kako da mu se osveti. Dakako, mogla je izmisliti podlu priču kako bi nahuckala svog muža na Hammonda, u kojoj bi sebe prikazala kao nevinu žrtvu napasne Hammondove strasti. Međutim, nevolja je bila u tome što nije mogla izmisliti neki naoko uvjerljiv razlog zašto se uopće išla sastati s Hammondom. Također, Amy je znala da Reeda to ne bi odviše smetalo. On nije bio posve slijep za sve njezine ljubavne avanture s drugim muškarcima na ranču, kao što ni ona za njegove izvanbračne ljubavne veze. Usto, on je toliko mrzio Hammonda, naročito pošto mu je Hammond slomio nos, da je njegova mržnja na njega graničila gotovo sa zatucanom zaslijepljenošću. Teško da bi ga još jedan sukob s Hammondom mogao više ražestiti.

Tu svoju mržnju i jarost Amy nije više mogla u sebi zatomiti. Njezine svade sa Staceom bijahu sve češće i sve žešće i u nekoliko navrata on se jedva svladavao da je ne premlati.

Poslije jedne takve žučljive svade. Stace ju je srdito upitao:

— Reci, boga ti tvoga, što ti zapravo hoćeš? Imaš sve što ti srce želi — nakita, haljina, lijepu kuću...

Amy podrugljiv smije prekinu ga u pola rečenice.

— Ova je jazbina za tebe lijepa kuća? Kad smo bili na bračnom putovanju u St. Louisu, u ovakvoj je kući stanovala naša služinčad! I ka-

kve to haljine i nakit mogu sebi kupiti u selendri kakva je Mound City?

Podigne pomodni časopis i baci mu ga u lice.

— Pogledaj samo te slike. To je život za kojim ja žudim. Lijepe haljine, posluga, otmjene zabave i svečana primanja. Ova provincija zaudara do nebesa!

Reed od bijesa stisne zube, ali ostade miran, sve dok Amy nije osjetila da je pretjerala.

— Dobro — reče Stace svojoj ženi spokojnim glasom — ako ti tako hoćeš, ja ti ne branim. Platit ću ti putnu kartu do St. Louisa preko Santa Fea i dat ću ti još stotinu dolara za džeparac. Prije nego što ih potrošiš, moraš uhvatiti nekog bogatog naivčinu koji će plaćati tvoje račune.

Amy se zgranuto zabulji u svog muža.

— Misliš li to ozbiljno ili se samo zezaš?

— Dabome da mislim ozbiljno — odvrati joj Reed. — A ti ćeš meni zauzvrat učiniti jednu malu protuuslugicu. Obavit ćeš za mene jedan poslić u Santa Feu. To će ti doći kao usput i neće ti uzeti više od sat vremena.

— Kaži samo, mili moj, i tvoja želja bit će meni zapovijed — odgovori mu Amy i baci mu se od sreće u zagrljaj, toliko strastven da je Reed zaboravio srdžbu i odnio je na rukama na postelju u spavaćoj sobi.

* * *

Dan prije odlaska u Santa Fe, Hammond opazi kako mu se približava jahač iz pravca ranča »Rainbow«. Uskoro je prepoznao kobilu Sharon Parker i srce mu ustrepta od sreće. Upravo se spremao da odagna maleno krdo junaca s ranča »Lazy-R« preko međe.

Zaustavila je konja gotovo uz nje-

ga i prijazno mu se nasmiješila.

— Izjahala sam u šetnju, pa sam pomislila da te obidem i pozdravim. Već se dugo nismo vidjeli. No čini mi se da ti nije drago što sam došla.

— O da, drago mi je, ali nešto sam razmišljao.

— Progone te neke crne misli?

— Ne, nisu baš sasvim crne. Odlučio sam da odem u Santa Fe.

Na trenutak se upitao ima li smisla da joj kaže što je naumio. No bez obzira na to što je Sharon mogla o njemu misliti, bio je siguran da se njoj može pouzdano povjeriti.

— Idem po izvornik svog sudski ovjerenog ugovora za ranč »Bar-H« u arhiv urudžbenog zapisnika sudbenog stola.

— Još se uvijek nadaš da ćeš dobiti natrag, svoj ranč, zar ne? — upita ga podigavši obrve, a zatim doda: — Bojim se da ćeš se gorko razočarati.

— Možda i hoću, ali vrijedi pokušati. Herskind me je pustio. On je doista dobar čovjek i s njim mi je ugodno raditi.

— Svi ga hvale. Otac je s njim vrlo zadovoljan — reče mu, a zatim brže-bolje doda prije nego što će odjahati: — Želim ti da uspiješ!

Hammond joj je htio zahvaliti i reći joj da se nada da će ona i Herskind biti sretni, ali su mu riječi zaplele u grlu.

Gledajući za njom, nije znao da i Sharon ima svojih tajnih misli i želja. Znala je ona predobro što joj je Nate htio reći. Poput svih ostalih na ranču »Rainbow«, i on je zacijelo mislio da je zaljubljena u Boba Herskinda. Odakle je mogao znati da je ona, osim svog oca, voljela još samo njega, Natea Hammonda, te da je odlučila, pošto je njega izgubila, da se uopće ne misli za bilo koga drugog udati.

* * *

Premda je postojala i kakva-takva kolska cesta kojom je vozila i poštanska kočija iz Mound Citya do Santa Fea, Nate Hammond je odjezdio kraćim putem, prečacem preko krajine, te stigao u Santa Fe već drugog dana u predvečerje.

Kako je već bilo prekasno da odbija pragove državnih ustanova i obavi posao radi kojega je došao u Santa Fe, potražio je pristojnu konjušnicu, pa kad ju je našao, nagođio se s vlasnikom da u njoj može ostaviti konja preko noći i prespavati na sjeniku za cijeli dolar. Cijena mu se učinila previsoka, ali vlasnik konjušnice ga je uvjerio da nigdje u gradu neće proći jeftinije.

Nate je imao još nekoliko dolara, budući da je Jake platio globu za njega sucu Lymanu, pa je stoga odlučio da sebi priušti i večeru u obližnjoj meksikanskoj gostionici. Jelo je bilo tečno i prijalo mu je hrana različita od one kojom su ga hranili na ranču, premda je meksikanska hrana za njegov ukus bila odviše paprena, pa su mu od nje čak oči zasuzile.

Poslije večere pošao je u šetnju gradom. U Santa Feu bio je već nekoliko puta, ali grad bi ga uvijek ponovo očarao svojim uskim i krivudavim uličicama i prizemnim kućicama na čijim su se zidovima sušile na konce nanizane crvene papričice, te svjetinom Meksikanaca, Indijanaca i Angolosasa kako su tamo nazivali Amerikance blijeđa lica. Svi su se oni tiskali lakat uz lakat, nasmiješeni i veseli.

I jezik kojim se tamo govorilo također je odzvanjao niz cijelu ljestvicu od mekih meksikanskih glasova do tvrdih i razvučenih glasova gorštaka koji bi sišli u dolinu da prodaju krzna kako bi mogli kupiti zalihe za iduću zimu.

Do devet navečer grad je doslovce zatvorio svoja vrata, pa se Nate vratio u konjušnicu, pregledao je li mu konj dobro istimaren, a zatim se popeo na sjenik. Nije se ni svukao. Za koju minutu slatko je zahrkao.

Ustao je rano ujutro. Za zajutrak je pojeo lepinju i komadić sira koje je ponio sa sobom, te otišao pred vrata arhiva sudbenog stola gdje je čekao do osam sati dok se vrata nisu otvorila i za stranke. Meksikanac, vratar, koji je razumio pokoju riječ na engleskom, kazao mu je gdje se nalazi arhiv. U urudžbenom zapisniku arhiva našao je ljepuškastu Meksikanku koja je tečno govorila engleski. Saslušala je pozorno njegovu molbu, zabilježila pomno podatke na komadić papira, te otišla na drugu stranu sobe do ormar s policama.

Nate, nestrpljivo iščekivajući, vidio je kako je djevojka namrštena lica prebiralala po nekakvim papirima, pa kako je ponovo započinjala tražiti sve ispočetka.

S izrazom čuđenja na licu prišla je svom pisaćem stolu i pružila Hammond u spis. Žurno je otvorio fascikl i u njemu našao samo prazan list papira. Zgranut i sve više zabrinut, kazao je:

— Što je ovo? Ja sam mislio da ćete mi dati moj ugovor!

— I ja sam to mislila. Zbunjena sam koliko i vi. Kako možete vidjeti po imenu na fasciklu, u njemu je bio vaš ugovor.

— Za boga miloga! — zaprepastio se Nate Hammond jarnosnije nego što je htio. — Zar mi hoćete reći da je u ovom fasciklu godinama bio pohranjen prazan list papira, a da vi to niste znali? Dovraga i ... — ugrizao se za jezik i rekao: — Oprostite mi. Vjerojatno vi za to niste krivi. Ali ja ipak ne razumijem kako je došlo do toga da u arhivi dr-

žite fascikl bez ugovora.

— Ja sam više zbunjena od vas — odgovori mu djevojka. — Ja sam bila uvjerena da je ugovor u fasciklu. Sjećam se da sam ga jučer izvadila iz police. Vidite, još je jedna osoba željela da ga pogleda. Vjerojatno ga je uzela i podmetnula ovaj čisti list papira.

— Kako se zvala ta osoba?

— Evo, ovdje sam zapisala njezino ime — rekla je djevojka otvorila ladicu pisaćeg stola i pogledala u tekicu, te kazala: — Frances Hammond. Znači li vam nešto to ime?

— Frances ne, ali Hammond da — odvrati joj Nate Hammond i odjednom mu sve sinulo kao dan. — Možete li mi je opisati?

— Mogu. Kako ne. Vrlo je lijepa. Moje je visine, plave oči i plava kosa. Poznajete je?

— Predobro — reče Nate.

Tako znači, Amy je ipak pronašla način kako da mu se osveti što je odbio njezinu ljubavnu ponudu. —

— Ona se tako ne zove — reče — i nije imala pravo da zaviruje u fascikl s mojim ugovorom, ali sada je vjerojatno već prekasno da se išta ispravi?

— Užasno mi je žao — ispričavala se djevojka. — Morala sam je tražiti da mi pokaže svoje isprave, ali ništa slično još mi se nije dogodilo u mojoj dugogodišnjoj karijeri. Dakako, zavelo me je ime Hammond. Pa, vidite, nisam ni vas pitala za isprave. Kada ste mi rekli da se zovete Hammond, ja sam vam vjerovala.

— Da, da — malodušno će Hammond. — Nadam se da idući put nećete učiniti istu grešku i da ćete znati kako treba postupiti. Unatoč svemu, hvala.

Kada je ponovo izašao na ulicu, Nate Hammond je stao razmišljati o tome što mu još preostaje učiniti. Činilo mu se da je Stace Reed ne-

prestance nekoliko koraka ispred njega. Dovraga zašto nije razgovarao sa sucem Lymanom kad se s njim prvi put sreo poslije povratka? Onda u zatvoru? Zakasnio je samo za jedan dan.

Reed i Amy, slutio je u srcu, sada ga ismijavaju zbog njegove naivnosti. Odjednom je grad Santa Fe za njega izgubio svaku privlačnost. Hitrim koracima otišao je konjušnicu. Osedlao je konja i odjezdio u Mound City.

Vratio se praznih ruku poslije četiri dana izbivanja.

VIII

Nate Hammond imao je vremena napretek da se preda svojim mislima dok je jahao natrag u Mound City iz Santa Fea. Ispočetka misli su mu bile zatrovane gorčinom. Činilo mu se da se sudbina urotila protiv njega. Sve što je pokušao, izjalovilo mu se. Za koga se vruga uopće upleo u sve to?

Ali ga je potištenost uskoro napustila čim je shvatio da ga je jednostavno obrvalo samosažaljenje, crta ljudskog značaja koju je oduvijek prezirao kod drugih ljudi.

Ne, nije se sudbina urotila protiv njega, nego ga je na krivi put zavela njegova glupost, njegova naprasna ćud, tamo još od onih dana kada se zatreskao u Amy Briston. Zbog te svoje greške izgubio je Sharon, jedinu ženu koju je ikada iskreno ljubio. Ili koju će ikada ljubiti.

Zatim ga je njegova nagla ćud zavela i navela da se tuče, kao kakav balavac sa Staceom Reedom, znajući unaprijed da će se Reedovi kauboji uplesti u tučnjavu i prebiti ga kao šugavog psa ako Stace Reed počne dobivati batine. I znajući, također, premda bi ga srdžba u tim trenucima posve zaslijepila i lišila sposobnosti razložna razmišljanja

da bi on to sebi mogao priznati, kako zapravo ništa neće postignuti čak ako premlati Stacea Reeda.

Gledajući unatrag na te prošle događaje, Nate Hammond je spoznao i sve svoje druge pogreške koje je počinio u naglosti.

Trine Beatty mu je lagao – znao je zasigurno – kad mu je pokušao zamazati oči svojom pričom o tome kako su sve spise u Zemljišnom uredu u Mound City uništili i raznijeli razbojnici u vrijeme rata; to što je razvalio pult u Beattyevu uredu kad je to čuo, bijaše najgluplje što je mogao učiniti. Mogao je predmijevati da će zbog toga završiti u zatvoru, gdje bi možda još čamio da mu u pomoć nije priskočio stari prijatelj Jake Wolf i platio sucu Lymanu globu za njega.

Pa dobro, sve je to dio prošlosti. U tom mu je trenutku bilo najvažnije da počne djelovati kako mu nalaže zdrav razum, umjesto da se pusti da njime ovladaju emocije koje su ga dotada uvaljivale u još veće nevolje.

Pošto je došao do tog zaključka, počeo je uz pomoć zdrava razuma planirati buduće korake. Samo je dvojicu ljudi mogao zasigurno povezati sa splotkom da ga očerupaju i oduzmu mu njegov ranč: Stacea Reeda, koji je smislio kako da mu ukrade ranč, te Trinea Beattyja, koji je pomogao Staceu Reedu da se ranča dočepa.

Dakako, u tome je svoje prste imala i Amy. Ona možda i nije sudjelovala u samoj prevari otpočeka, ali je naknadno u njoj dobila itekako važnu ulogu čim je pristala da ukrade izvornik sudski potvrđenog ugovora iz arhive urudžbenog zapisnika sudbenog stola u Santa Feu.

Gradani, koji su dakako živjeli u strahu od odmazde Stacea Reeda,

vjerojatno u tu spletku nisu bili upleteni. Čak i Al Good, koliko god nije bio vrijedan spomena, zacijelo je znao malo ili ništa o podvali s pomoću koje se Stace Reed dokopao ranča »Bar-H«.

Znači, ostale su samo tri osobe od kojih bi mu jedna mogla otkriti istinu, nešto opipljivo, na temelju čega bi mogao raditi na pothvatu da dobije natrag, po zakonu i pravdi, svoj ranč »Bar-H«.

Reeda je odmah prekrižio. On zacijelo nikada neće priznati, ni pod kakvim pritiskom, da je počinio ikakvo protuzakonito djelo. K tome, on je uvijek imao uza se jednog ili dvojicu plaćenih revolveraša koji su ga štitili od svih neugodnih susreta i razgovora, pa nije ni bilo mogućnosti da ga natjera na priznanje.

Amy je bila još nedostupnija od svog muža. Ako bi se i usudio da joj pride na razmak revolverskog hica, ona bi ga odmah na sav glas optužila za sve što bi joj palo na pamet, čak za pokušaj silovanja. I krepavala bi od smijeha dok bi ga linčovali.

Preostao mu je još samo Beatty.

Beatty je bio svjedok pri potpisivanju njegova ugovora s Reedom i samo je on znao pravu istinu kako i kamo je nestao taj važan dokument.

K tome, Beatty je bio najslabija karika u lancu urote protiv njega.

Kad je stigao natrag na Parkerov ranč »Rainbow«, Hammond je već bio odlučio što će poduzeti. Doduše, nije to bio naum bez greške, pa je Hammond znao da su njegove nade u uspjeh bile ravne gotovo nuli, ali i to je bilo bolje nego da u zapečku čeka prekriženih ruku i moli se da se pojavi čudo koje će mu vratiti ukradeni ranč.

* * *

Sharon je otvorila vrata na Ham-

mondovo kucanje i njemu se učinilo da joj je drago što je ponovo vidi živa i zdrava.

— Onda, je li se isplatio tvoj put u Santa Fe? — upita ga željna da čuje što će joj odgovoriti.

— Ne, nije. Tratio sam vrijeme za-badava, osim što sam na povratku imao priliku da o svemu ozbiljno i trezveno razmislim.

— I to je nešto — odgovori mu Sharon. — Ipak, mislim da je najbolje kad čovjek sam dođe do nekih zaključaka, a ne da mu drugi sole pamet.

— Je li tvoj otac kod kuće? — upitao je Nate, hineći da nije čuo njezin odgovor.

— U staji je. Otišao je pogledati kako je zacijeljena noga onom šepavom konju.

— Moram s njim razgovarati — reče Nate Hammond, pa se zaputi preko dvorišta.

Parker je podigao glavu čim je Nate Hammond ušao u staju i stao iza njega.

— Oh, to si ti. Drago mi je da si se vratio. Nate. Jesi li obavio posao radi kojega si otišao u Santa Fe?

— Ne, nisam, ali sam shvatio mnogo štošta što mi prije nije bilo jasno i zbog čega bih morao ostaviti posao kod vas. Nadam se da nemate ništa protiv toga — odgovorio mu Nate Hammond podosta skrušenim glasom.

Parker se uspravio i trenutak gledao Hammondu u oči.

— Ti sam znaš što je za tebe najbolje. Odrastao si čovjek. Ja ću se već nekako snaći i bez jednog vrsnog kauboja kakav si ti. Uostalom, Mike Lane se brzo oporavlja poslije operacije slijepog crijeva. Za koji dan vratit će se na posao.

Parker se zatim počeo iza uha. Kolebao se. Vidjelo se na njemu da mu nije ugodno.

— Ima još nešto što ti moram ka-

zati, Nate. Spremam se već dulje vremena. Pritišće me savjest otkako si se vratio. Dovraga, Nate, eto znaj, ja sam od Reeda kupio tvoju stoku. Otuda Reedu i novac kojim je otkupio tvoj ranč na rasprodaji.

U prvi tren, pošto je to čuo, Hammond obuze bijesna srdžba, ali pošto je vidio pokajnički izraz na Parkerovu licu, srdžba popusti i on samo duboko uzdahne.

— Znači li to da ste se i vi uortalili s Reedom protiv mene? — upita Parkera smirenim glasom.

— A ne! To ne! — odsiječe mu Parker.

— Zašto ste onda to uradili?

— Ja sam bio uvjeren da si poginuo u ratu, a Reed mi je dao časnu riječ da mu je novac potreban za isplatu tvojih obaveza banci zbog hipoteke na ranč i kuću. Mislim da sam znao da laže, ali sam bio odveć pohlepan na laku zaradu da bih odbio njegovu ponudu. I ja to sebi ne mogu oprostiti!

Hammondu je napokon bilo jasno zašto se Parker tako naglo postarao u te tri godine dok njega nije bilo u Mound Cityu.

— Zna li za to i Sharon?

— Zna. Rekao sam joj neki dan — odgovori mu potvrdno Parker.

— Bilo bi mi milije da joj ništa niste kazali. Mislim da je nije trebalo još i time opteretiti. Doduše, možda bih i ja tako postupio na vašem mjestu, no što se mene tiče, molim vas, zaboravimo to — odvrati mu Nate Hammond.

— Hvala ti — uzdahne s olakšanjem Parker, pa doda: — Ti sebi uopće ne možeš zamisliti koliki mi je kamen pao sa srca kad sam ti sve priznao. Dakako, ja ću ti rado nadoplatiti razliku između cijene koju sam platio Reedu i stvarne vrijednosti tvog stada.

— Nemojte mi to više nikada spo-

minjati, molim vas! — odlučno mu odgovori Nate Hammond. — Prema mom računu, vi meni dugujete samo plaću za pet dana što sam ih proveo na radu uz međe vašeg ranča.

— Kako hoćeš — složi se Parker.

Izvadio je lisnicu iz džepa i izbrojio Hammondu pet dolara.

— Hvala — reče mu kratko Hammond dok je spremao novac u džep.

— Pretpostavljam da nema smisla da te pitam kamo ćeš sada.

— Neću daleko — odgovori mu Hammond.

Okrene se i pođe iz staje. Nekoliko minuta poslije toga uzajahao je konja i odjezdio u grad.

U Mound City je ujahao u vrijeme večere. Dućani i uredi već su zakračunali vrata, ali je petrolejka još gorjela u Zemljišnom uredu. Pošto je zavezao konja za privezište, priđe osvijetljenom prozoru. Vidio je Beattyja kako nešto piše za pisaćim stolom. Poslije koje minute neko šesto čulo zacijelo je upozorilo Beattyja da ga promatraju tuđe oči; podigao je glavu i pogledao u prozor gdje je jasno vidio kako ga netko pozorno promatra.

Hammond je stajao mirno kao kip. Nije ni okom trepnuo, a kamoli da je promijenio izraz lica. Beatty je razjapio usta kad ga je prepoznao. Doimao se kao da će se onesvijestiti. Olovka mu je pala iz ruke na stol. Drhtavim pristima prešao je preko očiju kao da želi zbrisati sliku koju mu oči vide. Kada je spustio ruku s očiju, Nate Hammond se povukao od prozora u mrak. On je još mogao vidjeti Beattyja, ali ne i Beatty njega. Beatty je brže-bolje otvorio ladicu pisaćeg stola. Hammond je pomislio da će Beatty izvući revolver, ali se prevario. Potegnulo je iz nje nekoliko dobrih gutljaja. Kapljice viskija tekle su mu niz bradu, ali

mu nije bilo ni na kraj pameti da ih obriše.

Hammond je odlučio da je za početak i to dosta, pa se okrenuo i zaputio niz ulicu. Ušao je u gostionicu »Columbine«. Susan York ga je pozdravila srdačnim smiješkom.

— Baš mi je drago što vas ponovo vidim, gospodine Hammonde. Vi me se zacijelo sjećate? Ja sam djevojka koja je došla po posude kad ste bili u zatvoru.

— O da, kako ne — odvratio joj Hammond uz osmijeh.

Osim njega još je samo jedan gost bio u blagavaonici: neki zdepasti čovječuljak s polucilindrom na glavi. Hammond ga je svrstao među trgovačke putnike.

Susan se na tren ispričala, pa je otišla da ponovo natoči kave u šalicu zdepastog gosta. Nate Hammond sjedne na stolac uz šank, odakle je mogao držati na oku ulaz u Zemljišni ured.

Budući da je htio otići iz gostionice čim poželi, naručio je samo kavu i uštipak. Nije dospio pojesti ni pola uštipka, a u Zemljišnom se uredu ugasila svjetiljka. Začudo, nitko nije izašao iz ureda na ulicu. Beatty se najvjerojatnije iskrao iz ureda na dvorišna vrata.

Hammond je pojeo uštipak i popio kavu, pa prišao blagajni.

— Vraćate li se još večeras na ranč »Rainbow«? — upita ga Susan York dok je spremala novac u blagajnu.

— Ne — odgovori joj Nate Hammond, pa je upita: — Molim vas, kažite mi stanuje li Trine Beatty još u kući gdje je živio prije tri godine?

— Ja vam to ne bih znala reći jer u to vrijeme još nisam bila ovdje — odvrati mu Susan. — Ali koliko znam, on živi u malenoj kućici iza Zemljišnog ureda.

— Hvala. Samo sam to htio znati

— reče joj Nate Hammond i izađe iz gostionice.

Svjetiljka je gorjela u kućici iza Zemljišnog ureda kad je tamo stigao Nate Hammond. Čuo je kako se netko kreće po kući, ali kad je pokucao na vrata, koraci su utihnuli. Poslije drugog i glasnijeg kucanja javio mu se prestrašen glas:

— Tko je?

Nate Hammond se nije oglasio na pitanje. Odstupi nekoliko koraka od kuće, kresne šibicu i zakloni je dlanovima kao da pali cigaretu. Znao je da će Beatty proviriti kroz prozor i prepoznati ga.

Šibica se ugasila. Nate Hammond baci je na zemlju i zgnječi petom. Vрати se na glavnu ulicu. Uđe u salun.

Vlasnik saluna Duke Thorne šibice ga pogledom punim nepovjerenja dok je prilazio šanku. Kad ga Nate pozdravi i naruči čašu piva, na Thorneu se vidjelo da mu je odlanulo.

Nate je namjerno polagano pijuckao pivo, dulje nego što je trebalo. Uopće nije bio žedan. Trebala mu je samo izlika da se što dulje može zadržati u salunu.

Prema vremenu koje je pokazivala ura iznad šanka bilo je skoro devet sati kada je u salun upao šerif Al Good. Bacio je brz pogled po salunu i prišao Hammondu, gledajući ga sa žarom srdžbe u očima.

— Dobra večer, šerife! Kažite mi što vas muči — oslovi ga Nate Hammond.

— Znaš ti vrlo dobro što mene muči — zagunda jarosno šerif. — Dobio sam pritužbu da uznemiravaš mirne građane.

— A koga to, molim vas, ja uznemiravam? — u pita naivno Nate Hammond.

— Beattya — odvrati mu šerif. —

Ne pravi se da ne znaš o čemu govorim!

– Možda će i ostalu gospodu zanimati da čuju moj odgovor – reče mu povišenim glasom Nate Hammond pokazavši rukom na desetak gostiju u salunu.

– Kažite mi, molim vas, šerife, što sam ja to skrivio?

Šerif očito nije očekivao da će ga Nate Hammond tako dobroćudno saslušati, pa je ostao zbunjen. Pročistio je grlo, pa čim se sabrao, reče:

– Poričeš li možda da si buljio u Beattyja kroz prozor Zemljišnjog ureda?

– Ne, ne poričem, premda je riječ **buljiti** malko pretjerana. Istina je da sam gledao, ali zar i mačka ne smije gledati u kralja? Je li to možda protuzakonito? – odgovori mu posprdnim glasom Nate Hammond.

– Ne zavitlavaj se sa mnom, Hammonde, boga ti tvoga. A zatim si otišao i kucao na vrata njegove kuće! Kako to objašnjavaš?

Nate se zadovoljno nasmijulji. Zapazio je da se svi gosti u salunu zabavljaju na šerifov račun. Pogleda šerifa ravno u oči.

– Kucao sam na vrata jer Beatty nema kućnog zvonca. Neki ga ljudi imaju, kao što zacijelo znate. To vam je naprava što zvoni kad potegnete uzicu koja na kraju ima malen uzao.

– Vidio sam kako izgledaju kućna zvonca – odbrusi mu šerif Al Good. – Nisam ja to mislio!

– A što ste **onda** mislili, gospodine šerife? Želio sam porazgovarati s Beattyem, pa sam otišao da ga pohodim kod kuće i pokucao na njegova vrata jer nema kućnog zvonca. Pokucao sam dvaput, a on mi nije htio otvoriti vrata. Ne razumijem čemu sva ta strka i meni je već dosta vas i vaših bezveznih optužbi. Ako ste došli da me odvedete u za-

tvor, izvolite, a sutra ćemo ujutro čuti što sudac Lyman o tome misli. A ako to nije u pitanju, tornjajte mi se s očiju!

Šerif stisne zube, ali je u njemu očito bilo još zdrava razuma, jer je bez riječi pogovora izašao na ulicu.

Nate se osvrne oko sebe i pogleda u ostale goste začuđenim očima, kao da se snebiva što može pasti šerifu na pamet, pa slegne ramenima kao da od toga uopće ništa ne razumije.

Izašao je iz saluna za šerifom, ali na vrijeme da je mogao opaziti Beattyja kako je kao zec strugnuo iz šerifova ureda prema svojoj kući.

Odlično! Lopta se počela kotrljati. Beatty, najslabija karika u lancu onih koji sudu mogu kazati istinu o kradi njegova ranča i kuće, neće dugo izdržati pod postojanim pritiskom, a on će se pobrinuti da taj pritisak ni trena ne popusti. Zadovoljan s onim što je te večeri postigao, baci se na sedlo. Izjahao je iz grada. Noć je prespavao pod otvorenim nebom.

Nate Hammond još nije pravo ni usnuo na svom gunju u vrbiku uz potok, kad je šerif Al Good izjahao iz grada prema ranču „Bar – H“.

IX

U noći se vrijeme pogoršalo. Ujutro rano Hammond je zapalio vatru da se ogrije. Popio je toplu kavu s dvopekrom. Snažan sjeverac puhao je s gorja i donosio na svojim krilima crne oblačine pune kiše.

Ružno vrijeme odrazilo se i na Hammondovo raspoloženje. Još sinoć, prije nego što je zaspao, bio je pun optimizma, a jutros, pod tmastim oblacima, sve njegove nade kao da je otpuhao hladni sjeverac.

Da bi dobio natrag svoj ranč, treba mu više jačih dokaza nego što je preplašeni pisarčić iz Zemljišnjog ureda. Uto se sjeti da mu je sudac

Lyman savjetovao da porazgovara s odvjetnikom Willom Goffom. No pobojavao se da ga Goff neće htjeti bez predujma ni saslušati, a kamoli mu pomoći. A on nije imao toliko novaca. Stoga je odlučio da nastavi rat živaca protiv Beattyja, pa kud puklo da puklo.

Čim je stigao u grad, sjahao je ispred Zemljišnjog ureda. Provirio je kroz prozor. Beatty je sjedio za pisacim stolom. Doimao se kao čovjek koji cijelu bogovetnu noć nije sklopio oka. Čekao je da ga Beatty vidi, a zatim je odšetao u gostionicu »Columbine« i zapitao Susan York zna li možda gdje bi mogao naći odvjetnika Goffa.

– Gospodina Goffa? Pa jutros je ovdje doručkovao. On obično ide u ovo doba u obilazak trgovaca i rančera i nudi im svoje usluge, ali kako se vani sprema oluja, sigurno je još u svom uredu na katu iznad banke.

Hammond se zahvali djevojci. Dok je prelazio preko ulice, uhvatio ga je prolom oblaka. Izvanjske stubbe vodile su na kat do Goffova ureda. Pretrčao ih je dvije po dvije, pokucao na vrata i ušao još prije nego što ga je Goff pozvao da uđe.

Ugledao je mlada čovjeka za pisacim stolom. Podigao je glavu i rekao mu ljubazno:

– Uđite, uđite, molim vas.

– Oprostite što sam ovako nepozvano upao, ali vani lije kiša. Vi ste zacijelo Will Goff?

– Točno. Ja sam Will Goff – potvrđi mu mladi odvjetnik i pruži mu ruku, a zatim doda: – Vi ste, dajka, Nate Hammond, nekada vlasnik ranča »Bar–H« koji vam je drpio Stace Reed dok ste vi ratovali za Konfederaciju i koga je odmah poslije povratka ovamo šerif strpao u bajbuk kad ste slomili pult u Zemljišnom uredu.

– Kad već znate sve o meni, onda sigurno znate i to da sam švorc –

reče mu Hammond i kiselo se nasmiješi.

– To je nešto što nam je zajedničko. Mound City nije zlatan rudnik za odvjetnika poletarca. Međutim, ako nemam novaca, imam vremena napretek, pa možemo nesmetano razgovarati koliko vas je volja. Primaknite stolicu i kažite mi koja vam je golema nevolja na duši.

I Nate je olakšao dušu, kazavši mu sve što ga je morilo, ali mu ipak nije spomenuo svoju bivšu ljubavnu vezu s Amy, ženom Stacea Reeda.

– A sada, pošto ste mi sve rekli, vi biste jamačno željeli da dobijete natrag svoj ranč, zar ne?

– Točno, premda ne znam kako bih to postigao. Ako mislite da vas gnjavim, slobodno mi kažite da se tornjam odavde. Neće mi biti prvi put da me izbacuju na kišu.

– Kamo vam se žuri čovječe? Ostavili ste na mene dojam pametnog čovjeka, pa sumnjam da biste došli k meni da nemate neku zamišao kako da to izvedemo, zar ne?

Nate potvrdno kimne.

– Htio bih da tužim Reeda sudu i da me vi zastupate. On je ukrao moj ranč s pomoću nekih zakonskih smicalica, pa ako se mogao njima poslužiti on, zašto ne bih i ja...

– A imate li vi novaca – upadne mu Goff u riječ.

Nate stavi na stol pet dolara koje mu je dao Parker i još nešto sitniša. Goff uzme samo jedan dolar i spremi ga u džep.

– Tako, pošto ste mi isplatili predujam, vi ste po zakonu moja stranka, što znači da smijem zadržati za sebe sve što mi kažete u povjerenju.

– Preuzet ćete, znači, moju parnicu?

– Nazovite to kako hoćete, ja ću sve preuzeti, premda iz onoga što ste mi dosada rekli ne vidim i kako ćemo je dobiti – odgovori mu Goff.

Nate mu se nasmiješi. Taj mu se čovjek sve više i više svidao.

— Eto, kad bismo mogli Beattyja posjesti na klupu za svjedoke i kada biste ga vi podvrgnuli mudrom ispitivanju, mislim da bi se on slo- mio i priznao istinu. On je sitna du- šica koja se boji svoje sjene. Sinoć sam mu, na primjer, utjerao strah u kosti, pa je zatražio zaštitu šerifa.

— Kako to da ja o tome još ništa ne znam. Valjda sam sinoć legao prerano. No, samo vi nastavite. Ka- žite mi slobodno što mislite.

— To je sve ako...

— Ako što, gospodine Hammon- de?

— Pa, ja se radije ne bih time po- služio ako nije baš veoma nužno, ali mislim da i Reedova žena Amy zna podosta o Reedovoj nepoštenoj ra- boti. Imam razloga da sumnjam da je ona ukrala moj sudski ovjereni ugovor iz arhive sudbenog stola u Santa Feu. Ona me toliko mrzi da bi joj živci mogli popustiti ako i nju pozovemo na klupu za svjedoke, pa bi mogla izlanuti i ono što ne smije.

— Ako uspijemo da je posjedne- mo na klupu za svjedoke — napo- mene Goff.

— A zar je ne možete prisiliti da svjedoči?

— Mislite na sudski poziv? Ali njega možete potpisati samo sudac Lyman, uvjerimo li ga da je to nuž- no i bitno.

Goff je zamišljeno gledao u Ham- monda nekoliko trenutaka.

— Pretpostavljam da ste dobro razmislili i o neugodnim posljedi- cama toga čina. Reed ili bilo tko drugi koga upletemo u parnicu mo- že vas poslije tužiti zbog klevete ako izgubimo parnicu. Mogli biste se naći u gorem položaju nego što ste sada. Čak završiti u zatvoru.

— Naviknut sam na zatvor. Riski- rat ću — odgovori mu odlučnim

glasom Nate Hammond.

Kad je to čuo, Goff duboko uzdah- ne.

— Da imam iole soli u glavi, ne bih prčkao po tim Reedovim govni- ma ni motkom dugom pet metara, kako veli poslovica, ali dosada me još nitko nije pohvalio da sam od- već oprezan čovjek. Dakako, sve što ću izgubiti samo je moj honorar, ne dobijemo li tu parnicu. Pa ako ste vi spremni da završite u zatvoru, ja sam spreman žrtvovati svoj hono- rar.

— Dobro, kada ćemo početi?

— To prepustite meni. Ja ću raz- govarati sa sucem Lymanom i pre- dati mu tužbu. Ako bude mislio da ima razloga za proces, onda će i od- rediti prvo ročište.

— A što da je radim u međuvre- menu?

— Budite negdje u blizini da vas lako mogu naći ako vas zatrebam i klonite se tučnjava i svađa — od- vrati mu Goff.

— Ako me zatrebate, ostavite mi poruku kod Susan York u gostioni- ci »Columbine« — odgovori Ham- mond, ustane i pruži ruku mladome odvjetniku.

Kad je izašao na kišu, Hammond podigne ovratnik kaputa i nabije šešir na glavu, pa dođe do mjesta gdje je ostavio konja. I konj i sedlo bili su mokri kao luža, pa je požurio s konjem u gradsku konjušnicu, gdje ga vlasnik Clute nije baš doče- kao, što bi se reklo, raširenih ruku.

Will Goff ostao je još neko vrije- me sjediti za pisaćim stolom, pita- jući se za koga se vruga prihvatio parnice koju će Hammond zacijelo izgubiti. Ostat će bez honorara, a vjerojatno će to biti i kraj njegove odvjetničke karijere u Mound Cityu odakle će morati otići trbuhom za kruhom, noseći gaće na štapu. Op- sovao je u pola glasa, ustao, navu- kao kišni ogrtač, te pošao po oluj-

noj kiši u pohode sucu Lymanu.

Sudac se iznenadio kad ga je ugledao pokislog na vratima, ali ipak ga je uljudno pozvao da uđe u kuću. Odnio je njegov mokri ogrtač u kuhinju, a kad se vratio u sobu, Goff je grijao ruke ispred vatre u kaminu.

— Zacijelo imate nešto važno da mi kažete kada ste došli k meni po ovakvu vremenu — reče sudac.

— Došao sam zbog Natea Hammonda.

— Oho? A što ste se dogovorili?

— zanimalo je suca.

— Zamolio me da mu pomognem da dobije natrag svoj ranč sudskim putem — odgovori mu Goff uz poprilično kiseo osmijeh.

— Ne zavidim vam — reče nato sudac, pa doda: — Meni je Hammond simpatičan, ali se bojim da ćete zbog njega jurišati kopljem na vjetrenjače. Koliko ja znam, Reed je po zakonu kupio Hammondov ranč. Sada vam govorim kao običan građanin, a ne kao sudac, dakako.

— Razumijem. Ali ja sam došao k vama kao sucu. Unatoč svemu, došao sam pokrenuti parnicu Hammond versus Reed.

— Za boga miloga! — izlaze nehotice sudac Lyman. — A zašto ga tužite?

— Da je tužitelj na nezakonit način lišio njegove imovine koja se sastoji od ranča »Bar-H« i obiteljske kuće. Jesam li se dobro izrazio?

— upita odvjetnik suca.

— Dovoljno jasno. Mogu li odrediti prvo ročište, recimo, za tjedan dana?

— Možete, ako se odvjetnik tuženoga s time složi. A sada idem da sastavim tužbu. Hvala vam što ste mi dopustili da se ugrijem uz vašu vatru.

— Nema na čemu — odvrati mu sudac i nasmiješi se dobrohotno. —

Kad Stace Reed čuje za tužbu, vjerujem da će vam biti itekako toplo.

X X X

Uz dubok uzdah sudac je sjeo za pisaći stol, uzeo iz ladice sudbenu tiskanu i popunio je. Pričekao je da se osuši tinta, pročitao još jedanput da vidi da nije što pogrešno napisao, a onda tiskanu presavio u omotnicu koju je zapečatio pečatnim voskom.

Sada ju je još samo trebalo uručiti Staceu Reedu. Kako sud u Mound Cityu nije imao stalnog sudskog pisara, sudac je odlučio da je Reedu preda osobno. Elijah Summers, koji je inače za sitni honorar obavljao tu dužnost, pobolijevao je od kosto-bolje otkako je navršio šezdesetu i zacijelo bi odbio izaći iz kuće po kišnom vremenu. A i sudac je došao u napast da prička dok kiša ne prestane padati, ali Will Goff se složio da se parnica održi što prije, a olujno je vrijeme moglo potrajati danima. I protiv volje, sudac je odlučio da to sam obavi. Toplo se obukao. Obuo je galoše i zagrnio se kišnim ogrtačem, te pošao u staju. Desetak minuta kasnije, odvezao se iz grada u jednoprežnoj dvokolici.

* * *

Reed je bio kod kuće i čuo je šljopkanje kotača po lokvama kad je dvokolica stigla u njegovo dvorište. Nije bio sam u kući. Kako ga je Amy napustila, nije imao grižnje savjesti da sebi u kuću dovede drugo žensko društvo.

Kad je pogledao kroz prozor i ugledao suca Lymana kako silazi s dvokolice, opsovao je tihim glasom.

— Idi u spavaću sobu i zatvori vrata. Ne izlazi dok te ja ne pozovem! — naredio je svojoj ljubovci ostrim glasom.

Gospodica, koja je sebi nadjenula ime Virginia, ime koje uopće nije

pristajalo uz obrt kojim se bavila, nije voljela da joj se grubo zapovijeda, ali poznavajući Reedovu naprasnu ćud, pokupila se bez riječi u spavaću sobu još prije nego što je sudac Lyman pokucao na kućna vrata.

— Uдите, gospodine! Dopustite da vam objesim ovdje ogrtač. Pokisli ste — srdačno je Reed dočekao suca Lymana.

— Hvala, neće biti potrebno. Zadržat ću se samo koju minutu, pa ga radije neću ni skinuti — odvrati mu sudac.

Sudac je namirisao vonj ženskog parfema, pa je pomislio da je Reedova žena u kući. Posegnuo je u unutarnji džep i pružio Reedu zapečaćenu omotnicu.

— Ovo pročitajte u miru kad ja odem, ali da znate, to vam je službena obavijest da je protiv vas podnesena tužba sudu.

— Tužba? A zašto? — zaprepasti se Reed.

— Sve vam tu unutra piše. No svejedno, mogu vam reći da vas je Nate Hammond tužio sudu da ste mu ukrali ranč — odgovori mu sudac.

— Hammond! Pobogu, taj je čovjek jamačno lud! Pa vi znate koliko i ja da sam taj ranč kupio po zakonu i pošteno platio.

Stace Reed nikada nije bio drag sucu Lymanu. Zato je sudac Lyman dobro pazio da ne izlane nešto što bi Reedu moglo odati njegove osjećaje.

— O tome će odlučiti sud, gospodine Reede. Gospodin Hammond uzeo je za svog zastupnika odvjetnika Willa Goffa koji me je zamolio da odredim ročište danas tjedan dana, ako se slažete vi i vaš odvjetnik. Pretpostavljam da ćete sebi uzeti branitelja.

— Branitelja... a zašto? — upita ga u čudu Reed. — Meni nije potre-

ban odvjetnik da me brani. Ja nemam što skrivati.

— Znači li to da ćete se vi sami braniti?

— To nije protuzakonito, zar ne?

— Ne, nije — odvrati mu sudac, pa doda: — O tome odluku donosi sudac koji predsjedava suđenju. Ako ste sigurni da se želite sami braniti, ja nemam ništa protiv toga.

— Baš to želim! — odlučno odsijeće Reed.

— Vrlo dobro. Slažete li se onda da prvo ročište bude za tjedan dana?

— Što prije to bolje. Recimo, prekosutra — predloži mu Reed.

Sudac zakima glavom, sjetivši se što mu je rekao Goff.

— Mislim da odvjetnik tužitelja neće imati ništa protiv vašeg prijedloga. I još nešto, gospodine Reede. Možda će biti nužno da sud pozove i gospođu Reed kao svjedoka. Moram li joj poslati i službeni sudski poziv?

— Sudski poziv? Oh, razumijem! Doći će ona i bez poziva reče i pokaže glavom prema vratima spavaće sobe. — Ne želim je sad uznemiravati. Leži. Nije joj dobro.

— Žao mi je što to čujem. Nadam se da će ozdraviti i pojaviti se na suđenju — reče sudac.

— Hoće, svakako. Pati od užasne glavobolje.

— Suđenje će početi u deset sati. Molim vas, budite točni — upozori ga sudac.

Reed kimne, a zatim isprati suca do vrata.

Tako, znači? Hammond se hoće s njim parničiti? Pa dobro! Prokleta će budala napraviti pravu magarčinu od sebe. Bit će to riječ jednog čovjeka protiv riječi drugog čovjeka! Pa što? S Amy u Santa Feu i Beattyem...

Pri pomisli na pisarčica u Zemljišnom uredu Reedovo se čelo namr-

šti. Beatty je slab oslonac. Tko zna što taj može sve izlajati na sudu. Zaboravivši na ljubavnicu u spavaćoj sobi, Reed brže-bolje navuče kišni ogrtač i nabije šešir na glavu.

Istrčao je iz kuće prema spavaonici za kauboje.

* * *

Nate se pogodio s Cluteom, vlasnikom konjušnice: za smještaj i hranu za konja i mjesto na sjeniku za spavanje za sebe čistit će staju od sječke i balege. Budući da je vrijeme vani bilo vrlo neugodno, a Goff mu je rekao da se ne udaljuje iz grada, ova mu je pogodba više nego odgovarala.

Pregraci za konje u staji bijahu toliko zaprljani da se Hammond smučilo kad ih je vidio. Nije mogao poimati kako netko tko voli životinje, osobito konje, može biti toliko neuredan i nemaran.

Završio je posao oko pet sati popodne i upravo je pošao da se umije kadli u staju bane Will Goff.

— Što mi niste rekli da imate ovako lagan posao. Pridružio bih vam se — reče mu Goff uz srdačan osmijeh.

— Ima ovdje posla za nas obojicu. Vlasnik ove staje rođen je za svinjara, a ne za konjušara. A zar biste se vi radije bavili svinjama negoli pravom?

— I bih. Imao bih više novaca. No, ja vam, nažalost, odmah dobijem žuljeve čim zgrabim — vile ili lopatu. Šalu nastranu, došao sam vam kazati da me je upravo posjetio sudac Lyman.

— Zar smo nešto zabrljali?

— Naprotiv! — ohrabri ga Goff.

— Stace Reed traži da se parnica održi prekosutra. Sudac će prihvatiti njegov zahtjev ako se i mi s time slažemo.

— Hoćete li imati vremena da se pripremite za parnicu?

— Što se imam pripremati? Ja sam sve progruntao što ste mi vi kazali. No svejedno, navratite sutra ujutro u moj ured, pa ćemo sve još jednom ponoviti. Može? — upita ga Goff.

— Moče — pristao je Hammond.

Nate se umio i odlučio da pođe na večeru u gostionicu »Columbine«. Kiša je jenjavala. Naoblaka je počela pucati, pa je Hammond, kada je izašao iz staje, mogao na nebu vidjeti i pokoju zvjezdicu. Možda je to dobar znak, pomisli u sebi.

U gostionici je bilo podosta ljudi. Susan York je bila vrlo zaposlena, pa nije s njom dospio ni porazgovarati.

Čim je povećerao, izašao je na ulicu. Skutrio se u zavjetrini nasuprot Zemljišnjog ureda. Kad se svjetlost u Zemljišnom uredu gasila, otišao je pred kuću pisara Beattyja s namjerom da ga još malko poplaši. Za koji tren ugledao je svjetlost u prozoru Beattyjeve kuće. Znao je da Beatty umire od straha sam u kući i začas mu bi gotovo žao sirotog pisarčića.

Cekao je desetak minuta, a zatim se sagnuo i uzeo kamenčić da ga baci u Beattyjev prozor kadli opazi sjenu nekog čovjeka koji je iskočio iz žbunja pokraj kuće.

Nate pođe za njom na vršcima prstiju, pazeći da mu ostruge ne zveckaju i držeći se mraka koliko je mogao. Čovjek je došao do vrata Beattyjeve kuće, ali umjesto da pokuca, nogom je razvalio vrata.

Čim je upao u kuću, prasnuo je hitac iz revolvera. Nate je utrčao za njim u kuću, ali je samo čuo kako su još zalupila stražnja dvorišna vrata.

Tine Beatty ležao je na podu u sredini sobe. Bio je u nesvijesti. Krvario je iz rane na prsima. Nate se

sagnuo i opipao mu bilo. Tek što je utvrdio da pisarevo srce još kuca, u sobu je banuo šerif Al Good s revolverom u ruci.

— Pomakneš li se, pucat ću!

— Smirite živce, šerife — staložno će Nate Hammond. — Prije nego što zapucate, pregledajte moj revolver. Vidjet ćete da ja nisam pucao u Beattyja.

— To ti kažeš, skote! — zareži na njega Al Good.

Dotle su u kuću već nahrupili i neki prolaznici koji su čuli pucanj. Jedan od njih, trgovac Karl Weber, koji je vrlo cijenio Hammonda jer je bio pristaša Konfederacije, reče blagim glasom:

— Provjerite, šerife, što čekate? Možda Hammond govori istinu.

Al Good se smrkne, ali ipak oprezno pride Hammondu, uzme njegov revolver iz korica i pomirisa mu cijev. Zatim je revolver dao Weberu.

— Vidite, šerife, i bubanj je pun.

Uto u sobu žurno uđe i liječnik Winston.

— Mičite mi se s puta! — izdere se Winston na znatiželjнике koji su se tiskali oko teško ranjenog Beattyja.

Pošto su Beattyja odnijeli na nosilima u ordinaciju liječnika Winstona, Al Good spremi svoj revolver u korice. Pogleda iskosa u Hammonda.

— Tko je onda pucao ako nisi ti?

— Ne znam, ali nadam se da ga je Beatty prepoznao i da će nam reći čim dođe k svijesti.

— Dobro, pričekat ćemo. Razlaz, ljudi! — počeo se derati na svjetinu što se okupila oko njih.

Nate je otišao iz kuće s ostalima. Međutim, znao je da će onaj koji je pucao u Beattyja zacijelo doći natrag da završi svoj posao. A dođe li,

Nate mu je htio prirediti vatren doček. Ne zbog toga što je cijenio Beattyja, nego stoga što je Beatty imao važnu ulogu u njegovoj parnici protiv Reeda.

* * *

Liječnik Winston ostao je osupnut kad je čuo što mu je rekao Nate Hammond.

— Nisam znao da ste vi i Beatty prijatelji.

— Nisam ja njemu nikakav prijatelj — odvrati mu Hammond. — Ja samo mrzim nitkove koje pucaju u goloruke ljude. Držat ću se podalje od vas i neću vam smetati.

— Možete ostati i ovdje ako hoćete — ponudi mu Winston.

— Ne, hvala vam. Ja ću stražariti ispred kuće.

Oblaci su ponovo zastrli nebo, ali više nije kišilo. Hammond se priljepio uza zid kuće ispod strehe odakle je mogao vidjeti rasvijetljeni prozor sobe u kojoj je ležao Beatty.

Ukrutio se kad je nakon pola sata opazio lik nekog čovjeka što se iskrao iz tmine. Hammond je pažljivo izvukao revolver iz korica, napleo ga i čekao.

Čovjek se prišuljao rasvijetljenom prozoru. U ruci je držao revolver. Kad je podigao ruku da nacilja, Hammond mu dovikne:

— Hej, ti!

Čovjek se okrene na peti i odmah zapuca u Hammonda. Nate je, međutim, ipak bio brži jer je znao što ga čeka. Neznani revolveraš zasteo, ispusti revolver na zemlju i padne.

Winston je istrčao iza ugla kuće sa svjetiljkom u ruci.

— Tko je pucao?

— Vratio se naš junak, ali sam ga spriječio u njegovu opaku naumu — odgovori mu Hammond.

Pride plaćenom ubojici čije su

mrtve oči buljile u prazno. Nate se nije ni najmanje iznenadio kad je pred svojim nogama ugledao lice mrtvog Rafea Keeleya.

*

Mound City bijaše inače podosta mirno mjestance, samo s ponekom tučnjavom subotom uvečer što bi malčice narušilo mir i spokoj njegovih građana. Zato su dvije pucnjave u jednu večer, uz jednog mrtvog, dobrano potresle i uznemirile grad i probudile ga iz obamrlosti. I Nate Hammond osjetio je određenu napetost u zraku idućeg jutra dok je prolazio trgovačkim središtem na putu do odvjetničke pisarnice Wille Goffa. Svi prolaznici koje je usput sretao buljili su u njega kao u neko čudo, a majke su svojoj djeci na njega pokazivale prstom, što je Hammondu doista bilo vrlo neugodno. Stoga je uzdahnio od svega srca kada je za sobom zatvorio vrste odvjetničke pisarnice Willa Goffa.

Goff je opazio nelagodnost na Hammondovu licu i nasmiješio mu se da mu olakša osjećaj neugodnosti koji ga je pratio na putu do pisarnice.

— Onda, kakav je to osjećaj kad čovjek odjednom postane slavan?

— Odvratan — odvrati mu iskreno Nate Hammond. — Osjećam se kao loš glumac u sporednoj ulozi. Recite mi, molim vas, što mislite hoće li to imati nekog utjecaja na ishod suđenja?

— O da, svakako — reče Goff, uozbiljivši se. — Doduše, još se ne zna da li za naše dobro ili za naše zlo. Činjenica da je jedan od Reedovih kaubojja htio ubiti Beattyja govori nama u prilog, čak ako Reed bude poricao da je Keeley radio po njegovu nalogu. S druge strane, naš krunski svjedok, Trine Beatty, neće moći svjedočiti na suđenju.

— Kako mu je?

— Doktor Winston kaže da je izvan životne opasnosti, ali je preslab da dođe na suđenje kao svjedok, što znači da nam kao svjedoci ostaju samo Reed i njegova žena. Sudac mi je rekao da je Reed obećao da će oboje doći na suđenje.

— Ja se ne bih baš odviše oslonio na Reedova obećanja.

— Ni ja! — složi se Goff. — Ali oni zacijelo znaju, ako se ni jedno od njih ne pojavi na suđenju, to znači da se nisu htjeli odazvati sudskom pozivu. A to je kažnjivo.

— Za što njima vjerojatno puca prsluk — napomene Hammond. — Rekoste mi da ćemo proći ponovo sve važne pojedinosti. Imate li nešto posebno da me pitate?

— Nemam. Mislio sam, možda bi bilo dobro da ponovimo neke pojedinosti, ali sada mi se čini da smo već sve potanko pretresli. No to nije bogzna što. Razmišljao sam čak o tome da zatražim odgodu ročišta dok Beatty ne stane ponovo na noge kako bi mogao prisustvovati suđenju kao krunski svjedok, ali tome se suprotstavljaju dva prigovora. Prvo, Reed može ustrajati da se suđenje održi što prije, a budući da je on tužena strana, njegov zahtjev ima određenu težinu. Drugo, to bi mogao ostaviti dojam u javnosti da smo svjesni toga da nam je tužba bez temelja. Stoga vam savjetujem da nastavimo kako smo i počeli. Ja ću pozvati najprije vas da ispriopijedate sudu svoju priču, a zatim ću pozvati Reeda na klupu za svjedoke, poslije njega njegovu ženu. Iz onoga što ste mi kazali ja sam uvjeren da je ona naš najbolji ulog. Nadam se od svega srca da vas dovoljno mrzi da je mržnja zaslijepi i da nam izbrblja podatke koje možemo upotrijebiti kao dokaze.

— Oh, ne bojte se, mrzi ona mene

iz dna duše – reče mu Nate Hammond. – Ali možda se ona boji svog muža više nego što mene mrzi. Nego, hoće li Reedu suditi porotni sud?

– Sve ovisi o Reedu. On kao tuženik ima pravo da zatraži da mu sudi porotni sud, ako želi. No on je toliko siguran u sebe da vjerojatno neće zahtijevati porotu. Većina građana ostavlja dojam da ga se plaši, ali neki se ipak mogu zapitati nije li on poslao Keeleya da začepi usta Beattyu. Moramo se strpjeti, pa ćemo sve čuti i vidjeti.

– Meni baš ne godi da svi u mene zure kao u neku neman. Ako nemate ništa protiv, toga maknuo bih se iz grada i odjahao do kolibe gdje živi moj prijatelj Jake Wolf. Već ga dugo nisam vidio, pa se bojim da se nije nešto naljutio na mene.

– Odlično oduševljeno će Goff. – Ako ga zateknete kod kuće, zamolite ga da sutra dođe u grad. Doista, ne znam za koje dobro, ali nije zgora da ga imamo pri ruci ako nam slučajno zatreba.

Kad je izašao iz Goffove odvjetničke pisarnice, Hammond se ponovo našao pod znatizeljnim pogledima prolaznika. Izveo je konja iz staje. Kako su ulice bile zakrčene kolima i jahačima, trebalo mu je podosta vremena dok je izjahao iz grada. Ubava priroda, svjež zrak bistar kao suza i providan poslije kiše pomogli su mu da ga ponovo obuzme vedro raspoloženje iako mu se negdje duboko u duši utolila briga koja ga je neprestance kopkala. Jer, izgubi li parnicu, što se moglo vrlo lako dogoditi, i tuži li ga potom Reed za klevetu, mogao bi ponovo dospjeti na robiju gdje će morati udisati smrdljivi zrak zatvora.

Umjesto da udari prečacem preko Reedova dobra i ponovo se izloži neugodnostima ako ga presretnu Reedovi kauboiji, Nate je radije do-

šao duljim putem, pa je bilo gotovo podne kad je stigao do Jakeove kolibe. Dakako, Jake nije bio u kolibi, ali je Hammond opazio da nedostaje oveća zaliha hrane, što je značilo da se Jake neće vraćati nekoliko dana u kolibu. Da ga pođe tražiti, nije imalo smisla, jer ga ni u snu ne bi mogao naći budući da je Jake bio slobodan kao ptica na grani.

Nate ponovo uzjaha i odluči, budući da je bio blizu ranča »Rainbow«, da pođe pozdraviti Parkera i Sharon.

Ali ni njih, nažalost, nije našao kod kuće. Kuhar Wong mu je rekao da su se gospodin Parker i gospođica Sharon odvezli kočijom u grad.

* * *

Kad se Hammond vratio u Mound City, grad je bio mnogo življiji negoli obično u to doba subotom uvečer. Teretna kola i nekoliko lakih polukočija bijahu parkirani niz glavnu ulicu, a uz privezište je bilo dvaput više konja nego običnim danom. Odmah mu je sinulo da je narod navalio u grad kako bi mogao prisustvovati suđenju. Neki, koji su živjeli u bližoj okolini, zacijelo će se vratiti kući da prenoće. Ostali će prenoćiti u gradu kod prijatelja i rođaka.

Pregradak Hammondova konja u staji Cluteove konjušnice zjapio je prazan premda je staja bila krcata konjima. Nate je znao da mu Clute nije slučajno sačuvao pregradak za konja iz neke velike ljubavi za njega. Clute je samo htio dobro unovčiti što tako poznata osoba kao Hammond drži konja u njegovoj konjušnici. Sigurno će još godinama svim svojim mušterijama koje dodu da kod njega ostave konje probijati uši pričicama o tome kako je među svojim mušterijama imao i čovjeka koji je ustrijelio plaćenog revolveraša Stacea Reeda.

Hammondu se takvo naklapanje gadilo i kada je Clute izašao iz svog sobička i pokušao s njim zapodjenući razgovor, Nate mu je, naočigled svih nazočnih, okrenuo leđa.

Čim je smjestio konja u pregradak i nabacao mu sijena u jasle, otišao je u gostionicu »Columbine«. Gostionica je bila puna ljudi. Gotovo sva mjesta za stolovima bijahu zauzeta. Kad je to Hammond vidio još s praga, došlo mu je da se okrene i otide, ali su mu bisage bile prazne, a dućani bijahu već zatvoreni. K tome, htio je porazgovarati riječ-dvije sa Susan York.

Susan je, međutim, imala pune ruke posla, naprosto je trčala od stola do stola i dvorila brojne goste. U prolazu mu je dobacila osmijeh.

— Želim vam svaku sreću sutra na suđenju, gospodine Hammonde — iskreno mu je poželjela kad je došla po njegovu narudžbu.

— Hvala na lijepim željama, Susan — rekao joj je kad mu je donijela večeru.

Začas je morala otrčati dalje. Zvali su je od susjednog stola.

Pošto se najeo, Hammond je odlučio poći u šetnju i malko protegnuti noge. Na vratima se gotovo sudario sa Sharon i njezinim ocem. Oni su upravo bili pošli u gostionicu na večeru. Ugnuli su mu se da može izaći na nogostup.

— Kako vidim, ti si već večerao. Šteta što nismo došli ranije, mogli smo zajedno jesti za istim stolom — reče mu Parker pošto su se pozdravili.

— Doista mi je žao iskreno im reče Hammond, pa doda: — Samo ne znam da li bi vas to učinilo imalo omiljenijim u ovoj sredini. Ljudi u ovom gradu još nisu odlučili u čiji tabor da se djenu. Ako Reed dobije sutra parnicu, mene će svi smatrati

smrdljivim podlacom.

— Glupost! — pobuni se Sharon. — Ti si spasio život gospodinu Beattyu, zar nisi?

— Jesam — odgovori joj potvrdno Hammond — ali ne zaboravi, da nije bilo mene, njemu život ne bi sada visio o niti. Usput da vam kažem, danas sam bio na ranču »Rainbow«, ali, vas nažalost, nisam više zatekao kod kuće. Kuhar Wong mi je rekao da ste se odvezli u grad.

Pošto se oprostio od Sharon i njezina oca, Hammond pođe prema zgradi banke. Popeo se izvanjskim drvenim stubama do vrata Goffove pisarnice.

Odvjetnik je podigao glavu, pogledao ga i nasmiješio mu se kad je Hammond zatvorio vrata za sobom.

— Pa, vidim, vratili ste se, puklo kud puklo. Dakako, znao sam ja da ćete se vi vratiti. Jeste li se vidjeli sa svojim prijateljem Jakeom Wolfom?

— Ne, nisam. Ima li ovdje što novo?

— Ne, nema ništa. Oh, da, gotovo sam zaboravio. Beatty je došao k svijesti. Rekao je Winstonu tko ga je napao, ali mi to, dakako, već znamo. Doktor Winston veli da je Beatty imao više sreće negoli pameti. Da ga je zrno pogodilo samo centimetar niže, probilo bi mu srce i zbogom Beatty! Ovako mora ostati nekoliko dana u krevetu. Doktor ga je zadržao kod sebe jer mu mora dvaput na dan previjati ranu. A vi izgledate umorni kao da ste cijeli dan kopali. Zašto ne odete na sjenik i ne odmorite se. Cijela je noć još pred vama.

— I hoću — smrknuto mu odgovori Hammond. — Gore na Cluteovu sjeniku barem nitko neće buljiti u mene kao žaba u jaje. Laku noć!

— Slatki snovi! — dobaci mu u šali Will Goff. — I nemojte se žde-

rati ni zbog čega. Za to mene plaćate.

— Plaćam? — ponovi začuđeno Hammond i zatvori za sobom vrata Goffove pisarnice.

X

Sudac Lyman pogleda u svoj džepni sat i lupne drvenim batićem po stolu.

— Sud zasjeda — izjavi svečanim glasom.

Zbog općeg zanimanja suđenje se držalo u najvećoj učionici pučke škole. Sudac je sjedio za katedrom na povišenom mjestu. Uz njegov stol stajala je posebna stolica za svjedoke. Dva reda klupa uz desni zid bila su određena za porotu.

Sudac je trenutak pričekao da se stiša žamor u dvorani, a zatim nastavi:

— Sud danas ima na dnevnom redu samo parnicu Nate Hammond versus Stace Reed. Molim tužitelja i tuženog da ustanu.

Stace Reed bio je u otmjenom, besprijekorno skrojenom tamnom odijelu, a Nate Hammond u svojoj staroj i pohabanoj odori poručnika vojske Konfederacije. Reed se bahato i samouvjereno nasmiješio svima u dvorani, pa se opet podigao žamor koji je sudac prekinuo udaranjem batića po stolu.

— Gospodine Hammonde, koliko znam, vas zastupa odvjetnik Goff — reče sudac.

— Da, gospodine — odgovori Nate, a Goff mu nato brže-bolje nešto šapne u uho, pa Nate ponovi: — Da, časni sude.

Sucu se nasmiješi brk, ali ništa ne napomene. Zatim pogleda u Stacea Reeda.

— Kako ste izjavili, vi se želite sami braniti, zar ne?

— Da, časni sude — odsiječe Stace Reed.

— Dobro, to je vaše pravo — reče mu sudac, pa se zatim obrati Goffu:

— Gospodine Goffe, molim, da čujemo uvod u parnicu.

— Časni sude — počeo je Goff.

Za razliku od Hammonda, on je bio posve smiren. Nije čak ni podigao glasa, a govorio je jasno, tako da su ga svi u sudnici mogli čuti, čak tamo u posljednjim redovima. Nastavio je:

— Tužitelj, gospodin Nate Hammond, optužuje tuženog, gospodina Stacea Reeda, da ga je na nezakonit i podmukao način lišio njegova imanja, to jest ranča »Bar-H«. Mi tvrdimo da tuženi Stace Reed nije prema ugovoru sklopljenom između njega i gospodina Hammonda namjerno isplaćivao obroke na hipoteku za ranč »Bar-H« banci u Mound Cityu, kako bi poslije mogao otkupiti imanje gospodina Hammonda ispod tržne cijene i prave vrijednosti na prisilnoj rasprodaji. Mi također...

— Trenutak, gospodine Goffe. Mislim da ste iznijeli sve bitno što želite dokazati — prekine ga sudac Lyman, pa se okrene i pogleda u Reeda.

— Gospodine Reede, jeste li razumjeli zašto ste optuženi. Priznajete li da ste krivi?

— Kriv? — nacereka se Reed u lice sucu Lymanu. — Dovraga, suče, zašto da se branim da nisam kriv...

— Dosta, hvala — strogim ga glasom prekine sudac. — Kažite da li priznajete da ste krivi ili ne priznajete. Sve je drugo nebitno i nevažno, a osobito vaše prostačke riječi. Za njih vas mogu kazniti zbog vrijeđanja suda. Kažite, priznajete li da ste krivi?

— Ja sam nevin — izjavi Reed zapupren u licu.

— Sjednite — naredi mu sudac. Sudac je morao obavljati i dužnost sudskog pisara i zapisničara

jer je starog Summersa zgrabila kostobolja poslije kiše. Al Good je dobio i dužnost sudskog stražara i visoko je dižao nos jer je bio jedini naoružani čovjek u sudnici. Svi ostali morali su doći nenaoružani ako su htjeli ući u sudnicu.

Pošto je zapisao Reedovu izjavu, sudac se zamišljeno zagleda u Reeda.

— Imate još vremena da se predomislite ako želite uzeti sebi branitelja — opomene ga sudac Lyman.

Reed zatrese glavom. Sudac je opet nešto zabilježio u svoju tečnicu.

— Imate pravo i na porotu, ako je želite — doda sudac.

Reed je trenutak razmišljao prije nego što je ponovo progovorio.

— Zašto ne? Mogli bismo isto tako staviti... — zausti, ali se istog časa sjeti sučeve opomene, pa odmah zamukne.

— Imate li vi što protiv porote, gospodine Goffe? — upita sudac.

— Nemamo, časni sude.

Sudac je i to zapisao.

— Kako nemamo službenog popisa za izbor prikladnih porotnika, sudski će stražar odabrati deset ljudi iz prvog reda i posjesti ih na klupu za porotu.

Čim su porotnici položili zakletvu, sudac Lyman izjavi:

— Odvjetnici tuženog i tužitelja mogu ispitati porotnike i zatražiti izuzeće onih za koje misle da će biti pristrani pri donošenju odluke o krivnji optuženog.

— Tužitelj prihvaća porotu.

Nate Hammond se začudio kad je čuo tu Goffovu odluku, jer ovaj nije pravo ni pogledao porotnike.

— A koja nam korist od toga. Zar bi deset drugih nepodobnika bili išta bolji od ovih? — odgovori Goff na Nateovo pitanje.

Reed je rekao kao da izvrgava porotnike ruglu:

— Meni se čini da su svi u redu!

Sudac Lyman okrene se licem prema porotnicima.

— Moram vas upozoriti da morate svoju presudu donijeti samo po zaslugama bez ikakve pristranosti ili naklonosti. Jesmo li se razumjeli?

Sudac je čuo mrmljanje ispod glasa:

— Da, gospodine! Da, časni sude!

— Gospodine Goffe, pozovite svog prvog svjedoka — reče sudac.

— Tužitelj poziva kao prvog svjedoka tuženog Stacea Reeda — reče Goff pošto je ustao.

Reed, bacivši letimičan pogled u suca, pride klupi za svjedoke. Prisegne na Bibliju da će govoriti istinu i samo istinu.

— Gospodine Reede, kažite nam gdje ste bili u noći šestog kolovoza tisuću osam stotina šezdeset i četvrte — bilo je prvo pitanje koje mu je postavio Goff.

— Koji vam je vrug — zapanjeno će Reed koji se očito ražestio. — Kako uopće možete očekivati da ću se ja toga sjećati?

— Ja to i ne očekujem — odvrati mu Goff uz dobrodušni smiješak. — Ja sam samo htio provjeriti dokle seže vaše pamćenje. Dopustite, molim vas, da vas još nešto upitam, nešto na što ćete zacijelo znati odgovoriti. Sjećate li se da ste svojedobno potpisali ugovor s mojim klijentom, gospodinom Nateom Hammondom, po kojem ste se obavezali da ćete se brinuti o njegovom ranču »Bar-H« dok se on ne vrati iz rata i zarobljeništva i da ćete redovito otplaćivati obroke banci na njegovu pozajmicu?

— Ja se toga uopće ne sjećam! — prasne Reed. — Nikada još nisam čuo gluplje...

Sudac udari drvenim batićem po stolu.

– Svjedok neka odgovori DA ili NE na postavljeno pitanje, – opomene ga sudac Lyman.

– Ne – reče Reed koji se sav zapajurio od bijesa.

Goff podigne obrve da svima покаže koliko je iznenađen Reedovim odgovorom.

– Poričete li da ste ikada potpisali takav ugovor?

– Da – odsiječe odlučno Reed i posprdno se nasmijulji sucu.

– Vrlo čudnovato – reče Goff, pa mu postavi još jedno pitanje: – Kažite, jeste li vi upravljali rančom »Bar-H« u vrijeme izbivanja njegova vlasnika gospodina Hammonda?

– Svakako. Što sam bolje znao i mogao. Zar sam ja kriv što...

Sudac je ponovo morao lupnuti drvenim batićem po stolu. Goff se zagleda netremice u oči Reedu, pa zatim reče sucu:

– Nemam više pitanja, časni sude.

Iznenađen Goffovim odgovorom, sudac se zagleda u Reeda.

– Sada vi, gospodine Reede, možete postaviti unakrsna pitanja svjedoku, ako hoćete – reče sudac.

Reed nabere čelo.

– Kako... ne razumijem... sam sebi da postavljam pitanja? Što je vama... mislim ... to je smiješno. Svi će misliti da mi u glavi nešto nije u redu.

– Dobro, znači da ne želite ispitivati svjedoka. Možete se vratiti na svoje mjesto. Gospodine Goffe, molim vas, pozovite svog idućeg svjedoka.

– Gospoda Amy Reed – prozove glasno Goff.

Svi u sudnici počeli su se osvrutati oko sebe.

– Je li gospoda Reed ovdje? – upita glasno sudac Lyman.

Kako se nitko nije odazvao na to ime, sudac Lyman pogleda začudeno u Stacea Reeda.

– Molim vas, gospodine Reede, objasnite sudu zašto vaša žena nije došla svjedočiti.

– Zato što je otputovala u St. Louis – odvrati Reed i nacereka se himbeno sucu, a žamor zabruji sudnicom.

– Ali prekjučer ste mi obećali da će vaša žena doći svjedočiti.

– Bilo je to prekjučer. Zaboravio sam da je otputovala.

– Kada je otputovala? – upita ga sudac Lyman.

– Prije otprilike tjedan dana. Ne sjećam se više točno.

Sucevo se lice smrkne. Strogim očima zapilji se u Reeda.

– Kada sam prekjučer došao k vama, osjetio sam njezin parfem. Bio sam uvjeren da je vaša žena u spavaćoj sobi jer pati od glavobolje, kao što ste mi rekli – nastavi sudac.

– Cijela kuća smrdi po njezinu parfemu. Nećete valjda zbog toga mene kriviti?

– Ne, zacijelo neću – odvrati mu sudac, pogleda malodušno u Goffa i upita ga: – Ima li to presudnu posljedicu za vašu obranu?

– Ne, nema, časni sude. Međutim, molili bismo da se suđenje prekine kako bih se mogao posavjetovati sa svojim klijentom.

– Prihvaćeno. Sudenje se nastavlja u jedan sat poslije podne – objavi sudac.

Ustao je i izašao na stražnja vrata. Ostali su nagnuli na prednja, kako bi što prije razglasili po gradu vijest onima koji nisu imali sreće da se uguraju u sudnicu. Stace Reed, prezadovoljan sam sa sobom, cerekao se slavodobitno. Izvadio je iz džepa debelu cigaru, stavio je u usta i pripalio.

Nate je klonuo duhom. Jedva je

vjerovao svojim ušima da je ostao bez krunskih svjedoka. Uskoro su u dvorani ostali još samo Nate Hammond i Will Goff.

— Što ćemo sada? Bez Beattyja i Amy sve nam je palo u vodu. Ne razumijem zašto ste uopće tražili prekid suđenja — zdvojno će Nate.

— Da se možemo u miru pomoliti da nas spasi čudo — odvrati mu Goff.

Nate se pokušao nasmiješiti, ali mu se smiješak, iskrivio u ružnu grimasu.

XI

Većina se ljudi već bila razišla kada su Goff i Nate Hammond izašli iz dvorane. Na Nateovo veliko i ugodno iznenađenje pred vratima pučke škole dočekao ga je Jake Wolf u društvu s jednim mladićem koga Nate nije poznavao.

— Kako si? — upita ga nasmiješeni Jake. — Čujem da si cijeli grad digao na noge svojom parnicom protiv Reeda. Ne smijem te ostaviti ni trenutka samoga, odmah napraviš nekakvu nepodopštinu.

— Da te najprije upoznam. Ovo je gospodin Will Goff, moj odvjetnik — reče mu Nate Hammond.

— Ako je tvoj odvjetnik, moje su naklonosti na njegovoj strani — reče Jake, pa doda dok se rukovao s Goffom: — Ja sam Jake Wolf. Drago mi je što smo se upoznali.

— Gospodin Hammond mi je mnogo pričao o vama. Jeste li slučajno došli u grad ili je i vas privuklo ovamo suđenje?

— Mladi gospodin Boone Yarrow — reče Jake i pokaže na mladića pokraj sebe — pronašao me je i doveo. Poslala ga je po mene njegova zaručnica, lijepa Susan York. Nju svi poznajete, a sada se upoznajte i s njim.

— Kako napreduje parnica? —

upita Boone odvjetnika poslije rukovanja.

— Vrlo dobro — reče odvjetnik glasno da su ga svi mogli čuti, a zatim doda tiše: — Idemo u moju pisarnicu, ovdje možemo razgovarati da nas nitko ne čuje.

Popeli su se uz uske drvene stube. Goffova je pisarnica izgledala mnogo manja kada su se njih četvorica u nju natisnuli.

— Kada sam rekao da stojimo vrlo dobro s parnicom — počeo je Goff čim su svi posjedali oko njegova stola — to sam kazao zbog onih oko nas koji su prisluškivali naš razgovor. Sada kada smo sami, mogu vam kazati da smo se našli u nebranom grožđu. Uspio sam malo razljutiti Reeda i izvrgnuti ga podsmijesima, ali time se ne dobivaju parnice. Ostali smo bez krunskih svjedoka. Trine Beatty ne može hodati, a Amy Reed je nestala.

— Ako vam to može pomoći — javi se Jake Wolf — ja sam slijedio tragove konja na kojemu je pobjegao Barstad, ubojica kuhara Juana Guevre, te utvrdio da je Barstad dobio svježeg konja iz Reedove staje.

— To je zanimljivo i moglo bi poslužiti kao dokaz za Reedovo sudioništvo u ubojstvu kuhara Guevre — reče Goff koji je ustao od stola i dao im znak rukom da šute i saslušaju što im on ima reći. — Ali, nažalost, to nam neće pomoći da dokazemo da je Reed ukrao gospodinu Hammondu njegov ranč »Bar-H«. Spomenemo li samo Barstada i umorstvo kuhara Guevre, sudac Lyman će to odmah odbaciti kao nevažno i nebitno za ovu parnicu.

Tada su još jednom Hammonдове nade izgubile krila. Neće dobiti natrag svoj ranč i još će možda završiti na optuženičkoj klupi. Ali je iznenada odlučio da prije toga nagovori Parkera da optuži Reeda za sudioništvo u umorstvu kuhara

Juana Guevre, što je mnogo teža optužba od optužbe za krađu ili klevetu.

Hammond također ustane. Odjednom mu je laknulo kad je sve u sebi dobro promozgao.

— Momci, ako već izgubim parnicu, neka mi barem želudac bude pun. Idemo svi u gostionicu »Columbine« kod Susan York — pozove sve na ručak.

* * *

Točno u jedan sat poslije podneva sudac Lyman najavi svima u sudnici da se suđenje nastavlja. Kao i prije podne, sva su mjesta na klupama bila zauzeta, a pred zgradom pučke škole još se tiskala uzbi-bana gomila naroda. Porotnici, čije su oči bile podosta vodenasto mutne kao da su se krijepili viskijem u salunu za vrijeme prekida parnice, bijahu ponovo na svojim mjestima. Stace Reed, koji je sav sijao od samopouzdanja, ušao je posljednji u dvoranu dostojanstvenim koracima kada su svi ostali već bili zauzeli svoja mjesta. Pogledao je sažalno u Hammonda, domahnuo rukom porotnicima i sjeo na stolicu. Potihi žamor, koji je izazvao njegov dolazak, sudac je odmah utišao strogim pogledom.

— Gospodine Goffe? — pozove sudac odvjetnika.

— Molim, časni sude? — upita Goff pošto je ustao na noge.

Ako je i osjećao u sebi nelagodu zbog nezavidna položaja u kojem su se našli on i njegov klijent, njegovo lice nije to ničim odavalo. Motreći ga iskosa, Nate se zadivio kako se taj mladi odvjetnik urnio svladavati. Skine oči s Goffa kada je ponovo prozborio sudac Lyman.

— Na vaš zahtjev suđenje je bilo prekinuto gotovo tri sata. Imate li

neke nove dokaze koje želite podastrijeti sudu?

— Ne, nažalost, nemamo, časni sude, ali tražimo odgodu, odnosno mirovanje parnice.

— Zašto?

— Stoga što se naša optužba uglavnom temelji na iskazima dvojice svjedoka od kojih ni jedan nije pristupio suđenju. Ako se parnica odgodi, mi ćemo se potruditi da na iduće ročište dovedemo svjedoke, to jest gospodu Amy Reed i gospodina Trinea Beattyja.

Nateu se učinilo, sudeći po izrazu Lymanova lica, da je sudac razočaran Goffovim odgovorom. Međutim, sudac se samo okrenuo prema Reedu i upitao ga odmjerenim glasom:

— Gospodine Reede, čuli ste tužiteljev zahtjev da se parnica odgodi. Imate li vi što protiv odgode parnice?

— Boga im njihova... da, svakako, imam! Koliko ja znam, Beatty neće ustati iz kreveta još barem šest mjeseci, a Amy... ha, što se tiče moje žene, ona se vjerojatno više nikada neće htjeti ovamo vratiti, čak i ako je ikada pronađu... Vidite, ovako ili onako, ona i ne može, sve da i hoće, pomoći Hammondu da se izvuče iz popare u koju se uvalio. Beatty pak ne može iz objektivnih razloga koji su vam dobro poznati. Međutim, s druge strane, mene čeka mnogo posla na mom ranču. Ja nemam vremena da se parničim i motam palce u besposličarenju kao ovaj beskućnik Hammond i njegov praznoglavi odvjetnik...

Zamukao je istog časa kad je sudac udario drvenim batićem po stolu. U dvorani je nastala mrtva tišina, tako da se mogla čuti i muha u letu.

— Opomenuo sam vas — reče sudac — da se suzdržite i da ovdje ne

smijete nikoga vrijeđati. Molim vas, odgovorite na pitanje da li se slažete ili se ne slažete da se parnica odgodi?

— Ne, ne slažem se — odsiječe Reed i doda s puno ironije u glasu: — Časni sude!

Sudac Lyman nije mogao zatopiti prezir u svom glasu, ali je bio odlučan da svoju dužnost obavi do kraja kako valja po svim propisima. Pogledao je načas u Hammonda, a zatim u Goffa.

— Sud shvaća vaš položaj, gospodine Goffe, ali sve je, nažalost, točno što je tuženi izjavio. Vi ne možete znati kada će gospodin Beatty dostatno prizdraviti da bude sposoban svjedočiti na ovom sudu, a usto ovaj sud nema ovlaštenja da gospođa Amy Reed prisilno privede iz St. Louisa kao svjedokinju. Vaš se zahtjev za odgodu i mirovanje parnice na neodređeno vrijeme stoga odbija. Želite li još što izjaviti?

— Ne, časni sude — reče Will Goff.

— Ako je tako, porota će...

Odjednom, iznenada, nastala je gužva oko ulaza u sudnicu. Nate je odmah prepoznao glas Jakea Wolfa:

— Pustite nas da prođemo, boga vam vašega!

Sve su se glave u sudnici okrenule da vide što se to tamo događa. Nate je ustao s ostalima i kako je bio gotovo za glavu viši od svih nazočnih u sudnici, ugledao je Jakea Wolfa i Boonea kako se probijaju kroz prolaz prema sudu. Boone je hodao prvi, i to natraške. On i Jake nosili su na platnenom stolcu Beattyja. Will Goff, koji je stao na klupu da bolje vidi što se događa kod ulaza u sudnicu, izusti od zaprepaštenja:

— Neka me vrag nosi, ali to je Beatty...

Zatim je i Nate Hammond vidio

ono što je zaprepastilo Goffa. Boone i Jake nosili su na uzanom platnenom stolcu pisara Zemljišnjog ureda Trinea Beattyja koji je bio podosta blijed, ali očito svjestan toga što se s njim i oko njega zbiva.

Sudac Lyman, koji nije bio ništa manje iznenađen od Natea Hammonda i Goffa, počeo udarati drvenim batićem po stolu. Kad ni to nije moglo stišati preglasnu buku u sudnici, sudac nešto prišapne šerifu Alu Goodu. Šerif izvadi revolver i opali metak u strop. Pucanj je imao djelotvoran učinak i u općoj tišini svi su ponovo mogli čuti sučev glas:

— Gospodine Goffe, čini mi se da pred sobom imate jednoga od vaših krunskih svjedoka. Želite li ga ispitati?

— Jedva čekam, časni sude — reče nasmiješeni Goff. — Čim gospodin Beatty položi zakletvu da će govoriti istinu i samo istinu, taj će nam svjedok zacijelo ispričovijediti lijepu priču.

Za Stacea Reeda bilo je to više nego što je mogao podnijeti. Skočio je na noge, upro prijeteći prst u sudca Lymana i počeo se derati:

— Boga vam vašeg prevarantskog, kladim se u što hoćete da ste vi cijelo vrijeme znali za ovu podvalu! Ako ste mislili da ću ja stajati prekrivenih ruku dok neki fiškalčić koji je premazan svim mastima meni potkopava tlo pod nogama, onda ste se grdno prevarili!

Te su Reedove riječi bile više nego dovoljne da sudac Reeda kazni zbog vrijeđanja suda. Ali je sudac Lyman imao u tom času važnijih misli na pameti. Zagleda se u Beattyja i upita ga:

— Jeste li došli ovamo dragovoljno ili ste nasilu doneseni?

— Dragovoljno, suče. Onaj tamo — pokaže Beatty prstom u Reeda — poslao je svog plaćenika da me ubi-

je. Da me gospodin Hammond nije čuvao, ja danas ne bih bio ovdje. Znam što me čeka, ali ispričat ću vam cijelu prijavu priču o tome kako je Stace Reed...

Reed je hitro posegnuo za revolverom u nutarnjem džepu kaputa s očitom namjerom da ušutka Beattyja. Ali je zaboravio da osim njega u sudnici oružje ima i Al Good. Prije nego što je Reed dospio naciljati, šerifov revolver rignuo je smrtonosnu vatru. Reed je pao natraške među porotnike.

Sve se zbilo u jednom trenu. Kad je sudac napokon utišao buku i graju u sudnici, Beatty je položio zakletvu da će govoriti istinu i samo istinu, pa je zatim ispričao u tančine kako mu je Reed naredio da uništi Hammondov ugovor. No Beatty je također priznao da on nije uništio taj ugovor, nego ga sačuvao kao mač nad glavom Stacea Reeda, ako mu slučajno zatreba. Pristao je čak da potpiše svoju izjavu na sudu, a zatim su ga Jake i Boone odnijeli natrag u liječnikovu kuću.

Porotnici su se povukli na vijećanje koje je trajalo samo koji trenutak. Kad su se ponovo vratili na svoje mjesto, sudac ih je upitao:

— Jeste li donijeli presudu.

Ustao je najstariji porotnik.

— Jesmo, časni sude. Zaključili smo da je Stace Reed kriv što je na nezakonit način prisvojio imanje Natea Hammonda.

Sudac je podigao drveni batić, kadli porotnik doda:

— To nije sve, suče. Mi držimo da je posve pošteno da Nate Hammond dobije natrag svoj ranč, a kao naknadu za troškove ove

parnice i za štetu koju je pretrpio zbog gubitka stada što ga je Reed prodao ispod cijene, da dobije i ranč Stacea Reeda.

Sudac Lyman nije mogao zatomi-
ti osmijeh zadovoljstva.

— Ovo je doista najneobičnije suđenje kojem sam ikada predsjedavao. Međutim, čini mi se da je vašom presudom pravda zadovoljena. Presuda je stoga potvrđena i sud završava rad.

* * *

Ponovo su Nate i Goff te Jake i Boone sjedili u gostionici »Columbine«, ali su sada došli na večeru. No jedva su mogli išta staviti u usta, budući da su ljudi neprestano dolazili da ih potapšu po ramenima i da im čestitaju.

Kad je Teo Tillitson, vlasnik i ujak Susan York, zaključao vrata gostionice oko deset sati uvečer, Nate se nagne prema Booneu.

— Čini mi se da te Susan čeka, a ja bih htio da ti se zahvalim. Danas si mi doista spasio kožu.

— Nije vrijedno spomena. Bila je to Jakeova zamisao. Laku noć svima! — reče Boone i ustane od stola.

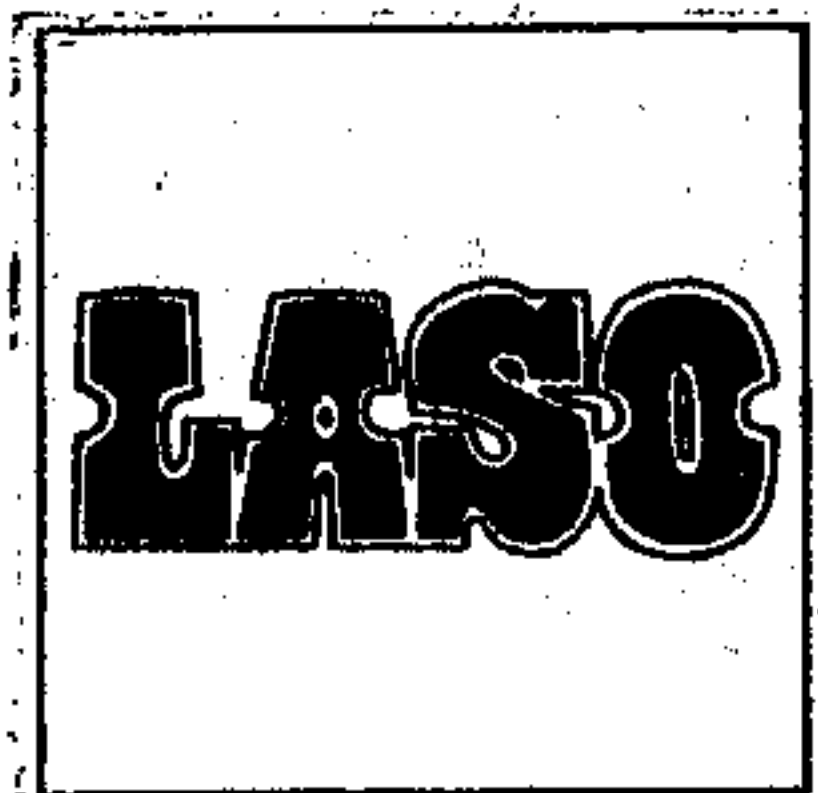
— Doviđenja — dovikne za njim Nate Hammond.

Kad je vidio Boonea i Susan kako odlaze držeći se ispod ruke, odjednom mu misli zaokupi Sharon Parker. Možda onaj Herskind zapravo i nema prave petlje da osvoji njezino srce, na kraju krajeva.

Stoga je odlučio da s njom ozbiljno porazgovara prije nego što traži njezinu ruku od starog Parkera, a to će biti čim se sredi na ranču »Bar-H«.

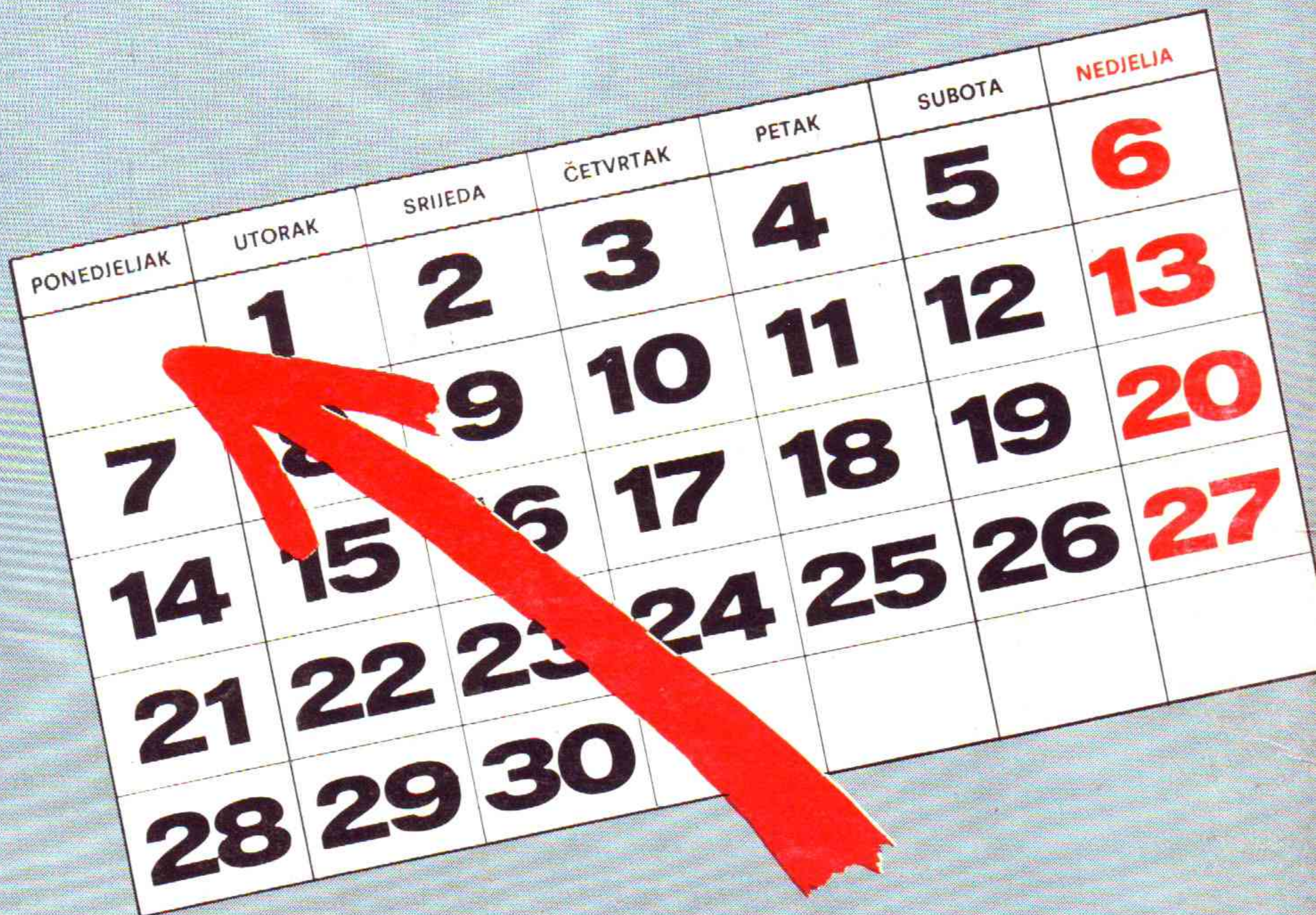
U PRIPREMI:

Roe Richmond:
POTJERA ZA ISTINOM

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 22.460 d, a za šest mjeseci 11.230 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052 (00027 – LASO). Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00 (avionom £ 15,00). Uplata na devizni račun 30101-620-16-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso« izdanje OOUR-a IRO)

Ekonomska propaganda »Vjesnik«, Agencija za marketing Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor stranica 400.000 d, c/b stranica 250.000 d. Oslobođeno plaćanja poreza na promet, mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973 od 26. XI 1983. Rukopisi se ne vraćaju.

**NEKA VAS
PONEDELJJKOM BUDI**

